

Le

1

1919 – 1989

KARYS

Nr. 5 1989
GEGUŽĖ — MAY

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.

Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075

Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami **KARYJE**, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.

Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA**Čekius arba Money Orders adresuoti tik **KARYS** vardu, - ne "Warrior" ar kt.Keisdami adresą nedelsdami praneškite **KARIUI**, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.**KARYS (ISSN 0022-9199)** is published monthly except July, August and December by Lithuanian Veterans Assoc. **RAMOVĖ**, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: **KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207.****TURINYS***Viršelis* — Bevardžio fotografo montažas **MIRAŽAS**.

B. Raugas — "Kariui" septyni dešimtmečiai	193
Sveikinimai "Kariui"	209
H. C. Kudreikis — Adutiškio batalionas	211
Alg. Gustaitis — J. Urbšio atsiminimai	221

KARIO SKYRIAI:

Karinės žinios	213
Mūsų spaudoje pasižvalgius	215
Žvilgsnis į politiką	218
Iš grožinės literatūros	222

KARIO PRIEDAS

Tremties trimitas	224
Turinyje: 1940 - 1946 m. užrašai, kronika ir kt.	

ATSTOVAI

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Boston — V. Senūta, Detroit — V. Kutkus, Australia — V. Šalkūnas.

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgavintas Jugtinėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1652)

GEGUŽĖ — MAY

1989

“K A R I U I” SEPTYNI DEŠIMTMEČIAI

BALYS RAUGAS

Karys, gimęs audringų Lietuvos laisvės kovų apkasuose, istorijos saulės šviesoje tebespinduliuoja tais pačiais anų neužmirštamų metų tikslais, įrašytais į pirmuosius 1919 metų gegužės 22-ąją dieną pasi-

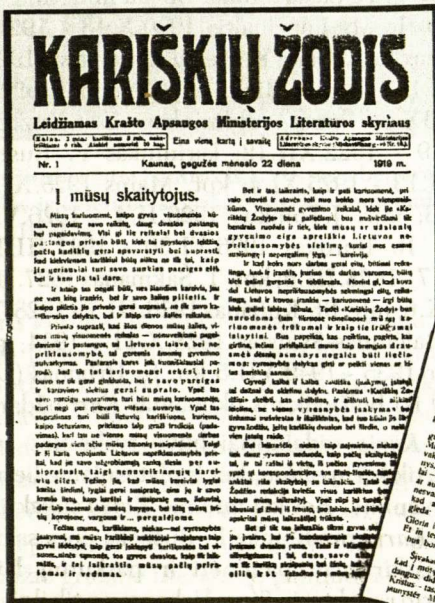
Septyniadešimtmečio šventėje *Karys* gali džiaugtis mūsų sąmoningosios visuomenės dėmesiu, kai jo tiražas, pasiekęs pereitame dešimtmetyje per pusantro tūkstančio lygį, tebėra toks pat ir šio jubiliejaus šventėje.

Žvelgdami į *Kario* 70-ties metų žygio vieškelį, atsivertę Nepriklausomybės pirmųjų dienų istorijos puslapius, tarp daugybės nuostabą keliančių apraiškų pastebime ir pirminį rūpestį — tik ką į laisvės kovų apkasus atsigulusiems savanoriams kūrėjams suteikti spausdintą žodį, besišliejantį prie šaltojo plieno, kad jis kuždėtų padrašinimą, pasakotų iš didingosios Lietuvos istorijos heroizmu perpintus epizodus, kad kovą įprasmintų Tėvynės laisvės viltimi. Taigi įvykusio Lietuvos nepriklausomybės stebuklo triumfe dalyvavo ir *Kario* puslapių žodžiai — Lietuvos laisvė buvo apginta! Dar daugiau: tas stebuklas kartojasi ir šiandien!

Štai š. m. Vasario 16-tosios minėjime, kai Lietuvoje vyksta didysis atgimimas, Toronte kalbėjęs Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio vienas iš ryškiųjų vadų, Vilniaus universiteto prof. dr. Kazimieras Antanavičius, tarp kitko sakė:

“Keturiasdešimt ketverius metus Lietuva ėjo į šią dieną, į Jums įprastą ir kasmet minimą, o mums nauja jaudinančią, žadinančią, iššaukiančią dieną; ėjo per kančias, aukas, ašaras, ėjo klupdama ir vėl keldama, ėjo prievartaujama ir alinama; ėjo per benamį gyvenimą miškuose, per ašaras motinų raudančių savo gražuolių ažuoliukų — Lietuvos jaunuolių, žuvusių kovoje su pavergėjais, sumestų miestelių aikštėse; ėjo per kankinimus kalėjimuose ir kančias Sibiro ledynuose; ėjo per intrigų apgaules ir melo liūnus.

Atrodė jau palūzome, atrodė susitaikėme — nieko nebepadarysi su ta demoniška jėga; atrodė ir

rodžiusio *Kariškių žodžio* puslapius: stiprinti ir gauti kovotojų dvasią, skatinti ryžtingumą, ginant valstybės sienas, ugdyti dorovę, o kiek vėliau prijungta — skleisti karo mokslą.

Būdamas glaudžiai susijęs su Lietuvos Laisvės Rytu, šviesiai ir įtakingai spinduliuavęs nepriklausomybės dvidešimtmetyje, švytėdamas patriotine dvasia, ryškindamas laisvės vertybę, bet būdamas kiek skirtingesnio pobūdžio nuo kitos periodinės spaudos, iškiliai įsirikiavo į lietuviškų spausdinių gretas.

Lietuvos Nacionalinė
M. Mažvydo Biblioteka

lietuvybės daigai, bandomi visą pokario su šaknimis išrauti, jau niekada nebesuvešės. Bet ne! Lietuva pakilo, išsitiesė, tiesiasi, išsiveržė. Ir iš kur, rodos, tiek potencijos, tiek intelekto, tiek dvasinių turtų, iš kur ta stiprybė semiasi?

Prasidėjo, išsiveržė iš mūsų tautos istorinių gelmių, iš mūsų protėvių dvasios, iš mūsų 1863 metų sukilėlių prieš imperinius rusintojus, iš knygnešių, iš tautos atgimimo tėvų, iš bedalių valstiečių, ėmusių į rankas ginklus ir stojusių į kovą su raudonosios armijos interventais 1918 metais, iš kovojusių ir kritusių už Lietuvos laisvę bei nepriklausomybę dvasios”.

(Iš *Tėviškės žiburių*, 1989, Nr. 11)

Kai *Kario* 70-mečio kelią šiandien minime, jaučiame, kad šioje citatoje mintis siekia Nepriklausomybės kovas, iš kurių dabarties lietuviui sruvena stiprybė, anuomet *Kario* ugdyta. Ir ne tik tai anais laisvės kovų metais, bet ir Lietuvos nepriklausomybės dvidešimtmetyje jis stropiai brandino jaunąją Lietuvos atžalą, kad ji žydėtų laisvės idealais, nevystančiais ir žiauriausioje okupacijoje.

Nors trumpai žvilgtelėkime į *Karij* bei jo vaidmenį visuose mūsų tautos atskiruose laikotarpiuose, taip skirtinguose vienas nuo kito, bet taip reikšminguose Lietuvos laisvės ir net tautos išlikimo pastangose.

Nepriklausomybės metu *Karys* prasidėjo savaitraščiu *Kareivių žodžiu*.

Štai sausi faktai apie šį 4000 egz. tiražo savaitraštį iš *Lietuvių enciklopedijos XI t.*, 18 psl., užregistruoti A. Mažiulio.

Kariškių žodis, savaitinis karių laikraštis, leistas 1919 - 1929 m. Krašto apsaugos ministerijos literatūros skyriaus. Nr. 1 išėjo 1919 m. gegužės 22 d. Pirmuoju redaktoriumi paskirtas P. Ruseckas, tuometinis literatūros skyriaus viršininkas. Nr. 2-12 (1919.05.25 - 1920.03.24) redagavo V. Steponaitis, o Nr. 13 - 40 (1920.03.25 - 10.11) — j. M. Laurinaitis, kurio pastangomis *K.ž.* išvirto *Kariu*, jam įrodžius, jog “kariškis” nėra tinkamas žodis lietuvių kalboje. *Karys* pasiliko numeracijos tąsą. Laikraštis buvo skirtas kareiviams ir karininkams, nors daugiau dėmesio buvo rodoma kareiviams. Atrodo, kad šio leidinio pasirodyme didžiausį vaidmenį bus atlikęs P. Ruseckas, buvęs Didžiojo Vilniaus Seimo narys, visuomeniškų polinkių asmenybė. Pirmojo pasaulinio karo dalyvis, trejetą metų buvęs vokiečių nelaisvėje, iš kurios grįžęs tuoj stoji į Lietuvos kariuomenę.

Nežymi kaita tuo metu vyko Kariuomenės štabo konstrukcijoje, *Kario* leidimo nepalietusi, tepakeitusi tik pavadinimą. Literatūros skyrių įjungus į Karo mokslo skyrių, *Karij* pradėjo leisti Vyr. štabo spaudos ir švietimo skyrius, kiek vėliau ilgą laiką sėkmingai vadovautas plk. J. Šarausko.

Karys iki 1927 metų buvo 8 psl., 1929 - 20 psl., o nuo 1930 — 24 ir 28 psl. Tais pačiais metais jis pirmasis Lietuvoje pradėtas spausdinti giliauspaude, puikiai iliustruotas, buvo patrauklios išvaizdos, ir jo tiražas 1938 m. pakilo iki 20,000, o 1940 m. — 33,000. Nuo 1939 m. pradėjo eiti tris kartus per savaitę.

Įdomi *Kario* redaktorių kaita, kokios nėra buvę kitų laikraščių redakcijose. Nepriklausomybės laikotarpyje per 21 metus šio žurnalo redaktoriaus kėdėje yra sėdėję pakaitomis net 13 redaktorių, pradedant jauniausiu karininku ar karo valdininku ir baigiant pulkininku leitenantu. Kai kurie prie redaktoriaus stalo buvo grįžę pakartotinai. Be jau minėtųjų, *Karij* redagavo: J. M. Laurinaitis 1920.X.18 - 1921.III; padedamas K. Kepalo; K. Kepalas redagavo 1921.X.30 - 1922.II.1; karo valdininkas J. Petrėnas 1922.II.2 - 1922.IX.8; karo valdininkas Z. Kuzmickis 1922.IX.9 - 1922.XII.12; karininkas P. Ruseckas 1922.XII.13 - 1925.XI.4; kpt. Majus 1925.XI.12 - 1926.II.3; mjr. J. Tomkus 1926.II.4 - 1926.VI.29; plk. ltn. R. Burokas 1926.VI.30 - 1927.III.15 ir 1927.IX.7 - 1928.III.6; kpt. T. Šakmanas 1927.III.16 - 1927.IX.6; mjr. St. Kuizinas 1928.III.7 - 1928.7.10; kpt. J. Balčiūnas-Švaistas 1928.X.11 - 1934, po jo Jakštas ir 1935 - 1940.VII.5 ltn. S. Urbonas (Urbanavičius) iki bolševikinio okupantas *Karij* uždarė.

Visi *Kario* redaktoriai buvo ryškesnės asmenybės ne tik karių eilėse, bet ir platesniame lietuviškame gyvenime. Bet kai minime *Kario* sukaktį, parodyšinus *Kario* pradininką P. Rusecką pora sakinių, privalu išskirtinai paminėti ir paskutinį laisvės metų *Kario* redaktorių Simą Urboną, ne tik ilgiausiai tame laikotarpyje redagavusį šį žurnalą, bet jį išvedusį į dėmesio vertą aukštumą, sėkmingai bei apsukriai redagavusį jį vokiečiųmetyje, o vėliau, išėivijoje, jį atgaivinusį. Simas Urbonas, anksčiau vadinęsis Urbanavičiumi, buvo baigęs Karo mokyklą 1929 m., vėliau studijavęs Kauno ir Vilniaus universitete. Pradžioje tarnavo porą metų 5 p.p., 1931 metais perkeltas būrio vadu į Karo mokyklą, kur įsteigė *Kariūno* žurnalą, o 1935 metais jis buvo perkeltas į Kariuomenės štabo švietimo skyrių ir perėmė *Kario* redagavimą, susiedamas beveik visą likusį gyvenimą

su šiuo žurnalu. Būdamas socialus, malonaus būdo ir energingas, sėkmingai telkė tvirtą bendradarbių kadrą. Ypač tos jo būdo savybės pravertė atkuriant *Karį* vokiečiųmetyje ir išseivijoje.

Keičiantis redaktoriams, nesikeitė redakcijos sekretorius Stasys Butkus, Lietuvos laisvės kovų sa-

Stasys Butkus (stovi antras iš k.) su savo bendradarbiais, spaudos ir švietimo skyriaus laisvai samdomais tarnautojais, 1930 m.

vanoris kūrėjas, ištikimai dirbęs *Kariui* nuo *Kariškių* žodžio pirmojo numerio. *Kario* likiminiame kelyje St. Butkus atžygiavo iki Niujorko, kur ištikimai talkininkavo Simui Urbonui *Kario* atsteigime ir nuoširdžiai šiam žurnalui dirbo iki savo mirties.

Karyje buvo spausdinama gan daug prisiminimų, liečiančių Lietuvos laisvės kovas, įvairios žinios bei reportažai iš karių gyvenimo, patriotinio pobūdžio grožinė literatūra, politinės apžvalgos. Savaimė suprantama, populiariai buvo duodamos žinios iš karo mokslo, iš ginklų pažangos. O kuprinės pabiros apščiai atnešdavo linksmo jumoro ne tikrai į kareivines, bet miestelius, bei kaimus, kur *Karys* buvo tapęs populiariu skaitiniu.

Per visą nepriklausomybės laikotarpį *Karys* sąžiningai vykdė Laisvės kovų metais *Kariškių* žodžio paskelbtąjį tikslą; ugdyti tėvynės meilę, stiprinti karinę dvasią, kelti dorovę ir skleisti karinį mokslą.

Šis lozungas plačiai atvėrė galimybę įvairiaamžiams autoriams — tiek kariams, tiek moksleiviams, pradedantiems bandyti savo plunksną - rašyti *Karyje*. O įvestieji konkursai buvo viliojanti paskata siųsti savo kūrybą ir brandesniems plunksnos žmonėms. Tarp kitko, *Karys* mokėjo neblogą honorarą. Bene 1939 metais, minint *Kario* dvidešimtmetį, buvo paskelbta, kad *Kario* bendradarbių skaičius buvo pasiekęs 5000.

Jau su pirmaisiais *Kariškių* žodžio numeriais pasirodė bendradarbių vardai, vėliau valstybiniame gyvenime vykdę reikšmingus vaidmenis. Štai keletas: Urbšys — pasiliks Lietuvos istorijoje kaip užsienių reikalų ministeris, vedęs lemtingas derybas Kremliuje; Natkevičius — tapęs iškiliumi diplomatu; Gustaitis — įžymus žurnalistas; Faustas Kirša — impresyvus poetas; kiek vėliau — Liudas Dovydnas — žymus beletristas; dar vėliau — Kazys Bradūnas — poetas bei redaktorius ir daugel kitų.

1940 metais bolševikams okupavus Lietuvą, *Karys* buvo uždarytas ir vieton jo sovietinamam Lietuvos kariui buvo brukama *Karių tiesa*. Ta vadina moji "tiesa", pradėjusi nesėkmingą Lietuvos karių indoktrinaciją, skelbusi šlykščius propagandinius melus, nežmoniškus šmeižtus, lietuvių kario širdyje stiprino neapykantą okupantui.

Vokietmečio *K a r y s* okupacinėse sąlygos pasigėrėtinai vykdė savo tarnybą tautiniams idealams, kai vokiečių okupacijos pradžioje, pradėjus organizuoti lietuvių savisaugos daliniam, buvo gautas iš okupacinės valdžios leidimas aprūpinti lietuvių karių periodine spauda, atgaivinant Vilniuje *Karį* su 50,000 savaitiniu tiražu. Buvo sugebėta apeiti popieriaus bei kitus suvaržymus ir *Kariu* aprūpinti netik lietuvių karių, bet jį paskleisti po visą Lietuvą, į tolimiausius užkampius, kad *Kario* žodžiai, nešą esamos padėties informaciją, pasiektų ypač reikalingus padėties aiškumo jaunuosius vyrus. Sugebėjo *Karys* apeiti cenzūrą ir nugalėti kliūtis tik dėl redaktoriaus Urbono apsukrumo ir dėka buvusių Lietuvos karininkų, aplinkybių nuvestų į Wehrmachto tarnybą. Iš jų ir plaukė toji pagalba *Kariui*. Pats S. Urbonas, jau būdamas Niujorke, yra patvirtinęs, kad jeigu ne Vyčio kryžiaus kavaliereis mjr. Songinas, repatriavęs 1940 m. Vokietijon ir ten stojęs kariuomenėn, *Karys* gal nebūtų nugalėjęs popieriaus trūkumo ir kitų kliūčių. Songinui Amerikoje mirus, jo nekrologe toji tiesa patvirtinta. Tokių Songinų buvo daug.

Bolševikams antrą kartą Lietuvą okupuojant, 1944 metų liepos mėn. pradžioje *Kario* redakcija

Karinės literatūros knygo vitrina nepriklausomybės metais Kaune

Vilnių apleido. Lietuvių daliniams besitraukiant, Rytprusiuose buvo išleistas *Žygio karys*, o gruodžio 20 d. Berlyne buvo išspausdintas *Kario* Nr. 5, 1945 m. pradžioje dar penki numeriai. Kovo 15 d. jis buvo perkeltas į Veimarą, kur išėjo septyni numeriai, bet jau kaip laikraščio *Lietuvis* priedas. Tačiau čia, Veimare, *Kario* leidinio vardu buvo išleista maldaknygė ir Maironio *Pavasario balsai*. Po to lietuvių išvietintųjų stovyklinis gyvenimas penkerius metus praėjo be *Kario*.

1950 m. lapkričio 23 d. Niujorke pasirodė *Karys*, leidžiamas ir redaguojamas Simo Urbono, padedant St. Butkui. Juodu skatinančiai šio darbo imtis įtaigojo Niujorke tik ką susiorganizavusio "Ramovės" skyriaus judresnieji nariai. Šis privačios iniciatyvos užmojis nelengvai išvedė *Karį* ilgų dešimtmečių žygiui. Pradžioje šio *Kario* paskirtis nurodyta *Pasaulio lietuvių kariams*, o kiek vėliau buvo pasa-

kyta, kad tai yra *Pasaulio lietuvių karių veteranų žurnalas*.

S. Urbonas prie *Kario* teištverė tik iki 1951 metų pabaigos. Sveikatai pablogėjęs, 1952 metais, *Karį* perleido D. Penikui, turėjusiam Brooklyne leidyklą "Vagą". Jam nesisekė: tiražui kritus iki 261, padėtį išgelbėjo LKVS "Ramovės" Niujorko skyrius 1954 metais pasiryžęs perimti *Kario* leidimą, iš jų tarpo atsiradus nepaprasto pasišventimo redaktoriui Zigmui Raulinaičiui, ne tik per trejetą dešimtmečių pavyzdinčiai redagavusiam, bet apie šį žurnalą sutelkusiam pareigingus talkininkus bei bendradarbius. Pirmame dešimtmetyje mėnesinis *Karys* buvo 32 puslapių. Administravo L. Bileris, pavyzdinčiai tvarkydamas žurnalo finansinius reikalus.

(Sekančiuose puslapiuose *Kario* apžvalga, apimanti laikotarpį nuo 1960 metų iki dabarties, perspausdinta iš LKVS "Ramovės" veiklos II dalies).

“KARIO” BŪKLĖ 1961 - 1987 METAIS

Pirmojo Dešimtmečio (1950 - 1960) knygoje LVS R PIRMAS DEŠIMTMETYS KARIO žurnalo nueitas kelias buvo pavaizduotas atskirais straipsniais, ištraukomis iš lietuviškosios spaudos ir užbaigai — administratoriaus rūpestingai paruoštomis lentelėmis, vaizduojančiomis žurnalo finansinę būklę. Šiuo kart apžvelgiamas laikotarpis yra pustrėčiokart ilgesnis ir yra pasirinktas paprastesnis, gal ir pilnesnis, daugiau raportinis-chronologinis metodas išdėstyti KARIO nueitą kelią.

1961. Metai prasidėjo ir bėgo beveik iki pat pabaigos be jokių žymesnių pasikeitimų. Žurnalo tiražas buvo 1300 egz., prenumerata — 6 dol. metams, 60 c. — pavienis Nr. KARIO štabo sudėtis nepasikeitė, būtent:

Redaktorius — Zigmąs Raulinaitis
Red. pavaduotojas — Stasys Butkus
Kalbinės dalies red. — Kazys Kepalas
Dail. literat. dalies red. — Vincas Jonikas
Atskirus skyrius redagavo:

Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje — Balys Brazdžionis

Karinės Žinios — Justinas Liaukus
Šaulė Tremtyje — Kunigunda Kodatienė
Leidėjas — LVS “Ramovė” Niujorko skyrius.

Žurnalo turinį, kuris tilpo į 32 puslapius, praturtino eilę vertingų straipsnių ir įvairujančios svarbos ir vertės karinių atsiminimų. Centro valdybos premijų komisija rado vertus atžymėti sekančius autorius ir jų darbus:

1. O. Urbonas, Didžiojo šiaurės karo frontas Lietuvoje, I dalis (KARIO 5 - 10 Nr.).

2. Z. Raulinaitis, Aisčiai karinės istorijos šviesoje (7-10 Nr.).

3. A. Baublys, Geležinkelių būrys Vilniaus kryptimi (1 - 6 Nr.). (Premijų didumas įvairavo tarp 50 ir 30 dol. per visą apžvelgiamą laikotarpį).

Tais metais buvo pradėta leisti mažo tiražo (250 egz.) atspaudų eilė, pavadinta Lietuvos Karinės Istorijos Raštai. Pirmuoju buvo išleistas Z. Raulinaičio — *Durbės Mūšis*, atspaudas iš 1960 m. KARIO 9 ir 10 Nr.

Pradžioje buvo pasakyta, kad iki 1961 m. pabaigos žurnalo būklė beveik nepasikeitė, Tačiau

tas “beveik” ištiko KARI skaudžiu smūgiu tų metų gale: gruodžio mėn. 11 d. mirė Stasys Butkus, KARIO redaktoriaus pavaduotojas, dirbęs redakcijoje dar nepriklausomos Lietuvos laikais.

1962. Nuo sausio mėn. KARIO žurnalo puslapius paliko ŠAULĖ TREMTYJE skyrius. Tačiau nuo 7 Nr. atgijo trumpam sustojęs, šaulių skyrius TREMTIES TRIMITAS, redaguojamas P. Peterušaičio. Tame pačiame KARIO Nr. buvo paskelbtas RAMOVĖS Centro v-bos bendraraštis Nr. 74, kuriuo Sąjungos skyriai buvo stipriai paraginti remti KARIO leidimą.

Lietuvos Karinės Istorijos Raštų eilėje (2 Nr.) buvo išleistas atspaudas (1961 m. KARIO 6 - 10 Nr.) Z. Raulinaičio, *Aisčiai karinės istorijos šviesoje*.

KARIO Štabo narys, kalbos prižiūrėtojas, redaktorius, prof. Kazys Kepalas, peržengęs 70 metų, buvo pagerbtas bendradarbių ir žurnalo skaitytojų suruoštu minėjimu — pobūviu. Minėjimas įvyko kovo mėn. 31 d. Lietuvių atletų klubo patalpose, Brooklyne.

Metų bėgyje daug vertingų straipsnių tilpo KARIO puslapiuose. Premijų komisija rado vertus apdovanoti premijomis šiuos:

1. Petro Būtėno, Baltų Žemės Falsifikatas (Nr.4).

2. S. Dirmanto. Narūnas ne Vobanas, o Visgi Verta Jį Žinoti (2 Nr.).

3. O. Žadvydas, Kretingos Apskr. Komentantūra 1944 m. (9 Nr.).

1963. KARIO vidaus persitvarkymo metai. Jonas Rūtenis buvo pakviestas redaktoriaus pavaduotoju (6 Nr.), KARINIŲ ŽINIŲ sk. redaktorius Justinas Liaukus oficialiai pasitraukė iš pareigų, tačiau dar eilę metų talkino tam skyriui. Šaulių TREMTIES TRIMITAS, pradėdant žurnalo 5 Nr., buvo padidintas poskyriu ŠAULĖ TREMTYJE, kurį redagavo K. Kodatienė ir E. Petrauskaitė.

KARIO Nr. 7 buvo skirtas paminėti 1863 m. sukilimo 100 metų sukaktį.

Lietuvos Karinės Istorijos Raštų eilėje buvo išleistas atspaudas 3 Nr. — O. Urbono, Didžiojo Šiaurės Karo Frontas Lietuvoje I d. (KARIO 1958 ir 1961 m. įv. Nr.). Toje pat raštų eilėje 4 Nr. buvo

išleistas atspaudas (iš KARIO 1962 m. 8 - 10 Nr.) — Z. Raulinaičio *Galindai Prieš Romą*.

Premijų komisija, peržiūrėjusi tų metų KARYJE tilpusius straipsnius, rado premijuotinus šiuos:

1. O. Urbono. Didž. Šiaurės Karo Frontas Lietuvoje, II d. (1 - 9 Nr.).

2. Dr. V. Sruogienės, 1863 m. Sukilimas (7 Nr.).

3. P. Būtėnas, Paslaptieji Sūduviai (2 Nr.).

Vertas paminėti KARIO 4 Nr. tilpęs O. Žadvydo straipsnis — Lietuviškosios Divizijos Žygis Raud. Armijos Sudėtyje.

1964. Spalio mėn. 3 d. KARIO leidėjai ir štabas minėjo savo darbo 10 metų sukaktį. Minėjimas buvo suruoštas Lietuvių atletų klube, Brooklyne.

Prie KARIO redakcijos veikus Stasio Butkaus fondas iš surinktų aukų pastatė ant a.a. St. Butkaus kapo, Long Island kapuose, paminklą ir, užbaigęs savo veiklą, užsidarė.

KARIO turinį tais metais reprezentuoja šie premijuoti straipsniai:

1. Z. Raulinaičio, Vaidevutis (6 - 9 Nr.).

2. K. Ališausko, Sovietų Karinė Lietuvos Okupacija (6 - 7 Nr.).

3. P. Būteno, Gal Praverstų (1 - 3 Nr.).

Kitiems istoriniams laikams KARIO turinyje atstovavo A. Budreckio str. apie Lietuvių karines formacijas Prancūzijoje (4 Nr.) P. Žilys aprašė Suomų-Sovietų karą 1939 - 40 m. (1 - 10 Nr.). Dr. P. Rėklaitis pateikė įdomių duomenų apie Lietuvių pėdsakus Karaliaučiuje XVI - XIX a.

KARIO 6 - 7 Nr. buvo išspausdintas dokumentinis raštas, ramovėnų įteiktas kongresmano Kersteno Komisijai 1953 m., pavadintas "Sovietų Karinė Lietuvos Okupacija."

Išleistas Liet. Kar. Ist. Raštų atspaudas 5 Nr. O. Urbono, Didž. Šiaurės Karo Frontas Lietuvoje, II d. (iš KARIO 1963 m.). toje pačioje raštų eilėje Nr. 6 išleistas atspaudas Z. Raulinaičio — *Hunų Žygis į Prūsus* (1963 m. 10 Nr.).

1965. SAULĖ TREMTYJE poskyrio viena iš redaktorių, būtent, K. Kodatienė, pasitraukė iš pareigų, liko tik viena redaktorė — E. Petrauskaitė.

Tais metais KARYS išleido plk. ltn. J. Variakojo parašytą pulko istoriją: *Karaliaus Mindaugo Pulkas*, 120 psl. knygelę su aplanku. Liet. Kar. Raštų Ist. eilėje Nr. 7 buvo išleistas atspaudas iš 1964 m. KARIO 6 - 10 Nr., Z. Raulinaičio — Vaidevutis.

Premijų komisija apdovanojo sekančius 1965 m. KARYJE tilpusius straipsnius:

1. P. Žilio, Suomų-Sovietų 1939-40 M. Karas (1 - 10 Nr.).

2. A. Budreckio, Kosciuškos Sukilimas Lietuvoje Nr. 9).

3. Dr. V. Gidžiūno, OFM, Vokiečių Ordino Politika ir jos Priešai Pabaltijy) (Nr. 3).

1966. KARIO štabas neteko savo kalbos dalykų patarėjo prof. Kazio Kepalo, kuris mirė birželio 12 d. Jis išbuvo 12 metų KARIO redakcijos nariu.

Nuo spalio mėn. KARINIŲ ŽINIŲ skyrių redaguoti buvo pakviestas Bronius Balčiūnas.

Premijų komisija atrinko sekančius premijuotinus straipsnius:

1. J. Žilio, Dvylika Metų Lietuvos Karinės Tarybos (1 - 7 Nr.).

2. K. Ališausko, Siekiame Atsiimti Vilnių (Nr. 9).

3. R. Aleksūno, Lietuvis Karys Vietname (Nr. 1).

Be premijomis atžymėtų straipsnių, vertingų darbų 1966 m. KARYJE paskelbė dr. V. Sruogienė, dr. J. Puzinas ir A. Budreckis.

1967. KARYS išleido 172 psl. knygelę P. Žilio — *Suomų-Sovietų Karas 1939 - 40 Metais*. Dalis teksto buvo spausdinta KARIO puslapiuose 1965 - 6 metais.

Iš tais metais KARYJE spausdintų straipsnių Premijų komisija atrinko:

1. Mjr. P. Gudelio, Širvintų Miesto ir Apskritis Komendantūros.

2. A. Budreckio, Etnografinės Lietuvos Rytinės ir Pietinės Sienos.

3. P. Būtėno, Ten Lietuvių, Ne Gudo Šalis.

1968. Lietuvos Ginkluotų Jėgų Atkūrimo 50 Metų Jubiliejui paminėti buvo išleistas padidintas KARIO lapkričio mėn. Nr. Jame buvo išspausdintas plk. K. Škirpos Žodis tartas ta proga; K. Ališausko — Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo ir kt. vertingi straipsniai.

Lapkričio 18 d. mirė ilgametis KARIO redaktorius nepriklausomoje Lietuvoje, atgaivinęs KARĮ J. A. Valstijose, kpt. Simas Urbonas. Apie jo netikėtą mirtį pranešė *The Boston Globe* lapkričio 19 d. trumpu nekrologu (žiūr. 1969 m. KARIO 3 Nr.).

Dailiosios Literatūros skyriaus redaktorius Vincas Jonikas užbaigė skyriaus redagavimą.

KARIO prenumeratos mokestis nuo 1968 m. pakeltas iki 7 dol. metams, atsk. Nr. — 70 c.

Tais metais KARYS išleido du leidinius, atspaudus (iš 1967-68 m.) būtent, dr. Jono Puzino, *Kelias į Lietuvos nepriklausomybės Atstatymą* ir Liet. Kar. Ist. Raštų eilėje 8 Nr. — Z. Raulinaičio, *Prieš Vikingų Audrą*.

Premijų Komisija paskyrė premijas šiems straipsniams:

1. Dr. J. Puzino, Vasario Šešioliktosios Genezė.
2. J. V. Sūduvio, Kautynės prie Sedos.
3. J. Vasio, Lietuvos Valstybės Sienos.

Pažymėtina yra A. Budreckio ilgesnė studija — Lietuviškoji Ekspansija (1968-9 m. KARYJE) ir dr. P. Rėklaičio straipsnis — Mažosios Lietuvos Dragūnų Pulkas.

1969. Mirus redaktorei E. Petrauskaitei, ŠAULĖ TREMTYJE poskyrį nuo 9 Nr. grįžo redaguoti K. Kodatienė.

Gruodžio mėnesį mirė trumpai buvęs KARIO leidėjas ir redaktorius J.A.V. Domas Penikas (žiūr. KARIO 10 Nr.).

KARIO 8 Nr. buvo skirtas paminėti Šaulių sąjungos 50 metų įsteigimo sukaktį. Pagrindinį straipsnį ta tema „Už Nepriklausomą Lietuvą“ parašė istorikas J. Švoba.

Premijos už straipsnius buvo paskirtos:

1. A. Budreckis, Lietuviškoji Ekspansija.
2. Buvęs Karo Talkininkas, „Jaunas Žemaitis Vakarų ir Rytų Fronte“ (5 - 10 Nr.).
3. P. Matekūnas, Nepriklausomybės Kovos Zarasų Apskr. Ribose (2 Nr.).

1970. Lapkričio mėn. 14 d. įvyko KARIO leidėjų ir bendradarbių pasitarimas administratoriaus L. Bilerio namuose, Long Island, N.Y.

Mirė Juozas Valakas, trumpai buvęs redakcijos nariu KARIUI atsikūrus J.A.V. (žiūr. KARIO Nr.).

Pasitraukus K. Kodatienei, ŠAULĖ TREMTYJE skyrių perėmė redaguoti Stefa Kaunelienė (nuo 9 Nr.).

Vertingų straipsnių 1970 m. KARIO puslapiuose paskelbė: O. Žadvydas — apie Šarvuočių rinktinę, Jonas Švoba — apie Aisčius ir Baltijos Pajūrį, A. Gustaitis — apie Kunig. M. K. Radvilo 1613 m. Žemėlapi.

(Premijas už str. žiūr. 1971 m.).

1971. Redakcijoje gaunamų raštų apstumas ir gerai tvarkoma žurnalo administracija, jo finansai leido nuo 1 Nr. padidinti puslapių skaičių nuo 32 iki 36.

Premijų komisija, praleidusi keletą metų „be

“Kario” red. Simas Urbonas Čikagoje vieno koncerto metu prie “Kario” platintojų B. Brazdžionio ir A. Paulukaičio stalo 1952 m.

darbo”, tik 1975 m. susigriebė ir paskyrė premijas iš kart už dvejus metus — 1970 ir 1971:

1. K. K. Morkūnui, Paskutinės Nepriklausomybės Dienos Kybartuose (1970 m. 9 - 10 Nr.).
2. Z. Raulinaičiui, Apuolės Užpuolimas (1970 m. 2 - 3 Nr.).

“Tremties trimito” redaktorė Stefanija Kaunelienė

3. A. Budreckiui, Lietuvos Didieji Etmonai (1971 m. 1 - 4 Nr.).

4. Ltn. Ramučiu. Per Latvių Žemę (1970 m. 7 Nr. ir 1971 m. 1 Nr.).

Liet. Kar. Istorijos Raštų eilėje Nr. 9 išleistas atspaudas iš 1971 m. KARIO – Gen. št. plk. Kazio Škirpos, 5 pėst. DLK Kęstučio Pulko Kovos ties Seinais 1920 Metais.

1972. Pakilę spaudos ir pašto išlaidos privertė KARIO prenumeratos mokesį nuo sausio mėn. pakelti vienu doleriu, iki 8 dol. metams, atsk. Nr. — 80 c.

KARIO 3 ir 4 Nr. buvo išspausdintas įdomus straipsnis — Danutės Bruškytės Pedagoginio Instituto baigimo diplominis darbas: Ar Lietuva Galėjo Ginklu Pasiapriešinti Sovietinei Okupacijai. Taip pat labai vertingas dr. J. Puzino straipsnis, Gardino Pily, tilpo 7 ir 8 Nr.

Premijų komisija ir vėl “atostogavo”, todėl premijos už 1972, 1973 ir 1974 m. buvo paskirtos tik 1976 m. (žiūr. 1976 m.).

1973. Nuo tų metų vidurio (6 Nr.) buvo panaikintas poskyris ŠAULĖ TREMTYJE. Redaguoti TREMTIES TRIMITĄ iš P. Petrušaičio perėmė Stefa Kaunelienė. Netikėtai pakilus spausdinimo kainoms, teko nuo birželio mėn. 1 d. pakelti ir KARIO prenumeratos mokesį iki 9 dol. metams, o už atskirą Nr. — 1 dol. Tačiau skaitytojams buvo atlyginta: nuo 6 Nr. žurnalo puslapių skaičius buvo padidintas iki 40 puslapių.

Tų metų KARIO puslapiuose pasirodžiusių straipsnių šie yra paminėtini: A. Budreckio, Napoleono Karo Veiksmai Lietuvoje (5 - 10 Nr.), dr. P. Rėklaičio, Mažoji Lietuva ir Jos Pasienis Prūsijos karinėje Kartografijoje XVIII A. Pabaigoj.

1974. Lietuvių pranciškonų spaustuvė iš 916 Willoughby Ave. Brooklyn, N.Y., persikėlė į naujas

“Kario” leidimo 20 metų sukakties minėjime. Iš k.: Leonas Bileris, administratorius, Jonas Rūtenis, red. pavad., Zigmas Raulinaitis, redaktorius, “Ramovės” CV pirm. K. Dabulevičius, Justinas Liaukus, ekspektorius, Irena Veblaitienė, minėjimo programoje skaičiusi iš grožinės literatūros, Br. Balčiūnas, Karinių žinių redaktorius, L. Karmazinas ir T. Alinskas.

“Kario” dvidešimtmečio vakarienė Kultūros židinio mažojoje salėje.

patalpas prie Kultūros židinio — 341 Highland Blvd. Tokiu būdu nuo sausio mėn. KARIO adresas pasikeitė. KARIO tiražas pakilo iki 1400.

Buvo paskelbta eilė įdomių atsiminimų, kurių pažymėtini: gen. št. plk. ltn. A. Andriušaičio — Rojus ir Exodus (4 - 7 Nr.) ir aviac. kpt. S. Baipšio — Žemaičiai Sujudo II d. (9 - 10 Nr.).

1975. Tai sukaktuviniai metai. Suėjo 20 metų, kai Niujorko ramovėnai perėmė KARIO leidimą. Ta proga buvo suruoštas minėjimas, įvykęs sausio 26 d. Kultūros židinyje. KARIO šventė aprašyta KARIO 2 Nr. Išsamus administratoriaus raportas apie žurnalo medžiaginių stovį buvo išspausdintas 3 Nr. Iš jo paaiškėjo, kad vienas KARIO Nr. išleisti kaštavo 1300 dol., todėl žurnalo prenumeratos metinis mokestis buvo pakeltas iki 10 dol.

Dr. P. Rėklaitis pateikė įdomų ir vertingą straipsnį — Du Kasparo Hennenbergerio Senosios Prūsijos Žemėlapiai (8 Nr.), o A. Budreckis — Treniota — Senųjų Papročių Gynėjas (2 Nr.).

1976. Tais metais, pradedant 3 Nr., KARYJE buvo įvestas naujas skyrius — MŪSŲ SPAUDOJE

PASIŽVALGIUS. Skyrių redaguoti buvo pakviestas KARIO bendradarbis Kazys Jankūnas (nuo 3 Nr.).

KARIO 6 Nr. buvo paskirtas paminėti J. A. Valstijų 200 metų sukaktį. Ta proga buvo gautas dr. S. A. Bačkio iš Vašingtono straipsnis: Lietuvos — J.A.V. Santykiai Dviejų Šimtmečių (1776 - 1976) Laikotarpyje. Bendradarbis Liudas Tamošaitis padarė eilę specialių nuotraukų, skirtų tam KARIO Nr.

Po ilgesnės pertraukos Premijų komisija vėl ėmėsi darbo ir paskirstė premijas net už trejus metus.

Už 1972 m. (autoriai ir straipsniai):

1. J. Paužuolis, Paskutinė Rinktinė (5-6 Nr.).

2. Danutė Bruškytė, Ar Lietuva Galėjo Ginklu Pasipriešinti Sovietinei Okupacijai (3 - 4 Nr.).

Už 1975 m.:

1. Z. Raulinaitis, Prūsų Kovos su Lenkais X a. Bėgyje (3 Nr.).

2. Dr. V. Gidžiūnas, OFM, Vytauto Kovos dėl Valdžios ir Jo Pastangos Tapti Lietuvos Karaliumi (7-8 Nr.).

3. S. Baipšys, *Žemaičiai Sujudo* (8 - 10 Nr.) ir 1974 m. 9 - 10 Nr.

Už 1974 m.:

1. K. U., 1934 M. Sukilimas (5 - 6 Nr.).
2. O. Žadvydas, Lietuvos Tragiškų Metų Au-droje (2 - 3 Nr.).
3. P. Jurgėla, Tau Jaunoji Lietuva (6 - 7 Nr.).

1977. KARIO tiražas vėl kiek padidėjo, buvo spausdinama 1550 egzempliorių. Buvo išleisti du padidint Nr., 7 ir 8, abu po 44 puslapiais. Jie buvo skirti paminėti brig. gen. inž. Antaną Gustaitį. Vertingą studiją apie jį parašė E. Jasiūnas.

Pagal 3 Nr. tilpusį pranešimą KARIO paramai Antanas Kenstavičius, gyv. Kanadoje, paskyrė stambų testamentinį palikimą — 3000 dol.

Tais metais pasirodė vertų dėmesio straipsnių:

Dr. P. Rėklaičio, Lietuvos Brestos 1657 m. Ap-gulos Vaizdas ir Jo Autorius Švedų Marš. Erik Dahlbergh (9 - 10 Nr.), A. Tyruolio meniškas ver-timas, Peter Suchenwirtho — Žygis į Lietuvą (4 - 5 Nr.) (šis vertimas buvo išleista atspaudu - knygelės pavidale); O. Žadvydo sukrečiančių atsiminimų, *Mirtininkų Gretose*, I d. pabaiga ir kt.

Premijų komisija išskyrė šiuos 1975 m. spaus-dintus straipsnius:

1. A. Budreckio, Treniota — Senųjų Papročių Gynėjas (2 Nr.).
2. Z. Raulinaičio, XI amžius Lietuvių Karinėje Istorijoje (3 - 4 Nr.).
3. J. Černiaus, 16 Dienų Užfrontėje (3 - 4 Nr.).

1978. KARYJE nuo 1 Nr. ir vėl padidėjo 4 pus-lapiais, viso 44 psl. Padidėjo ir žurnalo tiražas iki 1600 egz. Tačiau nuo lapkričio mėn. pakilo ir metinė prenumerata vienu doleriu — iki 11 dol., pavienis Nr. — 1.50 dol.

Tais metais KARYS išleido gen. P. Plechavičiaus monografiją, kurią parašė P. Jurgėla ir P. Jurkus. Leidinį finansavo P. E. Legeckinė. Knygos sutikimas ir supažindinimas su ja įvyko spalio 21 d. Kult. židinyje. Monografiją apibūdino Morkus Šimkus iš Baltimorės (žiūr. KARIO 4 Nr.).

Švedijoje lapkričio 5 d. mirė buvęs Lietuvos kariuomenės inspektorius Vietinės rinktinės štabo viršininkas ir nuolatinis KARIO bendradarbis, plk. Oskaras Urbonas.

KARIO 10 Nr. TREMTIES TRIMITO skyriuje buvo paminėta Stasio Butkaus š. kuopos Detroite 20 metų sukaktis. Ta proga į žurnalą buvo įterptas 24 psl. minėjimo priedas.

J. Liaukus prie "Kario" platinimo stalo.

D. L. K. Algirdo 600 metų mirties sukaktis buvo paminėta dr. V. Gidžiūno, OFM, rašiniu — DLK Algirdas ir Jo Laikų Lietuva (1 - 2 Nr.). Tais metais KARIO puslapiuose pasirodė eilė svarbių ir įdomių straipsnių: JAV aviac. plk. ltn. Donato Skučo apie vokiečių - sovietų karą, pagal vokiečių dokumentus (1 Nr.); O. Žadvydo atsiminimai (1- 3 Nr.); K. Markaus rašinys Lietuviai Juodojoje Gvardijoje; B. Balčiūno aktualus karinis technikos atžvil-giu — Po Erdves Pasižvalgius ir "Pionieriai" Keliauja į Erdves.

Premijos už geriausias 1976 m. straipsnius buvo paskirtos: I. A. Budreckiui — Salaspilio Mūšis (1 - 2 Nr.);

2. M. Bogutai — Amžių Dulkės Pažarsčius (5 - 6 Nr.);

3. A. Skopui — Nuo Mozūrų iki Sembos (1 Nr.).

1979. KARIO leidėjams, redakcijai ir ben-dradarbiams tie metai buvo ypatingai skaudūs. Sun-kios ligos palaužtas, balandžio 14 d. mirė ilgametis KARIO administratorius Leonas Bileris. Nuo 1954 m. pradėdamas žurnalo 4 Nr., per 19 metų, L. Bileris buvo stropus ir nepaprastai atsidaugęs nelengvam

KARIO administravimo darbui iki savo per ankstyvos mirties. Administravimo darbą laikinai perėmė jo sūnus Kęstutis.

Tų pačių metų sausio 16 d. Čikagoje mirė plk. Kazys Ališauskas, karinis istorikas, Lietuvos laisvės kovų dalyvis, parašęs veikalą *Kovos Dėl Lietuvos Nepriklausomybės I* tomą. Jis buvo nuolatinis KARIO bendradarbis ir rėmėjas.

Lietuvos Karinės Istorijos Raštų eilėje, (11 Nr.) buvo išleista Z. Raulinaičio knyga *Grobio ir Naikinimo Žygis*.

Mūsų karinei istorijai, ypač jos vos tik prabėgusiam laikotarpiui nušviesti, KARYJE pasirodė du rašiniai: plk. T. Vidugirio, Vietinės Rinktinės Kauno Pulko Tragedija (10 Nr.) ir prieš pat mirtį taip pareigingai, o Leonui Bileriu ir būdingai, parašyta studija *Lietuvių Apsaugos Dalių 257 Bn.* (4 - 6 Nr.).

Premijų komisija atžymėjo sekančius straipsnius, tilpusius 1977 m. KARYJE:

1. Dr. P. Rėklaitis, Lietuvos Brastos 1657 m. Apgulimo Vaizdas ir Jo Autorius (9 - 10 Nr.);
2. E. Jasiūnas, Brig. gen. inž. Antanas Gustaitis (7 - 8 Nr.);
3. O. Žadvydus, Mirtininkų Gretose (1 - 2 nr.).

1980. Kartas nuo karto KARIO viršeliai būdavo atspausinti dviem spalvomis. Mūsų spaustuvės turimomis priemonėmis tai buvo gan keblus uždavinys. Kai kurie viršeliai pavykdavo labai gerai atspausdinti. Už tai tenka padėka spaustuvės darbuotojam — broliui Tomui Prosevičiui, OFM, ir ypač tėvui Placidui Bariui, OFM, kuris parinkdavo spalvas ir atlikdavo visą parengiamąjį technišką darbą.

Tie metai buvo apstūs įvykiais, įvairiai palietusiais KARĮ. Rugsėjo 20 d. buvo paminėta KARIO 60 metų gyvavimo sukaktis Kultūros židinyje. Pagrindinę kalbą pasakė nuolatinis KARIO bendradarbis, pateikęs KARIUI ištisą eilę išliekamos vertybės straipsnių ir studijų, Algirdas Budreckis (8 Nr.).

Gruodžio mėn. pasitraukė iš administratoriaus pareigų Kęstutis Bileris (9 - 10 Nr.). Nuo sausio mėn. KARIO metinės prenumerata buvo pakelta iki 12 dol., o nuo spalio mėn. (9 Nr.) iki 13 dol. Tačiau buvo pakeltas ir KARIO puslapių skaičius iki 48.

Tais metais KARYS neteko nuolatinio ir darbštaus bendradarbio Petro Būtėno, kuris spalio 4 d. mirė Bostone. Vasario 20 d. Augsburgėje, Vokietijoje,

mirė *Kovų Dėl Lietuvos Nepriklausomybės II ir III tomo autorius ir KARIO bendradarbis dr. Antanas Rukša*.

Tų metų įvairių ir turtingą KARIO turinį pavaizduoja šie straipsniai: B. Balčiūno — Trečiasis Pasaulinis Karas (1 - 7 Nr.), A. Budreckio — Jonušas Radvila (4 - 6 Nr.), plk. D. Skučo, Strateginis Oro Transportas, dr. P. Rėklaičio, Pasitraukimas Per Lietuvą 1812 m. (9 - 10 Nr.) ir H. Gaidžio, Nepriklausomos Lietuvos Ginklai, gausiai iliustruotas, ir kt.

Premijų komisija įvertino 1978 m. KARYJE pasirodžiusius straipsnius tokia eile:

1. A. Budreckio — Kelias į Valkininkus, Lietuvos Didikų Sutemos.
2. B. Balčiūno — "Pionieriai" Keliauja į Erdves.
3. D. Skučo — Vokiečių-Sovietų Karas.

1981. Naujo sausio mėnesio KARIO administratoriaus pareigom buvo pakviestas Alfonsas Samušis. KARIO buvo spausdinama 1650 egz. Prenumerata buvo pakelta iki 15 dol. metams; atskiras numeris — 1.75 dol. Skyrius LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE, kurį nuo pat pradžios redagavo Balys Brazdžionis, nuo 4 Nr. užsidarė. Nuo sausio mėnesio prie KARINIŲ ŽINIŲ skyriaus buvo įvestas poskyris MOKSLAS IR TECHNIKA, redaguojamas B. Balčiūno.

Rugsėjo 20 d. Kultūros Židinyje buvo suruoštas supažindinimas su dr. A. Rukšos parašytu ir "Ramovės" C.V. išleistu *Kovos Dėl Lietuvos Nepriklausomybės* tomu. Veikalą paruošti spaudai ir išleisti talkino KARIO redakcija (7 Nr.). Pagrindinis kalbėtojas buvo K. Jankūnas.

Tais metais KARIO turinį pajavairino eilė bendradarbių vertingais ir įdomiais straipsniais:

Dr. A. M(atukas). — 1236 M. Šiaulių Kautynių vieta (8 Nr.); R. Vilkas nenutraukdamas aprašinėjo Lietuvos laivyną ir jo likimą (9 - 10 Nr.); B. Balčiūnas pateikė svarbią studiją Kazimieras Semenavičius ir jo Artis Magnae Artilleriae, 1650 m. (7 - 9 Nr.) be to straipsnius: Kelias į Erdves (3 - 4 Nr.) ir Rusų-Suomių Karas (3 - 4 Nr.); A. Budreckis — Kulikovo Mūšis (1 - 2 Nr.); plk. ltn. D. Skučas / "Šaltas Petyš" (5 Nr.).

Peržiūrėjusi 1979 m. straipsnius, Premijų komisija rado vertingus sekančius:

1. Dr. P. Rėklaitis — Christian Wilhelm von Faber du Faur ir Jo 1812 m. Karo Veiksmų Lietuvoje Vaizdai (7 - 8 Nr.);

L. Bileris — Lietuvos Apsaugos Dalių 257 Bn Veiksmi (3 - 6 Nr.);

3. A. J. Audronis — Kas Paruošė ir Įvykdė 1923 m. sausio 15 d. Klaipėdos Krašto Sukilimą (2 Nr.).

1982. Sausio mėn. išsikeldamas iš New Yorko, J. Rūtenis pasitraukė iš redaktoriaus pavaduotojo pareigų (1 Nr.). Balandžio mėn. dėl sveikatos pasitraukė red. Z. Raulinaitis ir KARIO redagavimą perėmė Vladas Šakalys, kuris suredagavęs vieną žurnalo numerį (5 Nr.) išvyko gyventi į Kaliforniją. Senajam redaktoriui teko vėl grįžti į darbą (6 Nr.). Tais metais prasidėjo KARIO bendradarbio Jurgio Juodžio byla, KGB insinuota, OSI vedama. Apie tai pranešė advokatė-gynėja Nijolė Grybauskas.

Buvo išleistas A. Rukšos veikalo *Lietuvos Nepriklausomybės Kovos* III tomas. Rugsėjo 18 d. Kultūros židinyje buvo suruoštas knygos sutikimas. B. Balčiūnas, kuris talkino veikalo paruošimui, taisė spaudos klaidas (korektūras), supažindino dalyvius su veikalu.

Tais metais išėjo dar viena KARIO leista knyga, būtent, Z. Raulinaičio — *Keturi Frontai*, Liet. Kar. Istorijos Raštų eilėje 12 Nr.

Įdomių straipsnių tarpe tais metais pažymėti A. Budreckio — Iš De Fesensac'o Dienyno Apie Rusų Žygi 1812 m. (1 - 2 Nr.); E. Jasiūno — Uniforminiai Ženkliai Lietuvos Karo aviacijoje; mjr. K. Daugvydo atsiminimai — Savanorio Užrašai (1 - 10 Nr. ir 1983 m. 1 - 3 Nr.).

1983. Vasario 4 d. mirė KARIO nuolatinis bendradarbis ir rėmėjas kpt. Jurgis Kiaunė.

KARIO prenumeratos mokestis pakeltas iki 17 dol. metams, atskiras Nr. — 2 dol.

KARIO 2 Nr. buvo paminėta Klaipėdos prijungimo 60 metų sukaktis. Vertingų straipsnių tarpe pažymėtini: A. Tyruolio vertimas iš Livonijos Eil. Kronikos-Kunigaikštis Lengvenis ir Jo Kovos (4 - 6 Nr.); J. Švobos — Senosios Lietuvos Valstybės Raštinės Rašto Kalba (4 - 6 Nr.); dr. P. Rėklaičio — Šiauliuose 1919 Metais: Paskutinis Pirmojo Pasaulinio Karo Vokiečių Karių Laikraštis Lietuvoje (5 Nr.); B. Balčiūno — Iš 1863 - 64 m. Sukilimo Kovų Lietuvoje (9 - 10 Nr.); kun. Stasio Ylos — Vienintelė Lietuvių Pilis Amerikoje, Mindaugo Pilaitė (kun. V. Cukuro nuotrauka) — (9 Nr.).

Pažymėtinas yra paskelbtas Išvežtųjų Karių Sąrašas 1940 - 41 m. laikotarpyje, kuriame įrašyta 810 įvairių laipsnių Lietuvos karių sovietinių okupantų brutaliai suimtų, kankintų ir išvežtų į Sibirą lėtai mirčiai (7 - 10 Nr. ir 1984 m. 1; 5 - 6 Nr.).

Iš 1982 m. KARYJE tilpusių straipsnių Premijų komisija atrinko sekančius:

1. J. Švobos, Lietuvos Didž. Kunigaikščių Laikais Lietuvių Kalbos Vartojimas Lietuvoje (5 - 6 Nr.).

2. A. Budreckio, Kęstutis (8 - 9 Nr.);

3. R. Vilko, Lietuvos Laivynas ir Jo Likimas (5 - 10 Nr. ir ankstesni).

1984. Los Angeles, Calif., ramovėnai, birutietės ir šaliai apmokėjo KARIO 7 Nr. išleidimą. Liepos 1 d. jie surengė gegužinę ir gautą pelną — 3289.50 dol. paskyrė žurnalui.

Tų metų KARIO puslapiuose pasirodė eilė svarbių ir vertingų studijų ir straipsnių:

Premijų komisija atrinko du premijuotinus straipsnius, išspausdintus 1983 m. KARYJE:

1. Z. Raulinaičio — Lietuvių Kovos Prieš Livoniečius (1 - 2 ir 6 - 7 Nr.).

2. J. Švobos — Senosios Lietuvos Valstybės Raštinės Rašto Kalba (4 - 6 Nr.).

1985 m. — kupini rūpesčio ir pasikeitimų metai. Juos atsivijo nauji darbai ir likiminiai pasikeitimai.

Nuo 1954 m. iki 1985 m. sausio mėn. KARIO žurnalą ištikimai ir sumaniai redagavo Zigmas Raulinaitis. Išbūti 31 metus redaktoriumi, užsipelnant pragyvenimą iš kito darbo, išskirtinas pareiginumas ne tik paminėtai profesijai, bet ir savo tautai. Visi jo bendraminčiai buvo įtikėję, kad jo amžius su KARIO ateitimi.

Bet jam išsikėlus į tolimą užmiestį ir sušlubavus sveikatai, nenoromis privertė jį pasiprašyti iš redaktoriaus pareigų atleisti. KARIO leidėjui buvo nelengvos pareigos surasti redaktoriui pakaitalą. Bet labai kritiškoje padėtyje leidėjui nušvito laimė, užkalbinus šioms pareigoms iš seniau pažįstamą ramovėną Balį Raugą. Šitaip su nuoširdžia padėka buvo išleistas bendramintis Zigmas ir gražiais linkėjimais sutiktas naujasis KARIO redaktorius Balys Raugas.

1985 m. vasario 10 d. mirė dr. Eugenijus Noakas, LKVS Ramovės garbės teismo pirmininkas, Niujorko ramovėnų pirmininkas, daug metų besirūpinęs KARIO leidimu. Niujorko ramovėnai tuoj pasigedo sumanaus vadovo, ir netikėti nauji rūpesčiai užgulė KARIO leidėją.

1985 m. KARIO 2 Nr. jau gražiai buvo suredaguotas naujojo redaktoriaus B. Raugo.

1985 m. KARIJ praturtino keli ilgesni naujai sugrįžusių bendradarbių straipsniai: St. Kuzmicko "Penkeri metai 1 p. DLK Gedimino pulke" (1, 2, 3 Nr.); A. Skirkos "Tarnaujant Lietuvos

kariuomenėje" (3, 5, 8 Nr.). Jono Abraičio "Karinė Tarnyba Gedimino Pulke", dr. Povilo Reklaičio "Didieji darbai kartografijos ir vedutologijos srityje — Vokietijoje".

Pagarbiai paminėta "Gen. Raštikų į amžinybę palydinti". Prisiminta mirties sukaktys gen. dr. Nagiaus - Nagevičiaus ir gen. M. Pačiulionio. Pradėta 10 Nr. ilgesne studija, dokumentinis liudijimas "Lietuvos karių mirtis sovietų armijos gretų replėse". Šios studijos autorius dr. Kazys Ėringis, neseniai pasiekęs JAV, yra akivaizdus liudininikas tragiško lietuvių karių likimo, dalyvavusių II pasaulinio karo pabaigoje 16-osios divizijos gretose. Dr. Br. Nemickas atskleidžia svarbius dokumentus "Lietuvių tauta atmetė SS legioną" (7 Nr.), An. Kairys pavaizduoja Romo Kalantos šauksmą Lietuvai 3 v. drama "Ugnies daina" (5, 7 Nr.). Vertingais straipsniais domina ir kiti bendradarbiai: J. Žygas, inž. Vc. Senūta, Arėjas Vitkauskas, A. Miselis, Vincas Tamošiūnas, S. Zaskevičius, Jonas Stelmokas, J. Kvietkauskas, Algirdas Gustaitis, dr. J. Stiklorius, K. Leknickas, Osvaldas Žadvydas ir kt.

1985.VI.2. komisija: A. Skirka, V. Šalkūnas ir V. Vosylius atrinko 1983/84 metais KARYJE tilpusius vertingus straipsnius 1984 m. premijoms: M. Tytuvėnio "Lietuvos karininko keliai" (1983 Nr. 6 - 10; 1984 Nr. 1 - 8), J. Mikailos "Ginklų dirbtuvės Linkaičiuose" (1984 Nr. 1 - 5), E. Andersono Baltijos valstybės karinių požiūrių vertėjui (1983 nr. 7 - 10, 1984 Nr. 1).

1986 m. daug metų buvęs redakcinės kolegijos narys - karinių žinių redaktorius Bronius Balčiūnas taip pat nuo šių metų vidurio pasitraukė iš šių pareigų. Tai staigus ir didelis nuostolis šiam KARIO skyriui, o redaktoriui sunki pareiga surasti šioms labai vertingoms žinioms redaktorių. Padėka buvusiam pareigingam bendradarbiui Broniui Balčiūnui ir sutikusiems jį pavaduoti — karinių žinių skyrių redaguoti Vyteniui Statkui ir Jonui Stelmokui.

1986.V.I4 mirė paskutinis nepriklausomosios Lietuvos generolas Vladas Mieželis Arizonoje, Sun City.

Šiuose metuose pratęsimi dr. K. Ėringio, A. Skirkos, J. Abraičio, St. Kuzmickio, J. Klimo straipsniai. Nauji — A. R. Bagdono "Tautinės

sąmonės vystymasis Mažojoje Lietuvoje" (Nr. 1), A. Budreckio "Šv. Kazimiero karo žygis" (Nr. 3), Z. Raulinaičio "Saulės — Šiaulių mūšis 1236 m. rugsėjo 22 d. (Nr. 7), dr. Pov. Reklaitis "Trys Radvilai" (Nr. 6), V. Vosylius "Karo aviacijos meteorologijos tarnyboje", Alg. Gustaičio "Latvijos istorija 1920 - 1940 metais, susijusi su Lietuva bei Estija" ir kiti įdomūs vertingi straipsniai V. Statkaus, Osv. Žadvydo, S. Sužiedėlio, Br. Krištopaičio, A. Pleškio, dr. V. A. Dambravos, A. Kramiliaus ir kt.

1986.IV.1 komisija (A. Skirka, V. Šalkūnas, V. Vosylius) atrinko 1985 m. vertingus rašinius premijoms po \$50.00:

1. V. Volerto "Ateis diena" (Nr. 2).
2. A. Kairio "Ugnies daina (Nr. 5 - 8) ir
3. Dr. J. Stikloriaus "Du ultimatumai" (Nr. 3).

1986.V.24 - 25 LKVS Ramovės atstovų suvažiavimas Čikagoje.

1987 m. nuo 1-ojo Nr. įvestas KARYJE naujas skyrelis "Žvilgsnis į politiką". Ją veda dr. J. Stiklorius.

Šiais metais ilgesnieji straipsniai: plk. D. Skučas "Valstybės ir kariuomenės santykiai Lietuvoje ir JAV" (Nr. 1 - 2) Z. Raulinaitis "Paskutinis žygis ir karaliaus Mindaugo nužudymas" (Nr. 7), J. Abraitis "Kariai žydų gelbėjimo veiksmuose" (Nr. 6), J. Balskus ir A. Klimavičius "6-as p. pulkas" (Nr. 4), J. V. Sūduvas "Vilniaus katedra istoriniuose archeologiniuose šaltiniuose" (Nr. 6).

Per visus 1987 m. numerius dr. K. Ėringio "Lietuvos karių mirtis sovietų armijos gretų replėse". J. Klimo atsiminimai "Paskutinio kariūno odisėja", Lietuvos karininkų metraštis 1939" (Nr. 7 - 10), L. Kaulinis "Atsiminimai tarp atsiminimų" (Nr. 6), Osv. Žadvydo "LKM IX laidos sukaktis" (Nr. 7), "6-tas p. pulkas" (Nr. 7), B. Gaidžiūno "Lietuvos karys laisvės kovų kelyje" (Nr. 9) ir kiti.

1987.III.1. komisija (V. Šalkūnas ir V. Vosylius) atrinko 1986 metais KARYJE pavergtos Lietuvos lietuvių karinių dalinių agonijos vertingus aprašymus premijoms:

1. Dr. K. Ėringio "Lietuvos karių mirtis sovietų armijos gretų replėse".
2. J. Abraičio "Karinė tarnyba Gedimino pulke" ir
3. A. Kramilio "Momentas mirties šešėlyje".

1985 m. sausio 9 d. "Kario" redagavimą perėmė Balys Raugas (deš.). Viduryje — administratorius Alfonsas Samušis. Kairėje — ilgiausiai "Kario" 70-ties metų istorijoje šį žurnalą redagavęs Zigmas Raulinaitis.

KARIO pajamos, išlaidos:

	gauta	išleista
1960	9,544.55	9,573.77
1965	8,759.58	8,733.90
1970	10,979.03	8,949.19
1975	14,919.08	15,112.96
1981	37,448.36	32,785.66
1985	48,105.16	39,194.72
1986	42,965.52	39,086.01

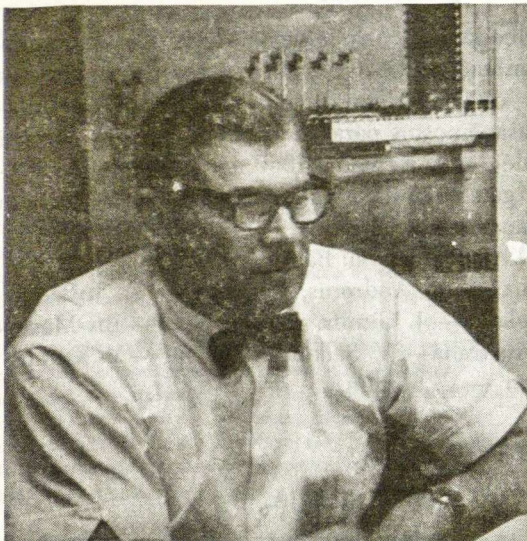
KARIO prenumeratoriai: 1960 - 1987:

1960 m. —	952
1965 m. —	1015
1970 m. —	1077
1975 m. —	1139
1980 m. —	1479
1985 m. —	1509
1987 m. —	1504

Pastebėjimai dėl pajamų išlaidų skaičių. Paskutiniaisiais metais KARIO įplaukose aukos prašoka 5% prenumeratų mokesčių sumas. 1985 m. LKVS Ramovės Centro valdybos piniginis vėjus KARIUI sukėlė \$6533.00 paramos. 1984 m. Los Angeles ramovėnai, birutietės ir šauliai gegužinės proga surinko KARIUI \$3289.00, o 1985 m. tas pats junginys paaukojo \$2545.00. Nuolat Čikagos ramovėnai, birutietės ir šauliai metinio renginio proga KARIUI paremia tūkstantine. Metinėmis duoklėmis KARIO pajamas padidina LKVS centro valdyba, LŠST centro valdyba, ramovėnų skyriai, šaulių kuopos, birutiečių draugijos ir dosnesnieji KARIO skaitytojai.

Prenumeratorių skaičiai per paskutinius metus, vieniems išeinant, naujiems ateinant, mažai

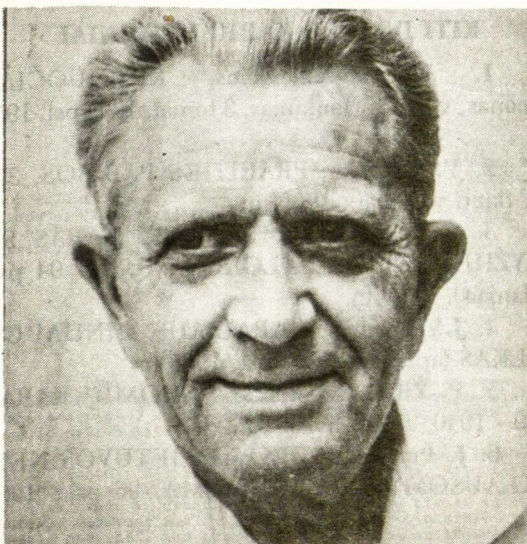

**“Karinių žinių” skyr. redaktorius
Jonas Stelmokas**

**“Karinių žinių” skyriaus redaktorius
Vytėnis Statkus**

**“Mūsų spaudoje pasižvalgius” skyriaus
redaktorius Kazimieras Jankūnas.**

**“Žvigsnis į politiką” skyriaus redaktorius
dr. Jonas Stiklorius**

pasikeitė — dar vis apie 1500. Šį skaičių išlaikyti daug gelbsti čia ir užsieniuose gyvenantieji KARIO atstovai ir platintojai.

Daugiausia KARIO skaitytojų yra Illinois val-

stijos. Čikagoj — 327, antroje vietoje Kanadoje — 198, Australijoje — 156, Kalifornijoje — 122, Ohio ir Niujorko valstijose po 96, Floridoje — 89, Michigane — 75 ir kitur — mažiau.

KARIO leidėjo teisinės padėties pasikeitimas

Nuo 1958 m. KARIO leidėjas buvo LKVS Ramovė Niujorko skyrius. 1985 m. N.Y. skyrius, sąlygoms ir aplinkybėms pasikeitus, nutarė prašyti LKVS Ramovės centro valdybą atjungti žurnalą KARIJ nuo Niujorko skyriaus leidėjo globos ir įteisinti KARIJ LKVS Ramovės vardu pagal Centro valdybos nurodymus nuo ateinančio 1985 m. 7 Nr. ir KARIO metrikoje leisti vartoti: leidžia LKVS Ramovė. Centro valdyba KARIO leidėjo prašymą patenkino, perimdama teisinę globą ir atsakomybę.

KARIO leidimo rūpesčius gerokai lengvino platinant jai bei KARIO atstovai, vieni labiau, kiti mažiau

pagelbėdami žurnalo leidėjams kaupti lėšas, organizuojant tam reikalui renginius — gegužines, kavutes ir kt., neužmiršdami ir talkos redaktoriui, skatindami rašančiuosius parašyti KARIUI. Jie yra gerokai prisidėję prie išeivijoje 1950 metais atgaivinto KARIO gan sėkmingai jau baigiantį ketvirtąjį savo amžiaus dešimtmetį.

KARIO atstovai: Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masioakas, Australia — V. Šalkūnas, Detroit — V. Kutkus, Boston — V. Senūta.

KARIO LEIDINIAI

LIETUVOS KARINĖS ISTORIJOS RAŠTŲ SERIJA:

1. Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS (1250) — Atspaudas iš str. KARYJE, 96 psl. 1961 m.

2. Z. Raulinaitis, AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE — Atspaudas iš str. KARYJE, 64 psl. 1962 m.

3. O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE, I d. — Atspaudas iš KARIO, 116 psl. 1963 m.

4. Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMA — Atspaudas iš str. KARYJE, 80 psl. 1963 m.

5. O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE, II d. — Atspaudas iš str. KARYJE, 142 psl. 1964 m.

6. Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS — Atspaudas iš str. KARYJE, 32, psl. 1964 m.

7. Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS — Atspaudas iš str. KARYJE, 64 psl. 1965.

8. Z. Raulinaitis, PRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ — Atspaudas iš str. KARYJE, 72 psl. 1968 m.

9. K. Škirpa, 5 PĖSTININKŲ DLK KĖSTUČIO PULKO KOVOS TIES SEINAIŠ 1920 METAIS — Atspaudas iš str. KARYJE, 124 psl. 1972 m.

10. Z. Raulinaitis, APUOLĖS UŽPUOLIMAS — Atspaudas iš str. KARYJE, 100 psl. 1972 m.

11. Petras Jurgėla ir Paulius Jurkus, POVILAS PLECHAVIČIUS, 1978.

12. Z. Raulinaitis, GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS, 176 psl., (kieti viršeliai, aplankas) 1979 m.

13. Z. Raulinaitis, KETURI FRONTAI, 164 psl. (kieti viršeliai, aplankas) 1982 m.

14. Z. Raulinaitis, LIETUVOS RAITELIAI I t. KUNIGAİKŠČIŲ SAJUNGA, 306 psl. (kieti viršeliai, aplankas) 1987 m.

15. Z. Raulinaitis, LIETUVOS RAITELIAI II t. KELIAS Į SOSTĄ, Mindaugo laikai, 301 psl. 1987 m.

16. Z. Raulinaitis, LIETUVOS RAITELIAI III t. KARALIAUS KARAI. Ruošiama spaudai.

KITI ĮVAIRŪS KARIO LEIDINIAI

1. H. Sienkievičius, KRYŽIUOČIAI, romanas, vertė K. Jankūnas, 3 tomai, 1094 psl. 1956 m.

2. V. Biržiška, PRAEITIES PABIROS, 352 psl. (kieti viršeliai), 1960 m.

3. O. Urbonas, 1410 METŲ KARAS SU KRYŽIUOČIAIS IR ŽALGIRO MŪŠIS. 94 psl. (aplankas), 1960 m.

4. J. Variakojis, KARALIAUS MINDAUGO PULKAS (aplankas), 120 psl. 1965 m.

5. P. Žilys, SOVIETŲ — SUOMIŲ KARAS 1939 - 1940, 172 psl. 1967 m.

6. J. Puzinas, KELIAS Į LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMĄ, 96 psl., 1968 m.

Knygų išleidimas — brangus; jų išplatimas ir pardavimas — rizikingas. Bet jų tautinė, mokslinė ir kultūrinė vertė išperka rūpestį ir finansinius nedateklis.

KARIO išleistos mažesnės studijos iki 1978 m. — išpirtos. Gen. Povilo Plechavičiaus monografijos belikę tik keliolika egzempliorių. Paskutinių metų stambesni veikalai dar platinami; išsparduota per 60%. Likučio sėkmingesnis išpardavimas sustiprintų KARIO finansinį pajėgumą.

LIETUVOS DIPLOMATIJOS
SEFAS

1989. 03. 31 d.

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖ

LITHUANIAN WORLD COMMUNITY

2968 Compton Rd., Cincinnati, O. 45251
1989. 4. 8Gerb. Ponui Baliui Raugui
"Kario" Redaktoriui
415 Main St.
Deiran, N.J., 06075

Gerbiamas Pone Redaktoriau,

Sveikinu Jus, Jusų Redakciją, visus "Kario" skaitytojus ir visus lietuivius karius veteranus žurnalo "Kario" 70-metio sukakties proga.

"Kario" pradžia yra artimai susijusi su besikuriančia Nepriklausoma Lietuva ir dabar yra labai būdinga įvyesti tokia garbinga sukaktis šiuo metu, kada Lietuvoje yra pravitę laisvės ir nepriklausomybės viltys. Lietuviai kariai veteranai visomet buvo ir yra ištikimi Lietuvos laisvės idejai. Jie savo tėvynės gerovei dabavosi laisvoje savo tėvynėje; jie taip pat dirbo Lietuvos labui išėivijoje, kai įvykus pėteisetai, brutaliai okupacijai, jie buvo priversti apleisti savo kraštą. Gl. tie lietuiviai kariai veteranai, kurie, jau gyvenami svetur, turėjo atlikti savo kaimę prėvėle kituose laisvojo pasaulio kraštuose, tai vykdė su viltimi, kad, jie paremdami laisvus, demokratiškus kraštus, taip pat paremė ir Lietuvos laisvės norą. Jie žinojo ir žino, kad ir laisvojo pasaulio laisvė yra pavojuje tol, kol žiauri okupanto ranka lauzo žmogaus teises ir sąžinės laisvę Lietuvoje ir kitur pasaulyje.

Dabar jau aiškiai matome, kad laisvės siekiai visų leituvių visur pasaulyje gali jungtis su laisvinimosi iniciatyva mūsų tėvynėje. Dabar ir lietuiviai kariai veteranai gali didžiutis mūsų pasiryžimu ir savo nepaliajamu viltinguumu. Dabar jie ir "Karys" gali žvelgti į ateitį, tikėdamiesi, kad ateis laikas - ir gal netrukus - kada šis žurnalas galės vėl tęsti savo tradiciją savame, laisvame krašte, turinčiame savo nepriklausomą valstybingumą ir savo kariuomenę.

Su geriausiais likėjimais,

Vytautas J. Bieliauskas, Ph.D.
Pirmininkas(Member of the American Legion;
former Lt. Col., USAR, MSC)Dr. Stasys A. Bačkis,
Igaliotas Ministras.LITHUANIAN LEGATION
WASHINGTON, D. C.

1989 m. kovo mėn. 19 d.

J.M.
Ponui Baliui Raugui,
Vyriausiam "Kario" redaktoriui,
9555 Byron Avenue
Surfside, FL 33154VYRIAUSIAS LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETAS
SUPREME COMMITTEE FOR THE LIBERATION OF LITHUANIA1611 CONNECTICUT AVENUE, N.W.
SUITE 2, WASHINGTON, D.C. 20009
202/667-1980

Didžiai Gerbiamas p. Redaktoriau,

"Kario" 70 metu sukakties proga siunčiu labai nuoširdžius sveikinimus Tamstai, visai žurnalo redakcijai ir visiems tiems, kurie vienokiu ar kitokiu būdu remia daugelio mylimą leidinį.

Ir aš prisimenu, kad vaiku būdamas, nepriklausomoje Lietuvoje, dažnai peržiūrėdavau jau tada, savo iliustruojančiais staripsniais, idomų žurnalą. Neabejotinai tuomet, o aš manau ir dabar, jis yra atlikęs ne tiktai informatoriaus vaidmenį bet ir auklėtojo, formuotojo uždavinį. Nereikia pamiršti, kad tuomet šias funkcijas atlikdavo išimtinai spauda.

Pokario laikais, Jungtinėse Amerikos Valstybėse tas prisirišimas prie žurnalo pasireiškė tuo, kad jis po didelių mūsų tėvynės tragedijų ir vėl atgijo ir štai šiandien, nugalėjęs visas kliūtis, džiaugiasi savo amžiumi.

Linkiu, kad jis ir toliau stipriai gyvuotų ir kartais labai sudėtingais istoriniais momentais būtų lyg šviesa, kuri apšviečia praeitį, kad iš jos galėtume išmokti ateičiai.

Priimkite, p. redaktoriau, mano nuoširdžios pagarbos žodžius.

S. Borozis
Stasys Lozoraitis jr.
Lietuvos atstovas

1989 m. kovo 31 d.

Su geriausiais linkėjimais,

Dr. Kazys Bobelis
VLIKO Valdybos Pirmininkas

CONSULATE GENERAL OF LITHUANIA
41 WEST 82ND STREET
NEW YORK, N. Y. 10024

401/36-K

1989 m. kovo 23 d.

Didž. Gerb.
p. Baltui Raugui
L.K.V. Menesivlo žurnalo
KARYS Redaktoriui

Didži!i Gerbiamas Pone Redaktoriau,

Bartvnu dešimtu metų žyvatino sukakti šven-
tinantis KARYS piskaitytinas prie rađiu pažausių
lietuvių žurnalų šių dienų pasaulyje. Okupantas iš-
arė Lietuvos kariuomeną, bet KARYS išliko ir iki
šių dienų tebelanko po pasauli išblaškytus Lietuvos
kariuomenės veteranus. Per tuos 70 metų keitėsi jo
pavadinimo niuansai ir išvaizda, keitėsi jo redakto-
riai ir pasirodymo vietos, bet niekad nesikeitė jo
tvirtas nusistatymas puoseleti mūsų tautos pastangas
sunkioje kovoje dėl Lietuvos nepriklausomybės.

Didži!iaj!a gyvenimo dalį KARYS pralaido pasiro-
dydamas už savo Tėvynės ribų, bet jo ivaasia liko ta-
rati lyg jis savo skaitytojus lankytų iš nepriklaus-
mos Lietuvos sostinės.

Šios nepaprastos sukakties proga sveikinu
redaktorių, bendradarbius ir talkininkus, kurių pasi-
aukojimo ir jungtinių pastangų dėka KARYS pastoviai
tebelanko po pasauli išblaškytus skaitytojus visuose
mūsų planetos kontinentuose. Sveikiniaras kartu lin-
kiu, kad netolimoj! aiteityj KARYS grįžtų į laisvą ir
nepriklausomą Lietuvą ir savo skaitytojus lankytų iš
mūsų sostinės Vilniaus.

Su gilia pasarb!a,

M. Aberius
M. Aberius
Generalinis Konsulas

LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGA TREMTYJE
CENTRO VALDYBA
THE NATIONAL GUARD OF LITHUANIA
IN EXILE INC.
EXECUTIVE BOARD
SAJUNGOS PIRMININKAS

Redaktoriui B. Raugui
415 Main St.
Delran, N. J. 08075

1989-IV-18

Didži!i Gerbiamas Redaktoriau,

Muoširdžiai sveikiname redakciją Kario 70 metų sukakties proga
Jūs atliekate svarbų darbą tautai. Garbė jums ir visam kolektyvui re-
daguojant tą puikų žurnalą.

Tai žurnalas gimęs Lietuvos laisvės atkūrimo laikoterpyje. Karys
kėlė atgimimo dvasią, nepriklausomybės laikais skatino tautinį susi-
pratimą ir meilę tėvynei. Dabar išėivijoje būdina ir kelia lietuvių iš
tautinio sustingimo ir gaivina tautinę meilę.

Linkime Kario žurnalui gyvuoti, redakciniam kolektyvui sėkmės
ir gryžti į laisvą ir nepriklausomą Lietuvą.

M. Aberius
M. Aberius
LŠST pirmininkas ir
LŠST Centro valdyba.

Sveikiname „Kario“
darbuotojus su Lietuvos
Nepriklausomybės Diena ir
linkime, kad jūsų leidinyje
pantamautų irsaugojant
Lietuvos kalbą ir kultūrą
būsimose lietuvių išėivijos
kartose.

Lietuvos jaunimo
leidybos „Lituanica“
Kauno lieta

Kaunas
1989.02.02

ADUTIŠKIO BATALIONAS

H. C. KUDREIKIS

(Tęsa iš "Kario" Nr. 4)

Pasižymėję raudonųjų medžiotojai

Žiemos vidurys Vilnijos miškuose. Per gilų sniegą, baltose uniformose klampoja bataliono mokomasis būrys. Būrio priekyje vadas — j. ltn. G. Prieš pat patekiant saulei, būrį palikęs krūmuose leitenantas iššoka ant miško keliuko, kuris šioje vietoje daro staigų posūkį. Tuo pačiu momentu ant posūkio pasirodo rogės su trimis automatais ginkluotais vyrais. Vienas bolševikų, staiga šoka iš rogių ir iš automato atidengia ugnį. Dvikova: Lietuvos kariuomenės leitenantas prieš Maskvos teroristų mokykloje apmokytą buvusį enkavedistą. Lietuvos karininkas taiklesnis, bolševikas kruvinas verčiasi sniege, gavęs kojon automato seriją. Kiti du jo sėbrai susišaudymo metu pabėgo. Per minutę būrys šoka ant kelio, bet pagalba jau nereikalinga. Pašautas būrio sanitaras — eilinis suteikia sužeistajam komunistų vadui pirmą pagalbą. Teroristas — ne eilinis — Švenčionių apskrities ir 21 komjaunimo grupės vadas ir organizatorius, partijos sekretorius — Vilius Kudaba, save pasivadinęs rusiškai "Lesnojumi" "miškinium". Kraujuose pasruvęs, jis pradėjo dejuoti, iš karto šaukdamas: "Broliai, lietuviai, pasigailėkite". Dvidešimties laipsnių šaltyje, neturint antibiotikų, kol sužeistasis rogėse pasiekė Adutiškyje esančią lauko ligoninę, išsivystė gangrena. Bataliono vadas, pamatęs kokioje liūdnoje padėtyje Kudaba, neklausė nei vieno klausimo, nei leido kitiems jį klausinėti. Nors bataliono gydytojas, žinomas chirurgas kpt. U. darė viską, kad palengvinus jo kančias, sekančią dieną bolševikų vadas Kudaba paliko šį pasaulį. Sanitarijos puskarininkis užsakė karstą ir nekrikštytųjų skyriuje palaidojo. Sekančią naktį teroristai karstą iš kapų išsikasė ir išsivežė į savo miškus prie Naručio. Šiandien Kudaba bolševikų Lietuvoje garbinamas kaip didelis didvyris ir Švenčionyse jam pastatytas paminklas.

Knygoje *Sakalai broleliai* teroristų gaujos vadas Apyvala šį įvykį aprašo taip:

"Vilius (Kudaba) atsipeikėjo griovyje. Abi kojos buvo sutrupintos kulkosvaizdio. Prie jo pribėgo kareivis... sukaupęs paskutines jėgas, Vilius ištraukė pistoletą ir nutaikęs iššovė. Kareivis suriko ir

susiėmė ranką aukščiau alkūnės".

Bolševikų didvyris savo atsiminimuose dar daugiau fantazuoja:

Pervaziavę per Gudeliškio kaimą, partizanai pasuko pas savo ryšininką Nifontijų, Saveljevą. Netoli Saveljevo sodybos iš nedidelio miškelio pasipylė labai stipri ugnis iš kulkosvaizdžių, automatų ir šautuvų.

Prasidėjo nelygi kova. Vilius išsoko iš vežimo, krito į sniegą ir pradėjo iš automato tratinti į fašistus, kurių ten buvo apie šimtas.

— *Artiomai, imk mano planšetę, gelbėk dokumentus. Bėk, greičiau bėk! — paliepė Vilius. — Mes su Grigalevskiu ginsimės.*

Artiomai Dujbovas, atsišaudydamas ir draugų dengiamas, pabėgo su labai svarbiais dokumentais. Spėjo pabėgti ir Simonas Grigalevskis.

Deja, Viliui nebuvo lemta pabėgti. Fašistai, nustebinti tokio atkaklaus pasipriešinimo, pradėjo perbėgomis siaurinti apsupimo ratą.

Lesnojus gynėsi ir mėgino trauktis į Lintupių mišką.

Tačiau jam į krūtinę pataikė kulka, ir jis akimirka buvo netekęs sąmonės. Atgavęs vėl pradėjo šaudyti į fašistus, bet vėl sužeidžiamas į krūtinę, o sprogstamoji kulka pataikė į koją ir sutrupino blauzdaakaulį.

Vilius Lesnojus, visas paplūdęs kraujuose, patenka pusgyvis hitlerininkams į nelaisvę. Tie tuojau pradėjo jį spardyti ir daužyti šautuvų buožėmis.

Hitleriniai plėšikai, atitempę prie sužeisto Lesnojaus valstietį Saveljevą, prie kurio sodybos įvyko kautynės, paklausė, ar pažįsta sužeistąjį. Tiek Vilius, tiek ryšininkas sakė, kad vienas kito nepažįsta.

Vokiečių fašistai sunkiai sužeistą ir sumuštą Vilių Lesnojų surišo, įmetė į ratus ir vežė į Adutiškį. Lesnojus sėdintiems vežime fašistams pasisakė esąs komjaunuolis.

Viskas yra grynas melas. Tiesa šio straipsnio pradžioje. Joks lietuvis karys nebuvo sužeistas. Nebuvo jokių vokiečių. Vokiečiai apie tą įvykį net nežinojo, nes automatas paslėptas. Jokių kankinimų nevykdė. Bataliono vadas, pamatęs kokioje padėtyje

Kudaba, jo net neapklausinėjo. Medicininė pagalba suteikta, kaip ir vienam iš bataliono karių. Kudaba nepasikorė, kaip raudonieji mėgsta žmones apgaudinėti. Lygiai komunistų iškelta didvyre Melnikaitė nenušovė septynių policininkų nė bandė nusižudyti granata, kuri nesprogo. Bet ką nors reikėjo apšaukti didvyre. Čia jie suklydo parinkdami menką kandidatą. Apie tai liudija veiksmuose Zarasų apskrityje dalyvavę kovotojai.

J. ltn. G. sumušė rusų bolševikų grupę, paimdamas nelaisvėn 4 teroristus, jų tarpe sužeistą vyr. NKVD leitenantą, išmestą iš Maskvos parašiotu. Taip pat dalyvavo ir kovoje sumušė kitas raudonųjų gruputes.

Trys iki dantų ginkluoti civiliniai pasirodo prie Dysnos upės brastos. Tik pradėjus jiems bristi, stauga iš artimo krūmo pasipila ilga lengvo kulkosvaidžio serija. Trys teroristai atiduoda savo dūšias už Staliną. Nespėja nei sušukti. Kiek palaukus iš krūmo išlenda aukštas, daugiau kaip dviejų metrų vyras, savisaugos

dalinių uniformoje. Jis surenka visus tris automatus, šovinių maišus, patikrina kišenes, išima dokumentus ir nueina savo keliu. Netolimame miške automatus ir municiją užkasa ir ant savo kulkosvaidžio vamzdžio užbrėžia naują liniją.

Tai eil. K. buvęs 8-to pėst. pulko karys, šiaulietis, kariaujas nereguliaru būdu. Žiemą su baltu apsiaustu, vasarą su žalsvu lietpalčiu, kurių viduj paslėptas lengvas kulkosvaidis. Kiek bolševikų jis pasiuntė į kitą pasaulį, kiek ginklų paslėpė būsimiems Lietuvos partizanams, tik jis pats ir jo skyrininkas težinojo. Teroristai jį laike siaubu, vadino šmėkla. Pavieniu jau daugiau nevaikščiojo.

Tuo tarpu raudonoji armija jau artėjo prie Lietuvos sienos. Tebuvo tik mėnesių klausimas. Bolševikų apsupimo laiku eilinis K., persirengęs civiliai, iškeliavo Vilnijon naujai kovai su baisiu Lietuvos priešu.

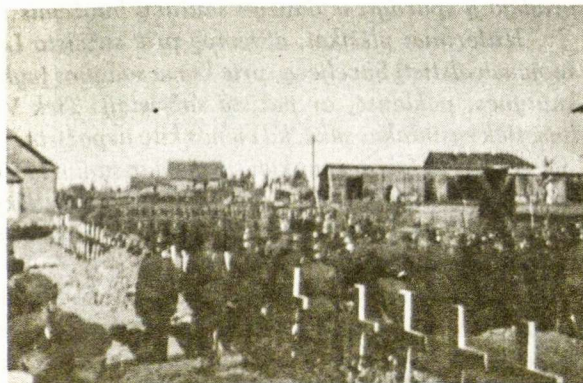
(Bus daugiau)

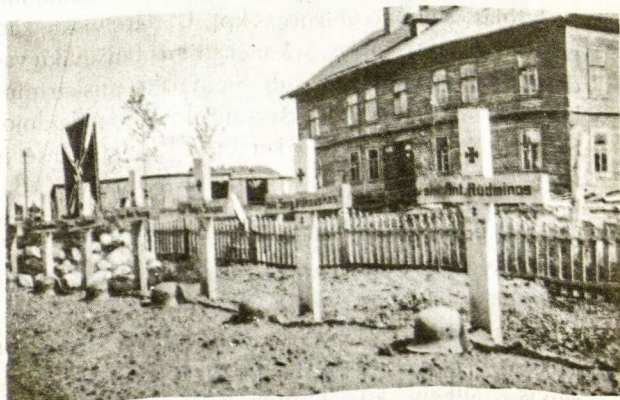
Vokiečių ambulansas išveža sužeistuosius 1943 m. Adučiškis

Palaidoti lietuviai kariai 1942 m.

Žuvusiųjų pagerbimas Adučiškyje 1943 mn.

Palaidoti žuvę 1943 m.

AVIACIJA

(Tęsa iš "Kario" Nr. 4)

Priešaviacinę gynybą atlieka "Mirage III" naikintuvai, priešlėktuvinės raketos ir priešlėktuvinė artilerija. Persvarai ore virš kautynių lauko naudojami Northrop "F-5E Tiger II" naikintuvai, sausumos pajėgų artimai paramai britų stovybos "Hunter", žvalgybai "Mirage IIIRS". Oro erdvė sekama radaru, bet vietovės kalnuotumas centriniam radarui sudaro sunkumų, kuriems pašalinti naudojami papildomi Westinghouse TPS-70 radarai ir žemės sekėjai. Visomis šiomis priemonėmis gauta informacija yra sutelkiama ir vertinama dviejose giliai apsaugotose vadovietėse.

Mobilizacijos atveju aviacijos personalą sudarytų 45.000 karių, suskirstytų į 3 pulkus, nuo trijų iki aštuonių eskadrilių kiekviename pulke, nuo 16 iki 18 lėktuvų eskadrilėje. Karo metu visa ši organizacija būtų kontroliuojama iš vieno centro, nors, reikalui esant, kiekvienas pulkas laikinai galėtų veikti savarankiai.

Aviacija turi apie 150 "Hunter" lėktuvų, skirtų tiesioginiai remti žemės pajėgas. Jie jau turi po 20-30 metų amžiaus, bet labai tinka Šveicarijos sąlygoms dėl savo vikrumo ore. Ginkluoti "Maverick" raketomis, jie skirti naikinti šarvuočius. Aviacija

turi ir 148 Northrop "F-5E/F Tiger II" naikintuvus, ginkluotus dviem 20 mm pabūklais ir 2 "Sidewinder" raketomis. Jie gali kilti ir tūpti trumpuose aerodromuose. Šių visų eskadrilių personalą taikos metu sudaro milicijos kariai.

Nuolatinėje parengtyje yra dvi eskadrilės "Mirage IIIRS" naikintuvų, viso 34 lėktuvai, kurių uždavinys yra sulaukyti bet kurį lėktuvą, įskridusį į Šveicarijos oro erdvę. "Miražai" gali greit pakilti nuo trumpų ar šlapių takų ir pasiekti 2 Mach greitį. Šiose eskadrilėse tarnauti yra parinkti geriausi pilotai.

Nors "Mirage III" liks tarnyboje iki šio šimtmečio pabaigos (su įvairiais patobulinimais), bet šveicarai jau dabar svarsto galimumą įsigyti JAV naikintuvus F-16C, F/A-18 ir prancūzų "Mirage 2000".

Žvalgybai naudojami 18 "Mirage IIIRS" lėktuvų, labai panašių į naikintuvus, tik su įmontuotomis panoraminėmis foto kameromis.

Helikopterių ir personalo transportinių lėktuvų turima nedaug, helikopteriai naudojami daugiau ryšiams ir skubiems tiekmenims pervežti.

Priešlėktuvinei apsaugai naudojamos britų gamybos "Rapier" ir

7 Mirage IIIRS naikintuvus

“Bloodhound Mk.2” raketos. Šveicarijos aviacija yra išdėstyta 16 aviacijos bazių, iš kurių 11 yra kalnuose. Jose yra įrengti po uolomis angariai, vadovietės ir patalpos įguloms bei aptarnaujančiam personalui. Angaruose vieni lėktuvai laikomi pakabinti lubose, o kiti stovi po jais. Aviacijos bazės nuo oro puolimų ginamos radaru valdomomis 35 mm patrankomis, 20 mm patrankomis ir “Rapier” raketomis.

Civilinė gynyba

Priešo puolimo atveju, beveik kiekvienas Šveicarijos pilietis rašau vietą įtvirtintoje slėptuvėje. Šiuo metu yra jau 5,5 milijonai vietų pilnai saugiose slėptuvėse. Priedo dar yra pilnai saugių 1.463 vadovietės ir daug sanitarinių įrangų, jų tarpe 98 sausios operacinės ir ligoninės, 290 pirmosios pagalbos punkty, iš viso 81.473 lovos. Vykdydamas valdžios reikalavimus, kiekvienas viešojo, pramoninio ar privataus naujo pastato statytojas turi įrengti civilinės gynybos slėptuvę.

Jau dabar esamose slėptuvėse gali apsisaugoti 85% Šveicarijos piliečių, ir numatoma, kad 2000-ais metais slėptuvės bus visiems gyventojams.

S. T.

SOVIETŲ KARINĖ SPAUDA

Sovietai leidžia daugybę karinių žurnalų, tačiau sovietinė pataloginė baimė tuos žurnalus daro menkaverčiais. Komunistų partijos vadovybės kartu ir karinės vadovybės liguista viešumos baimė diktuoja ir karinių žurnalų turinį. Paslaptį ginamas reiškiiasi ne tik prieš plačiąją visuomenę, ne tik karo industrijoj, ne tik mokslininkų pasaulyje, bet ir tarp įvairių ginklo rūšių. Nors ir pažadėjo Gorbačiovas panaikinti cenzūrą, įskaitant ir karinę spaudą, tačiau iki šiol jokių pasikeitimų nėra. Taigi ir karinė spauda yra nepalyginamai uždaresnė už Vakarų tos pačios rūšies spaudą. Be to, ten spauda valstybės lėšomis ir leidžiama.

Reikia pasakyti, jog visos valstybės privengia viešai diskutuoti karinius, o ypač slaptus karinius reikalus, tačiau sovietų paslaptį ginamas kartais net juokingas. Pavyzdžiui, turistams yra draudžiama fotografuoti tiltus, aerouostus, geležinkelių stotis, prielaukas, kareivius gatvėse ir t.t. Tai vis, jų akimis žiūrint, karinės paslaptys. Ši pažiūra pas sovietus yra užsilikusi iš XIX šimtmečio, kai šitokie objektai buvo laikomi strateginiais taikniais. Bet dabar, kai erdvės satelitai visą Žemės paviršių iki detalių gali nufotografuoti, tai šitoks draudimas yra ne tik nerimtas, bet net juokingas.

Įdomu, kad sovietų atominių raketų sistemos yra vadinamos kariniuose žurnaluose ne originaliais rusiškais vardais, bet NATO arba Amerikos duotais kodų vardais.

Sovietų žurnaluose neužtiksi daugumos sovietų ginklų ir ypač sistemų nuotraukų. Nerasite jų spaudoje kad ir tokios SA-5 raketos (“GAMMON”), nors jau 1960 metais sovietai pardavė Sirijai ir Libijai. Juokingiausia, kad net sovietų industrinės ministerijos nežino tikrų pavadinimų tų ginklų, kuriuos jos gamina: jos gauna specialius pavadinimus, kad būtų išlaikyta paslaptis.

Šalia technikos informacijos apie ginklus, sovietai yra labai atsargūs pokalbiuose apie jų karinį pajėgumą. Paslaptį ginamas yra iki tokio laipsnio, kad kai Amerikos delegacija per SALT derybas “išdavė” skaičių sovietų tolimo skridimo raketų “IOBM”, sovietų civilinės delegacijos dalyviams klausant, tos delegacijos kariškiai buvo tiesiog priblokšti, nes pagal jų tvarką civiliniai asmenys neturi teisės tai žinoti.

Ne vien paslaptį ginamas menkina sovietų karinę spaudą. Kai Vakaruose šalia vyriausybės leidžiamų žurnalų (*Military Review*, *Armored*, *Parameters* ir kt.) yra visa eilė žurnalų, leidžiamų privačių bendrovių, ypač gaminančių ginklus. Tokie žurnalai yra prieinami visai visuomenei, suin-

teresuotai krašto gynymai. Šitie žurnalai skiria daug dėmesio naujiems ginklams ir karinei technologijai. Kai tuo tarpu sovietijoje tokių žurnalų nėra. Sovietijoje kariniai žurnalai skiriami ne informacijai, bet indoktrinacijai bei auklėjimui karį komunistinėje dvasioje. Ten nerasi faktų, detalių ar analizės.

Štai keletas sovietų karinių žurnalų. *Red Star* (*Krasnaja zvezda*) yra leidžiamas kasdien ir skirtas sovietų kareiviams. Pirmon eilėn žurnalas užpildytas Gorbačiovo kalbomis arba ištraukomis iš komunistų partijos arba vyriausybės nutarimais.

Politinė apžvalga, kas liečia tarptautinę situaciją, pasilikusi iš “šaltojo karo”, propagandos užšalime. Čia nematyti jokio Gorbačiovo “atvirumo” ir “persitvarkymo” idėjų. Jokių žinių apie sovietų karines pajėgas. Didžiausias dėmesys skiriamas kokio nors kareivio kokiam nors pasiūlymėjimo aparąšymui. Arba kokio nors dalinio pakritikavimui. Jų terminu išsireiškiant, tai “savikritika”. Deja, tokios savikritikos nerasi apie politinį vadovą ar dalinio komisarą. *Red Star* tikrai nebūtų populiarus Vakaruose.

Technology and Armaments (*Technika ir apsiginklavimas*) yra arčiausias Vakarų pasaulio žurnalams, kuris duoda žinių iš karinės srities, technologijos, bet daugiausia apie NATO ginklus. Jeigu kartais paduoda kiek daugiau žinių iš sovietų ginkluotės, tai tik labai trumpas žinutes. Aiškiai matosi cenzūros ranka.

Military Herald (*Voenny Vestnik*) yra skirtas karininkams. Žurnalas diskutuoja taktikos klausimus ir apmokymą. Čia karininkai pasisako apie savo patirtį dalinių apmokyme ir kt. klausimais. Tačiau vengiama kalbėti apie technologiją, jos pažangą.

Military Historical Journal (*Voenny Istorichesky žurnal*) yra aukštos kokybės savo technišku išleidimu žurnalas, skirtas aukštesnio rango karininkams ir akademikams. Čia daug straipsnių iš karo istorijos, ypač iš II pasaulinio karo. Apskritai, sovietų karo vadovybė skiria daugiau dėme-

AR SOVIETINĖ IMPERIJA SUSINAIKINS?

Sovietų Sąjungos satelitam ir jos pavergtom tautom pradėjus siekti didesnių, politinių ir ekonominių laisvių, politikos žinovai bando įspėti tolimesnį dar iki šiol užsilikusios Sov. S-gos imperijos likimą. Vienas tokių žinovų, prezidento Carter patarėjas saugumo reikalams Zbigniew Brzezinski, turėdamas galvoj paskutinius politinius įvykius Vengrijoje, Lenkijoje ir nepaprastai pr. m. pabaigoje išsiskleidusias tautines nuotaikas Baltijos valstybėse, savo samprotavimus išdėstė *NYT* žurnalo vasario 26 laidoje.

Jo žymiai sutrumpintus samprotavimus čia ir atpasakojame.

“Tikrasis klausimas”, pradeda autorius: “yra ne ar Gorbaciovas išsilaukys, bet ar jam pavyks ar nepavyks atgaivinti sovietų ekonomiką ir visą valstybę”? Pagrindinis klausimas esąs, ar sovietinis komunizmas rieda į žymiai laisvėjančią ir naujovišką sis-

temą, ar jis genda ir ar net trupa. Nuo šito klausimo priklauso ne tik Sov. S-gos, kaip pasaulio galybės likimas, bet ir viso pasaulio komunizmo ateitis.

Prieš devynis mėn. specialiai Sov. S-gos komunistų konferencijai Gorbaciovas yra pareiškęs, kad krašto politinė reforma yra žymiai svarbesnė už ekonomines reformas, nes ekonomijos atgaivinimas esąs neįmanomas be politinių pakeitimų.

Gorbacioviui pakeitus reformų pobūdį iš ūkinių į politines, jis pasirinko reformų kelią — persitvarkymą, kuris turėjo būti sustiprintas ir net skatinamas iš apačios einančių socialinio spaudimo — atvirumo. Atvirumas savo keliu turėjo žadinti pačią Sov. S-gos demokratizaciją. “Persitvarkymas — paskutinis pasirinkimas”, pareiškė jis, “nes sustojimas reiškia mūsų mirtį”.

sio karo istorijai kaip kad Atlanto pakto valstybės.

Wings of the Homeland (Krylija Rodini) ir *Aviation and Space (Aviacija i Kosmonautika)*. Pirmasis yra skirtas jaunimui ir sporto entuziastams, sudominti juos karo aviacijos profesija. Antrasis — karo aviacijos personalui. Reikia pripažinti, kad šis žurnalas duoda daugiau žinių kaip kiti, anksčiau minėti.

Nekalbantiems rusiškai yra leidžiamas *Soviet Military Review* skiriamas užsieniui. Tačiau šį žurnalą skaityti reikia didelio pasišventimo, nes jis perpintas nenutrūkstama propaganda.

Paslaptینگumas ir cenzūra daro di-

dele žala sovietų karinės technologijos vystymuisi. Sovietų inžinieriai ir mokslininkai, atsiradę Vakaruose, tvirtina, kad sovietų viešumos baimė yra didžiausia sovietų atsilikimo priežastis. Tas liguistas paslaptینگumas yra tokio laipsnio, kad vienas institutas praleidžia metus ar net daugiau dirbdamas tą patį darbą (projektą), ką jau seniai užbaigė kitas, kadangi nėra bendradarbiavimo ryšio. Tai sunkina pažangos spartą. Tuo pačiu šis paslaptینگumas stabdo ir sovietų kariuomenės reformą.

(Naudotasi 1989 m. vasario mėn. *Armend Forces International Journal*)

J. S.

Reformos neranda plataus ir tikro pritarimo, nes žmonės yra pratę patogiajai slėptis grupėse, o ne individualiai išnaudoti aplinkybes ir jausti atsakingumą. Jiem persitvarkymas yra mažesnės vertės kaip dabar gaunamas atlyginimas. Žemės ūky ūkininkų tradicijos buvo sugriautos, o su jomis sugriuvo ir proga produktyviai ūkininkauti.

Komunistų ideologija yra diskredituojama praktiškai net pačių jo vadų. Brežnevo era kaltinama stagnacija ir korupcija. Chruščiovas, kuris seniau buvo laikomas menkai sugebėjusiu, dabar pasidarė perankstyvas persitvarkymo pranašas, o Stalinui yra prikergtas kriminalisto vardas.

Silpniausia persitvarkymo vieta yra Sov. S-gos tautybių problema. Persitvarkymas priklauso nuo valstybės valdomos ekonomijos decentralizavimo, nes tai reikalauja decentralizuoti ir politinę sistemą, o tai reiškia suteikti galią jos iki šiol valdytom tautom. Kad persitvarkymas būtų sėkmingas, reikia, kad Sov. S-ga persitvarkytų į tikrą konfederaciją, o tai reikštų imperijos išnykimą.

Tautiniai jausmai labiausiai yra išryškėję Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje, kur rusų dominavimas buvo trumpiausias ir kur istorinis tautinis tapatiškumas dar nebuvo sunaikintas. Tautiniai jausmai čia pirmiausia prasiiveržė seniai uždraustų tautinių vėliavų išskleidimais ir tautiniais himnais masinėse demonstracijose. Net ir kai kurie partijos vadai viešai pritarė pagerintai politinei būklei ir Maskvos kontroliuojamų ūkių pertvarkymo į “laisvas ekonomines zonas”. Panašūs reiškiniai pasirodė ir kultūriniai ir religiniai skirtingose Armėnijos, Azerbaidžano ir Gruzijos respublikose. Nacionalizmas taip pat auga ir islaminėse Tadžikistano, Turkmenijos ir Kazachastano respublikose, o taip pat slovėnų Ukrainoje ir net Baltgudijoje.

Tokie reiškiniai kelia tikrų rusų nepasitikėjimą ir net kenkia reikalingom reformom. Jie sutvirtina nujaunimą, kad tikroji komunizmo ateitis yra silpninantis gedimas, o ne kon-

struktyvi sovietinio komunizmo evoliucija. Kūrybinga, išradinga ir energinga sovietinė visuomenė gali atsirasti tik sušvelninus doktriną, partijos galią išsklaidžius ir efektyviai pašalinus Maskvos imperinę kontrolę. Šitie procesai yra jau prasidėję, bet yra neįtikėtina, kad partijos vadovybė ir valdančioji klasė, nežiūrint kaip jie trokštų ūkinio atgimimo, būtų pasirengę leisti šiem procesam vykti taip toli, kad iš tikrųjų pasidarytų efektingi. Nes jų išdava būtų partijos ir Sov. S-gos pasaulinės galios praradimas.

Atgaivinimas ir ekonomijos atnaujinimas ir politinės sistemos pluralizacija atrodo neįgyvendinami sapnai. Autoriui atrodo, kad persitvarkymo ir atvirumo sėkmė yra mažiau galima, kaip keturios alternatyvynės galimybės būtent: 1) besitęsianti ir nesibaigianti sisteminė krizė trunkanti ilgiau kaip dešimtmetį ir periodiškai sukrečiama socialinių neramumų prasiveržimais ekonominiai nepatenkintose miestiečių masėse ir ypač politiškai neramiose nerusų tautose; 2) atgijusi politinė ir ūkinė stagnacija; 3) pastaroji būklė gali privesti prie kariuomenės ar KGB perversmo, galbūt susijusio ir net su netikėta Gorbačiovo mirtimi, viešai teisinantis jausminių didžiariusių nacionalizmu arba, 4) ilgai besitęsiančios krizės panaudojimas tiesioginiam ir tikram komunistinės sistemos perversmui.

Patikimiausia alternatyva yra pati pirmoji — ilgai trunkanti krizė, kuri eventualiai gali pavirsti ir į stagnacijos periodą, toliau gilintų bendrą sovietų ir pasaulio komunizmo krizę ir neišvengiamai intensyvintų tautinę įtampą, stiprindama separatistinius siekimus.

Vietintelis konstruktyvus sprendimas intensyvėjančiai sovietų nevieenybei yra ne prievartinis grįžimas į imperinę Sovietų S-gą, bet slinkimas į tikrą sovietų konfederaciją. Bet tikrai savanoariška konferencija dėl pagyvėjusių tautinių emocijų gali pasidaryti praktiškai neįprastina. Perkėlimas tikros galios iš Maskvos praktiškai reikštų Maskvos imperijos galą,

kuris nežavi nei didžiariusių nei armijos.

Atvirumas taip pat sužadino ir rusų nacionalizmą, kuris dažnai išvirsta į plėšrų šovinizmą. Kariuomenės ir milicijos perversmas turėtų remtis didžiariusių sentimentais, bet tai ilgainiui prisidėtų ir net paskubintų globalinę komunizmo krizę. Be grįžimo į stalininę prievartą nacionalinės aistros negali būti nutildytos, ar sulaikytos tik Sov. S-gos sienose. Politiniai ir socialiniai pasikeitimai Rytų Europos satelituose taip pat pagyvina bendrą komunizmo krizę. Šitie pasikeitimai bus kiekvienam krašte skirtingi, bet juos taip pat skatins nacionaliniai impulsai ir naujas Europai priklausimo jausmas, kuris dar padidės 1992 m. įsigaliojus Europos ekonominiams susitarimam. Visi Europos kraštai ieškos artimesnių ryšių su Vakarų Europa, o labiausiai Vengrija ir Lenkija. Lenkijos ir Vengrijos ūkinės sistemos yra laisviausios Rytų Europoj ir dėlto jos pirmosios gali pasiekti kritišką liniją, kurios vienoj pusėj bus monopolistinis komunistinis režimas, o kitoj — tikra pluralistinė demokratija su politinės sistemos laisvu pasirinkimu.

Peržengti tą liniją bus sunku, nes nei viena komunistinė sistema dar nėra to taikingai pasiekusi. Dėlto nėra tikra, ar pavyks tai pasiekti Lenkijai ir Vengrijai, nes sovietai vargiai su tuo sutiktų. Demokratinė Rytų Europa automatiškai skatintų sovietų kontrolės ne tik tam regione, bet ir plačioj sovietų imperijoje sumažinimą. Taip Sov. S-ga, kovodama prieš reformas Rytų Europoj, tuo pačiu turėtų tą pati daryti ir pačioje Sov. S-goje.

Kuo ilgiau persitvarkymas užtruks, tuo labiau augs nerusų tautų tautiniai siekimai. Yra tik laiko — ir reatyviai trumpo — klausimas, kada tautinis fermentas išaugs į tikrus tautinio suverenumo reikalavimus. Kas prasiidėjo Rytų Europoj, Baltijos valstybėse ir kitur (žymesnės tautinės demonstracijos vyko devyniose iš keturiolikos nerusų respublikose), greičiausiai vyks ir intensyvės ir toliau. O jei tai pasieks islaminės valsty-

bes, ypač slovėnišką Ukrainą, pačios Sov. S-gos išlikimas pasidarys abejotinas. Yra visai galima, kad pirmasis 21 amžiaus dešimtmečiais įvyks intensyviausi pasaulio tautiniai konfliktai Sov. S-goj. Tai rodytų galutinę tautinio idealizmo pergalę prieš komunizmą.

“Bet kuriuo atveju mes esame monumentalaus istorinio proceso liudininkai, proceso, žyminčio nykstančios ir paskutinę agoniją išgyvenančios doktrinos, sukėlusios pasaulio kruvinausią ir daugiausia kaštavusį socialinį eksperimentą. Masyvinis šio vyksmo pralaimėjimas reiškia, kad komunizmas, dominavęs beveik visą 20 amžių, dabar, atrodo, vargiai išliks”, baigia autorius.

kaja

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS KARIŲ KELIAI

Tėviškės žiburiai vasario 21 išspausdino žinių apie 1941 m. birželio viduryje 29 šaulių teritorinio korpo enkavedistų Varėnos ir Pabradės poligonuose areštuotų lietuvių karių likimą. Šios žinios pagrindą sudarė sausio 22 okupuotos Lietuvos *Tiesoje* Teresės Pažusienės paruošti j. ltn. Vlodo Zviko atsiminimai, V. Zvikas, kaip ir kiti Lietuvos kariuomenės kariai, 1940 m. birželio 15 buvo suimtas Vilniuje ir atvežtas į Varėnos geležinkelio stotį, kur jau laukė apie 800 areštuotų lietuvių karių. Kelionės metu prie to paties sąstato buvo prijungti vagonai su estų ir latvių areštuotais kariais. Juchnovkos persiuntimo punkte prie Maskvos be minėtų 809 lietuvių karių buvo sutelkta 400 estų ir apie 600 latvių. Pakeliui jie buvo kuriam laikui sustabdyti Krasnojarske ir krovė baržas. Čia jie susitiko su Lietuvos kariuomenės aukštesnių laipsnių karininkais, išsiųstais į “kursus” Maskvoje. Kelionės metu į gyvulinius vagonus buvo sugrūsta po 100 žmonių. Maitinami jie buvo, kaip ir kiti tremtiniai, sūdyta žuvim ir duonos džiuvėsiais be vandens. Iš Krasnojarsko jie buvo atgabenti geležinkelio į Dudinką ir iš čia siauruoju ge-

ležinkeliu rugpjūčio 10 pasiekė Nerilską. Jie buvo apgyvendinti Medvežij rucej stovykloj tarp kalnų. Buvo apgyvendinti naujuose barakuose be langų ir be durų. Gultuose kiekvienam teko po 15 cm pločio. Kankino utėlės ir blakės.

Čia jie rado rusų karių, kurie buvo suomių karo metu patekę į suomių nelaisvę. Už patekimą į nelaisvę kiekvienas buvo nubaustas po 5 m. Rusai užpildė 17 barakų, o lietuviai — 12. Kiekviename barake Zviko skaičiavimu buvo po 300-400 žmonių. Čia jie taip pat rado ir Lietuvoje internuotų Lenkijos karių, bet jie 1941 m. buvo išvežti, greičiausiai į organizuojamus Lenkijos armijos dalinius.

Aukštieji lietuvių karininkai buvo iš čia išvežti į Lamą. Iš jų Zvikas prisimena gen. Gerulaitį, bet vardo nežino. Galbūt tai bus Zenonas Gerulaitis, baigęs Vladimiro karo mokyklą, dalyvavęs D. kare, Lietuvos kariuomenės savanorį, baigusį Briuselyje karo akademiją ir dirbusį Lietuvos kariuomenės štabuose, o 1934 - 37 m. tarnavusį Lietuvos karo atstovu Paryžiuje.

Norilskan atvežtieji lietuvių karininkai neturėjo jokių dokumentų, net ir sąrašo nebuvo, todėl 1941 m. vėlyvą rudenį buvo pradėtas jų surašinėjimas ir apklausinėjimai. Apklausinėjimai buvo protokoluojami taip, kaip tardytojam reikėjo. Protestuojantieji dėl to buvo mušami, negaudavo valgyti ir buvo tardomi tol, kol sutikdavo su tardytojų surašytais pareiškimais. Visi buvo apkaltinti antisovietine veikla. Tardytojais buvę pėstininkas, tankistas ir lakūnas ir kiekvienas skirdavęs po 10, po 8 ir po 6-8 metus.

Sunkiausias gyvenimas buvęs 1943 m. 1941 m. žiemą buvo sušaudyti visi, dalyvavę 1918 - 19 m. kare prieš raudonąją armiją. Vėliau daugelis išmirė, nes tekę dirbti po 12 - 14 val. per parą. Valgyti duodavo tik iš ryto ir vakare. Mirtis juos skynė netik dėl darbo ir bado, bet ir dėl nevilties, nes žmonės dėl išsekimo nesistengdavo gyventi. Jų valdovais buvo vagys

ir nusikaltėliai. Jie atimdavo iš lietuvių po karo jiems siunčiamus siuntinius. Iš lietuvių gyvi išliko apie 60.

BALTŲ LAISVĖS LYGOS PLANAI

Ši lyga veikia JAV, todėl ji nemaišytina su Lietuvos laisvės lyga.

Baltų, laisvės lyga planuoja pravesiti Baltų laisvės dienos rezoliuciją su prezidento proklamacija. Ji turi ir savo atstovą Washington, D.C. — šiame darbe didelę patirtį turinčią Astą Banionytę-Connor. Ši lyga buvo suorganizavusi Klivelando Žmogaus teisių konferencija ir planuoja kaip efektingiau išnaudoti Molotovo - Ribbentropo pakto 50 m. sukaktuves.

LIETUVIŲ K. VARGAI LIETUVOJE

Šiuo klausimu kovo 9 *Drauge* pasisako žurnalistas Antanas Juodvalkis. Pasirodo, kad, paskelbus lietuvių k. valstybine kalba, problema nebuvo išspręsta, nes praktikoje stengiamasi ir toliau vykdyti lietuvių rusinimo ir lietuvių kalbos menkinimo politiką. Nurodoma, kad sąjunginiame liaudies švietimo darbuotojų suvažiavime Maskvoje lietuvių delegacijai buvo duotas balsas tik tada, kai prezidentui buvo pasiūstas ultimatas su visų lietuvių delegatų parašais. O Lietuvos ministerių tarybos pirm-ko pav. P. Ignotas, kalbėdamas per televiziją nusiskundė, kad lietuvių k. įvedimas į raštvedybą būsiąs labai brangus, kad nėra pakankamai prityrusių žmonių, kad reikėsia daug lietuviškais rašmenimis rašomųjų mašinėlių, kurių dar nėra ir pan. Straipsnio autorius nurodo, kad anksčiau, pereinant iš lietuvių į rusų kalbą, panašių skundų nebuvo ir viskas buvo atlikta tyliai ir tvirtai.

Esą, Lietuvoje stengiamasi atgavinti graždanką, prieš kurią taip sėkmingai buvo kovota spaudos draudimo laikais. Raštai pradėti rašyti lietuviškai, bet rusiškais raidėmis. Straipsnio autorius ragina visus prieš tokius reiškinius griežtai kovoti.

STENGIAMASI ATKOVOTI PRARASTAS TEISES

Laisvoji Lietuva kovo 16 paskelbė Juozo Žygo straipsnį apie Čikagoje vykstantį sąjūdį atkovoti lietuvių teises Šv. Karyžiaus ligoninėje ir Šv. Šeimos viloje, kurios abi buvo įsteigtos lietuvių pastangomis ir buvo skirtos tarnauti lietuvių reikalams. Nors šiuo metu ligoninės administracija yra vykdoma lietuvaičių seserų vienuolyno, bet pačios seserys yra tiek nulietuvėjusios, kad joms lietuviški reikalai neberūpi. Tas pats yra ir su Šv. Šeimos vila, kuri buvo įsteigta Lietuvių Romos Katalikų Labdarių Sąjungos, bet užrašyta arkivyskupijos vardu.

Šių įstaigų atlietuvinimo akcijai vadovauja lietuvių visuomenei gerai pažįstamas dr. Linas Sidrys. Straipsnio autorius nurodo konkrečiais pavyzdžiais, kaip lietuviai šiose įstaigose, moderniu žargonu tariant, yra diskriminuojami.

Tuo reikalu Čikagoje buvo sukvietas lietuvių org-jų pasitarimas, kuris nutarė reikalauti, kad ligoninės taryboje būtų ir lietuvių atstovas ir kad lietuviai ligoninėje nesijaustų kampininkais.

PAGALIAU

Kovo mėn. einant į pabaigą, mūsų spaudoje pasirodė bendras valdybos pirmininko dr. Vytauto Bieliausko ir Vyriausio Lietuvos išlaisvinimo komiteto valdybos pirm-ko dr. Kazio Bobelio pasirašytas pareiškimas apie šių organizacijų atstovų priimtus susitarimus šiais klausimais:

1. Lietuvių tautos laisvės kovos Lietuvoje ir užsienyje nekintamas tikslas yra nepriklausoma suvereni Lietuvos valstybė, lygiateisė su kitomis pasaulio valstybėmis.

2. Visa išeivija yra kviečiama visuose kraštuose kuo plačiau paminėti 1939 m. rugpjūčio 23 Molotovo-Ribbentropo pakto ir rugp. 23 bei rugsėjo 28 slaptųjų protokolų 50 metų sukaktį, protestuojant prieš Sovietų Sąjungos ir Vokiečių Reicho suokalbį.

ŽVILGSNIS Į POLITIKĄ

Dr. Jonas Stiklorius

AR GALIMA PATIKĖTI GORBAČIOVUI?

Asmuo, norįs įsigyti bent kiek gilesnį Sovietų Sąjungos, jos politikos, veiklos supratimą, padarytų gerai pažvelgdamas į kai kuriuos pagrindinius elementarius faktus.

a) Sovietų Sąjungos 280 milijonai gyventojų yra kombinacija daugelio — apie šimtas — tautybių, bet dominuojanti tautybė yra rusai, kurie ir skaičiumi gausiausi; jie sudaro bent kiek daugiau negu pusę visų Sąjungos gyventojų.

b) Sovietų Sąjunga yra tęsinys senosios rusų carų imperijos. Tiesa, 1917 metų revoliucija atnešė daugybę svarbių, elementarių pakeitimų; ryškiausias pavyzdys: valdantysis luomas, būtent caras ir aristokratija, buvo visiškai ne tik nušalinti, bet net ir išvaryti iš Rusijos arba nužudyti. Jų vadovaujančias vietas užėmė, bent oficialiai, proletariatas (nors buvo ir išimčių: Leninas buvo visai ne prole-

tariškos kilmės; jo tėvas Uljanov, buvo buvęs aukštokas caro valdininkas). Bet iš viso žmogus, kilęs iš buvusios valdančiosios klasės, nors ir niekuo neprasikaltęs ir pilnai kvalifikuotas, nebuvo priimamas į naująją valdančiųjų klasę.

Kitas ryškus pakeitimas buvo panaikinimas pravoslavų religijos, kuri iki revoliucijos buvo visai aiškiai dominuojanti caro imperijos religija, ir jos pakeitimas oficialiu ateizmu.

Iš kitos pusės, keistu būdu kai kas liko tik mažai arba ir visai nepakeista. Tai ypač ryšku rusų tautos santykiuose su kitomis tautybėmis. Konkrečiai žiūrint iš lietuviško taško, ir caro ir Stalino laikysena lietuvių tautos atžvilgiu iš esmės buvo ta pati. Buvo skirtumų, žinoma, bet ne esmėje, o daugiau šalutiniuose dalykuose. Pavyzdys: caras draudė rašyti lietuviškomis raidėmis; Stalinas nedraudė,

bet vertė rašyti tik komunistinėje dvasioje. Tačiau pastangos rusinti lietuvių tautą buvo beveik tos pačios. Skirtumas gal tik toks, kad caras rusino lietuvių tautą grubiai, meškiškai, tuo tarpu kai sovietai ėmėsi to paties rusinimo jau bent kiek gudriau ir gal efektingiau.

Iš viso reikia konstatuoti, kad per ištisus šimtmečius rusų tautai jos carai nedavė galimybės arčiau susipažinti su Vakarų Europos dvasia, su jos pagrindinėmis koncepcijomis, kaip demokratija, žmogaus teisės, konstituciniai varžtai, religijos laisvė, žodžio laisvė, laisva ekonomija, laisva prekyba etc.

Prideda dar kita neigiama aplinkybė, būtent faktas, kad rusai buvo pavergti totorių net keletą šimtmečių, ir tai paliko blogos, neigiamos įtakos ta prasme, kad rusų tautoje pradėjo reikštis žiaurumas, nesiskaitymas ne tik su žmogaus teisėmis, bet net ir jo gyvybe. Ryškiai pastebima dar ir kita savybė, būtent veržlumas, agresyvumas. Istorija mums sako, kad pradžioje Maskvos kunigaikštystė buvo tik maža ir silpna, bet per ištisus amžius besivystančia agresija rusai pagaliau užvaldė milžinišką imperiją, apie aštuonis su puse milijonų kvadratinį mylių. Tą rusų tautai įgimtą ir ilgai praktikuotą agresyvumą ne tik palaikė, bet dar ir sustiprino Sovietų Sąjungos tėvas ir kūrėjas Leninas, kuris visai atvirai skelbė, kad Sovietų Sąjungos aukščiausias, galutinis tikslas yra užimti, okupuoti, dominuoti ir susovietinti visą žmoniją, visą pasaulį. Pažymėtina ir atmintina yra ir tai, kad Lenino pasekėjai, būtent Stalinas, Chruščiovas, Brežnevas, Andropovas, Černenko ir pagaliau Gorbačiovas šią Lenino doktriną apie pasaulio sukommunistinimą gal ne taip ryškiai pabrėžė, bet — ir tas svarbu — ne vienas jos neatšaukė, jos neatsisakė.

Šitam tikslui, visos žmonijos užkariavimui, sovietai ruošėsi ir tebesiruošia energingai, stropiai, pirmoje eilėje tuo, kad visas jų dėmesys atkreiptas į karines pajėgas, į kariuo-

3. Abi org-jos nuoširdžiai dėkoja Jo Eminencijai kardinolui Vincentui Sladkevičiui už ryžtingą Lietuvos valstybės testinimo ir jos aneksijos nepripažinimo gynimą prie Šventojo sosto.

4. Abi org-jos pritaria pastangoms, išlaikant nepažeistą Lietuvos aneksijos nepripažinimą, išgauti Vilniaus arkivyskupijos priskyrimą Lietuvos bažnytinei provincijai.

5. Abi organizacijos sveikina Mažosios Lietuvos Rezistencinio

Sąjūdžio iniciatyvą, prašant jo Šventenybę popiežių priskirti Mažąją Lietuvą prie Lietuvos bažnytinės provincijos.

6. Abi organizacijos nutaria kaip galima greičiau sušaukti Lietuvos laisvės konferenciją, kurioje dalyvautų: Amerikos lietuvių taryba, JAV Lietuvių Bendruomenė, Kanados Lietuvių Bendruomenė, Lietuvos Diplomatinė tarnyba, Pasaulio Lietuvių Bendruomenė ir Vyr. Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas.

menę, kuri turėjo ir tebeturi visai aiškiai, ryškiai pirmenybę. Sovietai turi tiesiog milžiniškas karines pajėgas — raudonąją armiją, laivyną, aviaciją, bombas, raketas, viso daugiau negu penki milijonai karių, karininkų ir kareivių. Tos karinės pajėgos reikalauja ir gauna visko geriausio, ką tik Sovietų Sąjunga turi — geriausius mokslininkus, inžinierius, technikus, brangiausią medžiagą, tobuliausius aparatus, įrankius etc. Jiems nesvarbu, kad tai kaštuoja milžiniškus pinigus; sovietai tikslų skaičių neduoda, bet žinovai spėja, kad jie ginklavimui išleidžia net iki 25 procentų visų savo išteklių; palyginkime tai su Amerika, kuri ginklavimui išleidžia tik apie 5 procentus. Sovietai visai rimtai tvirtina, kad tos karinės pajėgos reikalingos apsigynimui nuo „agresyvių kapitalistų“, atseit Amerikos ir Vakarų Europos. Jie gi gerai žino, kad demokratijos kaip Amerika ir Vakarų Europa neužsiima karine agresija, ir paprastai kariauja tik besigindamos nuo diktatorių puolimų. Ir Pirmajame, ir Antrajame pasauliniame kare demokratijos tik gynėsi nuo agresorių — kaizerio Vilhelmo, Hitlerio, Japonijos imperatoriaus, etc. Be to, jeigu demokratijos, veikdamos prieš savo prigimtį, tikrai užpultų sovietus, tai vis tik dar penki milijonai karių yra aiškiai per daug. Dar kitas reikšmingas faktorius: Ir Sovietų Sąjunga, ir Amerika kartu turi iš viso maždaug 25.000 branduolinių atominių ginklų. Jeigu šios neįtikėtina didelės masės ginklų tik dalis būtų panaudota, tai jų užtektų sunaikinti ne tik priešą, bet ir bet kokią gyvybę žemės rutulyje. Abiejose pusėse yra racionalių žmonių, kurie gerai supranta tą keistą padėtį, tiesiog paradoksą, būtent kad atominiai, branduoliniai ginklai pasidarė tokie stiprūs, tokie galingi, jog jų jokiam kare daugiau nebegalima naudoti. Tie ginklai dabar privedė prie tokios situacijos, kad ir Sovietų Sąjunga, ir Amerika gali vienas kitą užmušti, bet tik patys nusižudydami.

Gorbačiovas gerai supranta tą keistą, kuriozišką padėtį, kurioje Sovietų Sąjunga atsidūrė. Visi geriausi ištek-

liai, dauguma finansų nukreipti į ginklus, kurių negalima naudoti, ir kurie beveik tikrai nebus naudojami, tuo tarpu kai iš kitos pusės, civilinė ekonomija yra blogoje, tiesiog apgailėtinoje padėtyje. Gorbačiovas nekvailas ir jis taipogi supranta, kad dabar moderniam pasaulyje varžybos dėl valdžios, dėl įtakos į kitas valstybes vyksta nebe ginklais, bet ekonomiais, technologiais ir taipogi psichologiniais ginklais bei priemonėmis. Tad Gorbačiovo eitinas kelias nužymėtas aiškiai: reikia sumažinti, net ryškiai sumažinti karines jėgas, kurios ne tik brangios, bet ir nereikalingos, o tada tuo sutaupytus resursus, ir gyvąją jėgą — kariais, ir finansais, nukreipti į civilinę ekonomiją. Pirmoje eilėje tam, kad pakeltų civilinę ekonomiją, Gorbačiovas paskelbė šūkius: atvirumą (glasnost) ir persitvarkymą (perestroika). Čia pasireiškia Gorbačiovo kytrumas: jis mažina karines išlaidas, kadangi tai vertinai reikalinga, kad Sovietų Sąjungą atsistotų ant tvirtesnių kojų, kad ją apsaugojus nuo sugriuvimo. Bet jis garsiai skelbia pasauliui, kad jis tą daro tik dėl taikos meilės, dėl noro gyventi geruoju su visu pasauliu. Čia jo melas jau per daug atviras. Jis kol kas dar nėra atsisakęs agresijos.

Pasirodo, kad, nors čia ir melas ir gan storai užteptas melas, bet vis dėlto dar atsiranda naivių lengvatiškių, kurie tiki Gorbačiovu, kad jis tikrai nori tik taikos. tokiems lengvatiškiams Leninas turėjo taiklų pavadinimą „naudingi idiotai“.

Vakarai, atseit Amerika ir Vakarų Europa, dabar randasi tokioje padėtyje, kur jie turi apsispręsti tarp dviejų galimybių. Iš vienos pusės kalba tie mūsų minėtieji „naudingi idiotai“ ir taipogi biznieriiai, kurie yra linkę duoti sovietams visko, ko tik jie nori, būtent įvairių finansinių kraditų, patogiausiomis sąlygomis; jie taipogi yra linkę duoti sovietams Vakarų pažangiosios technologijos, naujausius, tobuliausius kūrinius ir išradimus.

Jie yra pasidavę tam gudriam sovietų skleidžiamam mitui, kad Gorbačiovas yra tikrai gerutis, nori tik

taikos, ir jeigu jam neduosime visko, ko tik jis prašo, tai jo pikti priešai Maskvoje jį nuvers ir vėl pradės šaltąjį karą.

Šitie naivėliai nepermato tikrųjų Gorbačiovo planų. Šitie planai numato elgtis su Vakarais gražiai, maloniai, taikingai, tam kad išviliojus iš Vakarų viską, ko sovietams taip verktinai reikia — kreditų, modernios technologijos.

Jeigu Gorbačioviui — arba jo pasekėjams — tai pavyktų, tai už maždaug 10-20 metų Sovietų Sąjungą bus galinga ir stipri, ne tik kariniai bet ir ekonominiai, ir tada vėl galės pradėti, naujomis, sustiprintomis jėgomis, varžybas su Vakarais dėl hegemonijos visame pasaulyje. Tada, — jie tikisi — jie vėl turės bent šioki tokį šansą pasiekti savo galutinį tikslą — viso pasaulio susovietinimą. Kad taip yra, kad Gorbačiovas siekia valdžios, o ne taikos, galima spręsti iš fakto, kad jis buvo auklėjamas griežtoje marksizmo - leninizmo dvasioje, ir kad iškilo per kompartijos hierarchiją į pačią aukščiausią Sovietų Sąjungos valdžios viršūnę. Jeigu kompartijos politbiuras, kurį juk sudaro patys griežčiausi, užkietėję komunistai, nebūtų absoliučiai įsitikinę, kad Gorbačiovas tikrai yra šimtaprocentinis tikras komunistas, visiškai atsidavęs komunizmo valdžios hegemonijos idėjai, jie būtų jo neleidę į tą valdžios viršūnę, būtų jo tenai nelaikę ir būtų jį nuvertę.

Dabar, kai Sovietų Sąjunga yra tikrai blogoje ir ideologinėje, ir ekonominėje padėtyje, Vakarai turi gerą progą iš jos išreikalauti koncesijų, permainų, pakeitimų, kurie paverstų Sovietų Sąjungą į jeigu ne demokratinę, tai bent nebe agresyvią valstybę. Šiam tikslui pasiekti tačiau neužtenka Gorbačiovo gražių žodžių ir pažadų. Tam reikia konkrečių veiksmų: viena, turbūt svarbiausias veiksmas būtų panaikinti kompartijos valdžios monopolį ir leisti šalia jos eiti keletui arba bent vienai kitai politinei partijai, kurios galėtų savo tarpe konkuruoti tikrai demokratinėse varžybose. Tam reikia visai demokra-

tinų, lygių, slaptų rinkimų. Tam reikia, kad į valdančiuosius organus, būtent parlamentą (aukščiausią sovietą) ir į ministrų kabinetą, įeitų kitų politinių partijų žmonės.

Tam taipogi reikalingi ir kitokie konkretūs veiksmai iš Sovietų Sąjungos pusės, rodantys tikrą, nuoširdų norą demokratėti ir atsisakyti agresyvumo. Tokie konkretūs veiksmai galėtų ir net turėtų būti: duoti visoms Sovietų Sąjungos nerusų tautomis, atseit Estijai, Latvijai ir Lietuvai, nepriklausomybę, arba bent jau daug platesnę autonomiją ekonominėje ir kultūros srityje; šalia Pabaltijo tautų yra dara daug daugiau tautų ir tautelių iš viso apie šimtą. Toms visoms, arba bent didesnėms irgi turėtų būti duota nepriklausomybė. Kitokie veiksmai galėtų būti: nuversti Berlyno sieną ir kitokias panašias sienas; leisti visiems laisvai keliauti į Sovietų Sąjungą ir iš jos; įleisti visą Vakarų spaudą — knygas, laikraščius, žurnalus, filmas. Taipogi Sovietų Sąjunga turėtų atitraukti savo karines pajėgas iš tolimųjų pasaulio kampų — Kubos,

Nikaraguos, Angolos ir visų kitų.

Jeigu kada nors visos tos sąlygos bus išpildytos, tada, ir tik tada bus galima duoti Sovietų Sąjungai, ko ji prašo, nes tada jau bus daug mažesnis pavojus, kad jie vėl norės užsiimti agresija.

NUOMONĖ APIE EUROPOS ATEITĮ (Š. m. K a r i o Nr. 1 "Žvilgsnis į politiką" perskaičius)

Antro pasaulinio karo patirtis aiškiai mus pamokė, kad istorinė Europos tautų politika, kurioje pagrindinį vaidmenį turėjo Prancūzija ar Vokietija, pasibaigė.

Europa logiškai nusprendė, kad tik vienybėje gali būti tikroji Europos ateitis.

Šitokiu būdu atsirado Europos Bendruomenė, o su ja kiek vėliau ir karinė organizacija NATO. Vėliausias žingsnis į Europos valstybių politinį susijungimą — Europos Taryba (Parlamentas).

Šitaip organizuojantis, yra aišku ir visiškai logiška tiktis, kad vieną dieną

Europos politikai supras, jog yra tik viena išeitis — Europos Valstybių Unija, jungianti tautas nuo Atlanto iki Uralo. Šis žingsnis yra neišvengiamas, Sovietų Sąjungai laikant pusę Europos pavergtą, o kitai Europos pusei jaučiant nuolatinę grėsmę, kad ir ją gali užgriūti sovietinė vergija...

Išsprendus Europos politinę ateitį, lieka dar viena labai svarbi Europos ateities problema — žaliavų (gamtos turtų) trūkumas. Žaliavos būtinos Europos gyvastingumui ir vystymuisi industriniame bei kultūriniame gyvenime.

Visos dar neišnaudotos žaliavos yra šiuo metu yra Sovietų Sąjungos kontrolėje, todėl logiška išvada, kad būsimoje Europos Unijoje dalyvautų ir Rusija, Ukraina bei Kaukazo tautos.

Rusija šiaip ir anapus Uralo plotus užkariavo carinės Rusijos imperijos laikais, todėl pagal tarptautinius įstatymus užkariautos teritorijos Rusijai nepriklauso, nes tai yra visos Europos teritorinis palikimas.

J. Stelmokas

DETROITO RAMOVĖNAI

Lietuvių Karių Veteranų SAJUNGOS "RAMOVĖ" Detroito skyriaus narių metinis susirinkimas įvyko kovo 19 d. Šv. Antano lietuvių parapijos patalpose. Skyriaus pirmininkas Mykolas Abarius suvažiavimą atidarė ir paskaitė tokią dienotvarkę: Atidarymas. Mirusiųjų ramovėnų pagerbimas. Praeito susirinkimo protokolo skaitymas. Pirmininko pranešimas, Išdininko pranešimas. Kitų valdybos narių pranešimai. Valdybos rinkimai. Ramovėnų suvažiavimas Klivlande, š. m. gegužės 20 ir 21 dienomis, jo aptarimas ir atstovų siuntimas. Klausimai ir sumanymai. Susirinkimo uždarymas.

Paskaitęs dienotvarkę pasveikino Juozą Leščinską, švenčiantį vardadienį.

Atsistojimu ir tylos minute pagerbti mirę skyriaus nariai — ramovėnai: Kazimieras Daugvydas, Bronius Ta-

tarūnas, Leonas Kalvėnas, Alfonsas Patalauskas, Viktoras Perminas, Kazimieras Sragauskas ir kiti. Praeito susirinkimo, kuris įvyko 1988 m. spalio 8 d., protokolą paskaitė sekretorius Romas Macionis. Protokolas priimtas be pakeitimų.

Skyriaus pirmininkas Mykolas Abarius atliktų skyriaus darbų apžvalgoje paminėjo, kad skyrius kartu su St. Butkaus Švytūrio j. šaulių kuopomis ir birutietėmis. 1988 m. lapkričio 20 d. surengė Lietuvos kariuomenės minėjimą, kuriame paskaitą skaitė ALTS-gos pirmininka dr. Leonas Kriaučeliūnas ir šiemet sausio 15 d. Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimą. Stasys Šimoliūnas, dalyvavęs Klaipėdos krašto prisijungime, papasakojo apie tuo metu buvusią Lietuvos padėtį ir vadavimui pasirengimą. Abu minėjimai buvo sėkmingi ir gražiai praversti.

Skyriaus išdininkas Antanas Vaitėnas apibūdino skyriaus finansinį stovį: Praėjusių metų likutis \$1014.72. Sumokėta nario mokesčių \$44.00, sumokėti procentai \$73.23. visa pajamų 1131.95 dol., išlaidų 212.40 dol. ir kasoje šiai dienai yra 919.49 dol.

Sekmadienį balandžio 16 d. Dievo apvaizdos Kultūriniame centre koncertuos Vilniaus universiteto folklorinis ansamblis "Ratilio" ir ta proga rengėjai leidžia leidinėlį. Ramovėnai kartu su St. Butkaus kuopos ir Švytūrio j-šaulių kuopos šauliais paimta vieną puslapį ir jame patalpins sveikinimą. Laikraščiu *Karys* paskirta 50.00 auka.

Skyriaus valdyba sutiko palikti dar

(Nukelta į psl. 240)

“KAS NUO “U”, PRIEIK!”

Juozas Urbšio atsimimai

Juozas Urbšys gimė 1896 m. Kėdainių aps. Išsimokslinęs, darbavosi Nepriklausomai Lietuvai kaip diplomatas. 1922 - 1927 m. Berlyne, 1927 m. Paryžiuje, 1933 m. Latvijoje. Nuo 1938.XII.5 iki 1940.VI.17 Lietuvos Užsienių reikalų ministeris. Sovietų Rusijai okupavus Lietuvą, suimtas, ištremtas į laukinius tolius, į okupuotą Lietuvą sugrąžintas 1956 m. Yra bendradarbiavęs spaudoje, palikęs vertimų iš prancūzų kalbos.

1988 metais JAV-ose, Čikagoje, išleisti jo trumpi atsiminimai apie paskutines Nepriklausomos Lietuvos gyvavimo dienas. Redagavo Pilypas Narutis. J. Urbšio atsiminimai pradėti nuo 53 psl., nors tekstas nuo 55 psl. iki 130 psl., užbaigiant 1982 (manytina, tada parašyta), ir J. Urbšio parašu. Nuo 131 psl. iki 161 psl. duoti įvairūs priedai. Knyga nedidelio formato, 164 p., Tautos Fondo leidinys, tiražas 1500 egz. Spausdino *Draugas* Čikagoje. Kaina \$7.-. Plastikiniai viršeliai.

J. Urbšys rašė, manytina, nesistengdamas viską atsiminti, ar baimindamasis dėl iš naujo galinčios užgriūti bolševikinės giltinės. Rusai-sovietai panaiškino kalinių vardus, pavardes. “Nuo šiol niekam savo pavardės nesakyk. Vadinsies 6-tu numeriu. Paklaustas pavardės, taip ir atsakinėk”. (121 p.).

Žiemą nekūrenamam kalėjime. Į ten įgrūdo išpiaustę sagas, kabliukus. Tardymus vykdė naktimis. Tame Saratovo kalėjime naktį sargybinis, atidaręs durų prakarpą, švysčioja žibintuvėliu po kamerą, šaukia rusiškai (išvertus): “Kas nuo “U”, prieik!”

Priziūrėtojams neleidžiama kalinių šaukti pavardėmis, kad kitose kamerose kankinami kaliniai neišgirstų. Išvedus draudžia dairytis, klausinėti, to nepaklausę bus nušauti be perspėjimo. (120 p.).

Tokia rusiškai komunistinė tvarka. Kaip sovietai garsina — “žmonių išlaisvinimas iš kapitalistų ir buržujų vergijos”. Tie pravardžiavimo žodžiai yra priklausę, bet okupuotoje Lietuvoje lietuvių kalba laikraščiai, spauda, knygos kartais tebevartoja ir 1989 metais, jiems Nepriklausoma Lietuva atbuvusi buržuazinė Lietuva, o į užsienį pabėgę-buržujai ar panašiai pravardžiuojami.

Ką sakyti apie J. Urbšio atsiminimus? Kas galėtų parašyti tiksliau, kaip pats įvykių dalyvis? Juos reikia priimti be abejonių ar kritiškų pastabų. Tuos laikus nagrinėjantieji galės palyginti su kitų tiesioginių dalyvių lietuvių rašytiniais atsiminimais, jei su-

rašyta neprievartaujant laisva valia.

Girdėjau, tie atsiminimai buvo išleisti okup. Lietuvoje, bet netrukus rusai-sovietai uždraudę platininti, pardavinėti. Leidinio redaktorius manytina, norėdamas paryškinti įvykius geografinė prasme, atspausdino du žemėlapius, kurių vienas turėtų vaizduoti Lietuvą pagal sutartį su Maskva 1920 m. (50 p.). Gaila, žemėlapis klaidingas, kaip ir 52 psl. atspausdintas. Pasibaisėtina nubraižė tūlas asmuo. Neleistinai nukirpta pietinė Lietuvos dalis, tarsi Lietuvos siena eitų Nemunu pro Gardiną, už Lietuvos sienų paliekant Suvalkus, Augustavą. Iš tiesų, tada vadinamos Lietuvos siena Nemunu iš Rytų ėjo beveik iki Kamantavo, jo nepasiekus. Svisločės (Svisločiaus) upe traukė link pietų, pro Indūra miestelį ėjo link vakarų, Lietuvos pusėje lieka pasienio miesteliai. Sidra ir Stebinas, su įlenkimu pasiekiamas Raigardas, Augustavą paliekant gerokai Lietuvoje, ir t.t.

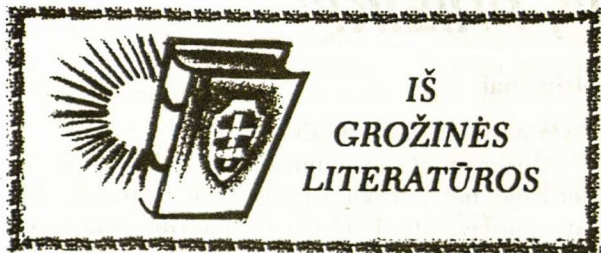
Kodėl prie istorinių pagrindų parašytų J. Urbšio atsiminimų spausdinti Lietuvai kankiančios žemėlapius? Tuos netikslumus, kuriuos čia pažymėjau, lengva patikrinti, dirstelėjus į tikslesnius Lietuvos žemėlapius.

Kita didelė žemėlapiinė ir geografinė klaida — prie Lietuvos atbrėžiant tik nedidelę buvusios Prūsijos (Rytprusių) dalį. 50 psl. ant nedidelio kampelio užrašyta: Mažoji Lietuva. Iš tiesų, Mažoji Lietuva kur kas didesnė, nes Mažoji Lietuva yra buvusios prūsų gyvenamos žemės nuo Nemuno iki Vyslos. 52 psl. toji sritis kiek didesnė, turi dvejopus įrašymus: Mažoji Lietuva, o apačioje — Kaliningrado sritis. Vėl ta pati klaida, šiuo kart panaudojant sovietų primestą pavadinimą. Kodėl norima įvairiškai menkinti istorinių lietuvių tautai priklausančių žemių sugrąžinimą, o naudojamosi svetimųjų kišmais okupaciniais?

Negalima pagirti ir už dalinį Lietuvos žemėlapi, kurio apačioje atspausdinta įrašas: Gen. Žaligovskio armija puola Vilnių. Lenkija okupuoja Vilniaus kraštą. (20 p.). Kai kurių kariuomenės dalinių vardinimai lietuviškai, nors labai sutrauktai. Didesnėmis raidėmis: **Lietuviai**, to įrašo apačioje: Wilno, kiek auksčiau: Kowno; Nemunas įrašytas Niemen. Kodėl nepanaudoti žemėlapi su lietuviškais vietovių įrašais?

Algirdas Gustaitis

ANATOLIJUS KAIRYS

KARDAS IR KRIKŠTAS

Lietuvos Krikšto trilogija

(U ž b a i g a)

SANGA

Nuo kryžiaus ir kryžiuočių — apsirgai,
Jie iš tavęs sveikatą atėmė, sesuo.

MORTA

Aš džiūstu valandomis, negaliu alsuoti,
Bet nežinau nuo ko. Senatvė jau.
Abu apkarūnavo prieš altorių. Daug
Svečių, jie nesutilpo į bažnyčią,
Po karūnacijos — garbė, garbė...

SANGA

Vis ta garbė.

MORTA

Sėdėjome ant aukšto sosto. Vyskupai,
Vienuoliai lenkėsi, rankas bučiavo
Magistras, riteriai, ir ponai...

SANGA

O Mindaugas?

MORTA

Jis nejudėjo — lyg sustingęs buvo.
Garbė ta lyg ne jam...

SANGA

Karalius laikėsi karališkai.

MORTA

Tu vis jį dievini, sesuo, tu myli dar...
O vakare, uždengęs veidą, verkė.

SANGA

Ir ko?

MORTA

Aš taip buvau laiminga, taip linksma,
Kad užmiršau paklausti — ko?

SANGA

Dabar žinau.

MORTA

Sesuo, ne dėl vaikų tave pasikviečiau,
Ne vien dėl jų — prašau dar vieno...

SANGA

Aš padarysiu viską, Morta, jei
Galėsiu, jei manęs nesulaikys.

MORTA

Matai, ten kryžius... Jau seniai
Prie durų stovi, o turėtų kiemo vidury
Stovėti. Dievo garbei ir žmonių gerovei.
Kiekvieną dieną Mindaugo prašau, bet jis
Negirdi, jo širdis dar ne krikščioniška.
Apie tave jis kalba gan dažnai —
Gal tu, sesuo, turi jam galios už
Mane daugiau. Prašyk, jis išklausys...

SANGA

Pridėk — iš meilės... Ak, sesuo,
Sesuo, nesupranti manęs...

MORTA

Jei ne pily, tai bent ant mano kapo,
Ant mano kapo tepastato kryžių —
Tai būtų pirmas kryžius Lietuvoj —
Ant karalienės kapo...

Ji alpsta.

SANGA

O, Morta, o, sesula... Mindaugai!

MINDAUGAS

Ji miršta... (Šaukia) Vyskupe, vyskupe!

SANGA prilaiko MORTĄ

SANGA

Ji... mirė...

Ji laiko MORTĄ glėby

MINDAUGAS

Paleisk, jau mirė. Mirė...

SANGA

Sesulė mano, mano...

MINDAUGAS

tu nevažiuoji, Sanga, tu negrižti—
tu pasilieki prie vaikų.

SANGA

Aš privalau važiuoti, aš turiu—
Užmuš jis, Daumantas, tave,
Užmuš mane, užmuš vaikus...

MINDAUGAS

Aš sulaikau tave — dabar tu mano!
Tenuduria, te jis pasiunta — mano!

SANGA

Karaliau, tu eini iš proto!

MINDAUGAS

Prie mano abiejų sūnų budėsi
Kaip motina tikra, budėsi, Sanga.

SANGA, *po tylos*

Budėsiu, Mindaugai, budėsiu,
Jei tų išpildysi sesers troškimą,
Jei priešmirtinį norą jos išpildysi —
Budėsiu ir juos prižiūrėsiu.

MINDAUGAS

Ko ji norėjo prieš numirdama?

SANGA

Girdėjai! Kryžiaus. Šito kryžiaus!
Seniai žadi jį pastatyti vidury
Pilies, gražiausioj kiemo vietoj.
Dabar statyk pagerbti žmonai,
Pagerbti tai, kuri mylėjo Dievą ir tave.

*MINDAUGAS nueina prie kryžiaus ir jį pastato
prieš save. Tuo tarpu įeina KRISTIJONAS.*

KRISTIJONAS

Karaliau...

SANGA

Pakrikštykit mane, vienuoli.

KRISTIJONAS

Tave, dukrele?

SANGA

Pakrikštyk, vyskupe, greičiau,
Aš pasilieku prie sesers vaikų.

*KRISTIJONAS delsia, pagaliau rengiasi skaityti kri-
kšto maldas.*

MINDAUGAS

Ir pastatysiu. Ne prie vartų, ne pily —
Ant kapo jos, išmintingosios karalienės!
Ir bus tai pirmas kryžius mano žemėj,
Gražiausias kryžius... Pastatysiu!
Tegu jis šviečia Lietuvai per amžius,
Tegu palengvina žmonių kančias.

*Durys už MINDAUGO nugaros — jas praveria
DAUMANTGAS ir smeigia durklą i jo nugarą.*

SANGA

Ką... Daumantai!

*MINDAUGAS sukrinta be aiktelėjimo. KRISTIJO-
NAS ir SANGA iš baimės nepajuda.*

Kryžius, sekundę pastovėjęs, nuvirsta.

U Ž D A N G A

TREM TIES TRIMITAS

MOTINAI

*Ne pušys vaitoja ten audrai pabudus,
Ne vilnys čiurlena upelio gilaus — — —
Ten graudžiai tik verkia motutė nuliūdus
Ant aukšto kapelio sūnelio meilaus — — —*

Ir kas gali išsakyti motinos maldas ir skausmą, kada ji matė savo brangiausių sūnų ar dukrą mirties agonijoje — mirštantį, nukankintą kalėjimuose ar partizano kūną išmestą turgaus aikštėje išniekinimui. Ir už ką ta baisi kančia? Juk jis — laisvės kovotojas — partizanas mylėjo savo gimtąją žemę, mylėjo brangią motiną...

Motina tai saldi gyvenimo paguoda, gaivinanti saulė — gyvybės šaltinis... Ji yra šeimos širdis ir tautų viltis. Juk ir garsusis karo vadas Napoleonas apie savo motiną yra pasakęs: "Visa kas aš esu, kas manyje yra gera ar bloga, viska tai mano motinos nuopelnas".

Ir ištikrųjų, kas gi gali aprašyti, ar išlieti spalvomis į paveikslą motinos meilę, pasiaukojimą ir kančią savo vaikams! Mūsų brangios motinos ypač daug iškentėjo lietuvių tautos okupacijų metais. Jos ir šiandien dar verkia kruvinom ašarom — — —. Tik prisiminkime Rainių miškelį, netoli Telšių, Pirčiupį, Proveniškės ir dar daug, oi daug mums nežinomų — slaptų ka kinių vietovių — — —. Atbundanti Lietuva gal atras slaptuosius raudonųjų budelių nekaltai nužudytų brolių ir sesių kapus. O kas gi suras tolimam Sibire, Altajaus ledinuotojo vandenyno pakraščiuose žuvusiųjų kapus... Jų ten nėra... tik išmėtyti, pabalę kaulai dar šaukiasi Dangaus Keršto...

Tad šiandien minėdami brangią Motinos Dieną, prisiminkime mirusias motinas malda, o toli nuo tėvynės išblaškytas ir dar gyvenančias papuoškime jas gražiausiais pražyduisiai, pavasario meilės žiedais.

Paguoskime ir mylėkime jas, kurie dar turime laimę džiaugtis jų mylinčios širdies plakimo artuma. O kiek daug dar šiandieną lietuvių motinų alpsta

atskirtos nuo savo brangiausių vaikų. Jų prisiminimas tebūnie mums šventas - tyras kaip karšta malda į Aukščiausiąjį.

Branginime palikusias tėvynėje mūsų lietuves motinas, nes jos budi Lietuvos laisvės sargyboje. Be motinos meilės mūsų brangioje tėvynėje būtų bunę daug tamsiau, negu tamsiausioje naktyje, ir gal nebūtų ir šių pavasario dienų.

Motinos malda, ašaros ir kančia, jų pralietas nekaltas kraujas, tepražysta tėvynės išsvajotais laisvės žiedais...

Poetas Stasys Laucius klausia, nes jis motiną laiko tautos pranašu:

*Sakyki, sakyki, Brangioji Mamyte,
Tu daug apie viską žinai,
Ar vėl pamatysim prie Nemuno Vytį,
Ar liksime čia amžinai?*

E. M.

M a m a

PRANAS URBUTIS

Mama! Jei šiandien aš tave rasčiau prie namų slenkščio,

*Tėvynės kryžkelėj suklupusių po medžio kryžiumi—
Glausčiau prie širdies kaip Rūpintojėlio kančią—
Kojas apkabinęs tavo iš džiaugsmo verkčiau ašarų ugnimi...*

*O Mama! tu ašarų upelius išliejai,
Kol mane užauginai — tiek daug jėgų įdiegei —
Tėvynės meilės žiedą giliai į mano širdį įsėjai —
Kudirkos dainas ir Maironio liepei nešioti kaip meilės žiedą!*

*O Mama! Mamyte mano mylima!
Esi tu mano akyse kaip Madona šventa!
Tu Lietuvos sūnų ant rankų nešdama —
Tu esi graži Didžioji Lietuva!..*

1940 — 1946 M. UŽRAŠAI

A. M.

(Tęsa iš "Kario" Nr. 3)

Sulaukėme ryto. Apie 9 val. pamatome pirmuosius rusų tankus. Atsidaro patrankų ir prieštankinių pabūklų ugnis. Ugnies tankai mažai teboja, aplipę kariais slenka artyn. Prieštankinės keletą tankų išima iš rikiuotės. Kuopos vadas įsakė visiems vyrams griebtis ginklų. Aš jau anksčiau buvau kiek apmokytas, bet kada juos naudojau buvo kitos aplinkybės. Pirmąjį iššauku, bet žymiai pro šalį, antrąjį pataikiau ir tankas užsidega. Pasidaro tikras pragaras. Visi šaukia, sužeistieji dejuoja, bet niekas į juos nekreipia dėmesio. Matau sprogo tankas ir su visais kariais išlėkė į viršų, bet jų pilnas laukas ir man aišku, kad visų neišmušime. 10:10 gavome įsakymą trauktis. Mūsų kuopa persikelia prie ežero įlankon ir dengiam kitą kuopą, kad ji galėtų pasitraukti. Kitos kuopos visai nesustojo. Pasitraukėme ir mes per apšaudomą ir degantį S. miestelį, Palikę S. miestelį, traukiamės B. miestelio link. Kurie šia kryptimi traukėmės, žandarmerija sulaukė, pergrupavo ir pasiuntė į apkasus, nepasiekus B. miestelio.

Jau antra diena be davinio. Užvalgome kas ką turime, vandeniui užsigerdami. Antrą valandą nakties prasideda puolimas, kaip ir prie S. miestelio. Nežinau ar dar yra vokiečių dalinių, nes pasipriešinimas nedidelis. Staiga užpakalyje mūsų privažiavo šturmuojantys vokiečių daliniai. Nuotaika pagerėjo. Taip greit dar savo žemės nepaliksime, o jei teks palikti, ar pasilikti, jūs už tai užmokėsite. Švintant, likę vokiečių tankai šarvuočiai pradeda trauktis. Pasiima ir mus. Važiuojame, traukiamės, kiek pavažiuavus vėl stabdomi. Mūsų keletas radę progą pasišaliname ir savo nuožiūra keliese traukiamės K. miesto link. Viename pasitraukusiųjų ūkyje sustojame visas penketukas. Užvalgome, apsitvarkome ir nusprendžiame daugiau frontan nebelįsti. Paliekame ūkį ir pasisaugodami žandarmerijos, traukiamės Klaipėdos kryptimi. Pasiekę Klaipėdą, persikeliamo per kanalą. Klaipėda bombarduojama, apšaudoma, miestas pilnas lavonų — žmonių ir gyvulių. Pabėgėlių vežimai. Miestas dega. Visi skuba. Keliai užkimšti. Viskas sujaukta. Pavyksta apleisti miestą. Paliekame vieną lietuvių karį, toliau trauktis jam nebuvo lemta. Traukiamės dabar keturi palei kanalą Tilšės link. Pasitraukus apie 12 km toliau kelias užkirstas. Pilnas pamarys palaidos kariuomenės, pilna pabėge-

lių vežimų, pilnas dangus juodųjų rusų kovos lėktuvų, oras persisunkęs parako ir dūmų kvapo. Sužeistųjų ir mirštančiųjų vaitojimas. Traukiamės vėl į Klaipėdą, bet ir atgal kelias jau užkirstas. Kas tik uniformuotas, grupuojamas pasipriešinimui, prasiimušimui į Klaipėdą. Vien noro ir drąsos neužtenka — prasimušti nepasiseka. Mus sumuša, liekame jau tik tryse. Sulendame į marių žolynus vandenyje ir laukiame nakties, tada plauksime per marias, tik dar nežinome kaip.

Surandame dvi tuščias žibalo statines. Ant jų uždedame baurų vežimo gardus, prisirišame virvėmis, grandinėmis, žolėmis, ką tik nutvėrėme. Esame pasiruošę plaukti, bet mūsų jaunas leitenantas atsisako plaukti, įtaigoja, kad išplaukti nesą vilties. Jis nusprendęs pasiduoti rusų nelaisvėn. Jo paklausė vienas draugas ir mes likome dviese. Atsisveikiname ir nakties tamsoje atsistumiame nuo kranto. Vėjo nešami pasileidžiame antrojon pusėn į Juodkrantę. Abu šlapi, sušalę (spalio mėnuo), vanduo šaltas, bangos svaido. Plaustas pradėjo irti. Gailimės, kad nepaklausėme leitenanto. Likome tik ant gardų...

Pabundu kažkokiose patalpose — koridoriuj, visas šlapias, bet nešalta. Esu Juodkrantės ligoninėj. Klausiu sanitarų, kaip čia atsiradau. Niekas nežino. Mariose rado mane patruliai ir atvežę į ligoninę. Taip turbūt ir buvo. Niekas manęs nieko neklausia. Atsistoju. Jaučiuosi sveikas, niekas neskauda. Nieko su savimi neturiu. Kiek pradžiuvęs palieku šiltą koridorių ir išeinu laukan. Lauke šalta, lynoja, vėjuota. Galvojau grįžti atgal, bet besitraukiančių pabėgėlių voroje, pamačiau pažįstamą šeimą iš mūsų apylinkės. Ir jie pamatė mane. Nors ir jie nedaug teturėjo, bet davė užvalgyti. Už tai jiems liksiu visad dėkingas. Juos lydėdamas, susitikau mūsų bataliono keletą vyrų, kurie pasisakė apsistoję pajūrio vasarnamiuose, einu ten ir aš, randu pažįstamų ir draugų iš savo kuopos. Jie katiliukuose virėsi vandenį ir, lyg arbatą gerdami, valgė duoną. Pavaišino ir mane. Lieku pas juos. Savo bendrakeleivio nesutikau ir apie jį nieko negirdėjau, matyt nuskendo mariose.

Sekančią dieną gavome šiek tiek maisto, trūkstamos aprangos, gavau naujus dokumentus. Paatostogavę keletą dienų, buvom sugrupuoti į

būrius kelionei link Karaliaučiaus. Kas turėjo pasiėmę ginklus, vėliau iškeitė į kastuvus, kirkas. Žygiuojame kopų keliais juos taisydami. Už poros dienų pasiekėme Nidą, dar už poros Rasytę. Čia sustojome ilgesniam laikui. Iš buvusios kuopos esame keturi. Dienos sunkios, maisto maža, bet badu dar nemirštame. Čia vėl iš naujo apmokymas, manevrai, ginklų pažinimas, prisišaudymas, kad tik nebūtume laisvi, bent mums taip atrodo. Gauname daugiau maisto, rūkalų, net ir degtinės. Čia išbuvo me porą savaičių. Vėl pajudėjome, sako, kad į Karaliaučių. Gerai apginklavo, bet ir įrankių neatėmė.

Vieną naktį susodino į baidokus, ir 14 valandų plaukę, išlipome L. miestelyje. Naktį praleidę, pasikrovėme į traukinį ir išvažiavome į Karaliaučių. Karaliaučiuje nesustojome, važiavome toliau, išlipome Müzingene. Čia mūsų batalioną išformavo ir mus paskyrė į "Bau" batalioną. Pražygiavę dar 30 km, buvome paskirti į 4-tą kuopą, kuri prieš keletą savaičių buvo sumušta. Jos likučiai buvo priskirti prie mūsų. Gavome "Bau" ketvirto bataliono dokumentus. Gavome karišką aprangą, reikmenis, suvienodino ginklus. Maistas antros zonos, visiškai pakenčiamas. Pasikeisdami — pusė kuopos sargyboje, antroji pusė kasa apkasus, stato bunkerius. Frontas už dviejų-šešių km. Žiema. Šalta. Šioj Lenkijos apylinkėj išbuvo me virš dviejų mėnesių. Čia praleidome 1944-45 m. Kalėdas ir sutikome Naujuosius metus. Švantes praleidome gerai. Ūkiuose vienur kitur dar likę lenkai ūkininkai ir nemanė trauktis. Per šventes vadovybė savo sveikinimuose tvirtino, kad šv. Velykas švesime jau Lietuvoj...

Po Naujų metų žygiavome 80 km Baranovo link. Atžygiavę gavome keletą dienų apsitvarkymui, poilsiui. Po to pradėjome sunkiai dirbti — kasti prieš tankinių griovius. Čia taip pat pusė kuopos dirba, kita pusė kovos parengtyje. Didesnio susirėmimo neturėjome, tik pasitaikančius patulinius, bet visą laiką artilerija apšaudė. Čia maistas, rūkalai, degtinė pirmosios zonos. Dienos metu sunkiai dirbom, naktį dar porą valandų sargyboje.

Su pamainomis kasėme apie 3 savaites. Prasiėjo didžioji žiemos ofensyva. Įsakymas pasitraukti. Pasitraukėme apie šešetą km ir buvome įstatyti į apkasus, prilaikyti atsitraukimą 300 metrų ruoše, remiant artilerijos tankams. Neilgai išsilaikėme, atsitraukėme su dideliais nuostoliais, iš mano būrio žuvo 14 karių. Sugrupavus kuopos likučius, frontan nebesiuntė. Pailsėjus keletą dienų, naktys sargybo-

se, patruliuoimuose, pasirošėme kelionei į Rytprūsius.

Šiose vietovėse sutikti lenkai buvo mums lietuviams labai artimi, vadino mus broliais, patardavo mesti uniformas, persirengti civiliais ir likti pas juos. Žinau, keletas taip ir padarė.

Žygiuodavome kasdien po 20 - 30 km. Kuprines, sunkesnius ginklus veždavo. Žygiavome naktimis, poilsiaavome dienomis. Frontas pasivydavo kartais mylios atstumu, bet vėl jį sulaikydavo. Kartu vyko virtuvė. Išvirdavo sriubos, kavos. Kartais gaudavome ir davinį, net ir už praleistas dienas. Vokiečių ūkininkai irgi traukėsi, bet atsisakė duoti patalpas poilsiui, nedavė maisto, nenorėjo įsileisti į tvartus, girdi, kareiviai gali karves išmelžti. Kareiviai galį gulėti ir lauke, nes jie pripratę. Kuopos vadas buvo mums labai palankus, tai vokiečius suvarydavo į porą kambarių, o mums leisdavo šeimininkauti. Apleisdami ūkius, apsirūpindavome maistu. Traukiantis, žandarmerrijai sulaičius, kuopos vadas išaiškino, kad savanoriai vyksta darbams. Jis ir pats norėjo kuo toliau nuo fronto pasitraukti, karui einant prie galo, nenorėjo žūti. Taip buvo išgelbėtos daugelio mūsų gyvybės. Žinojom, kad keletas kuopų iš mūsų "Bau" batalionų buvo priversti į apkasus, kur daugelis žuvo, ar buvo paimti į nelaisvę. Mus kol kas lydėjo laimė.

Vieną naktį priėjome nedidelę geležinkelio stotį. Pamačiau karius su lietuviškomis vėliavėlėmis ant rankovių. Užkalbinus paaiškėjo, kad jų kuopa irgi sudaro Statybos batalioną ir čia netoli mokykloje poilsiauja. Pasisakiau pavardę, atsakė, kad ir pas juos toksai esąs. Supratau, kad tai mano brolis, kuris įstojo prie S. į antrą batalioną ir buvo minosvaidžių kuopoje. Po ilgesnio nesimatymo praleidome porą valandų besidalindami įspūdžiais, džiaugdamiesi gyvi susitikę, susitarėme, kad jis jungsis prie mūsų kuopos, būsime kartu. Bet prieš išžygiuojant įsakymas prie miestelio užimti apkasus, teksią prilaikyti frontą. Brolis apsigalvojo ir nutarė likti su kastuvu, į frontą savanoariškai eiti nenorėjo. Jie liko miestelyje. Už maždaug valandos miestelį bombardavo ir padegė.

Kai susitikau su buvusiais tos kuopos vyrais, keli iš jų laike bombardavimo sužeisti. Pasakojo, kad matė mano brolių civiliniais drabužiais. Žinau, kad po karo jis gyvena Klaipėdoj.

Pabuvę porą parų apkasuose, pritrūkome maisto, rūkalų, šnapso. Priešui nesirodant, vienas būrys gavome leidimą, grįžti į miestelį ir kas būtų dar

galima gauti pasiimti ir parsinešti. Miestelyje rado-
me įvairaus maisto, rūkalų, daug svaiginamųjų
gėrimų. Negalėjome panešti, tai susikombinavome
porinį vežimą, pridėjome į jį visokių gėrybių ir links-
mi, sotūs ir su geromis atsargomis, grįžtame su daina
pas likusius draugus apkasuose. Čia mūsų gėrybes
paėmė, bet ne visas. Sekančią naktį kitas būrys tą
patį pakartojė. Dienos ir naktys šaltos, bet turime
kuo susišildyti, atrodo viskas gerai ir prieš dar ne-
simato.

Po keturių parų mus pakeičia vokiečiai. Mes
einame toliau link B. vietovės. Priemiestyje sustoja-
me pastatuose poilsui. Greitai užmiegame. Pa-
budęs negalėjau atsistoti, koją per kelį taip skaudėjo,
kad negalėjau priminti. Ligoninės nėra, sanitaras
nepadeda. Toliau važiuoju vežime, kuriame sukrau-
ta degtinė. Koją nustojo skaudėti. B. miestelyje pa-
sipildėme atsargas. Vos spėjome apieisti miestelį,
už valandos jį užėmė rusai. Traukėmės į E. Mus
apsupo, bet pavyko prasimušti. Buvo pramuštas apie
3 km ruožas. Per porą dienų daug kariuomenės ir
civilių pralindo. Išlindom iš apsupimo. Lėktuvai
nardė be sustojimo, ypač saulėtomis dienomis. Lai-
mingai pasiekėme Z. vietovę, prie pat vandens —
ledo. Manėme, kad kelsimės ledu į Neringą, kaip
darė civilių vežimai. Vežimus bombardavo lėktuvai,
tačiau traukimasis per ledą vyko, nes kito kelio ne-
buvo. Traukėsi Dancigo link. Šioje apylinkėje fron-
tas stabilizavosi: Bromsberg, Zintas, Kobbelhude.
Mus vėl apsupo. Išėjimas tik per vandenį. Šioje
kelionėje išbuvo 7 dienas. Padarėme apie 230
km. 1945 m. vasario 8 sustojome kaimelyje, pora
km prieš Heiligenbeil miestelį. Vos po kelių dienų
susitvarkėme su patalpomis: vieni į gyvenamąjį
namą, kiti į klėtį, tretį net į tvartą, pas arklius. Pa-
sistatėme pečiukus, prisinešėme šiaudų ir vėl
pradėjome iš naujo "gyventi". Šeiminkaujame vi-
same 80 ha. ūkyje, šeiminkai pasitraukę.
Melžiame karves, pasiskerdžiame maistui. Gyvena-
me lyg pas tėvelius. Pavojaus nematome, gyvenk
ir norėk! Be pertraukos rūksta dvi lauko virtuvės. Mai-
sto niekas nedalina — imk kiek nori.

Frontas toli, gal už kokių dešimties-dvylikos
km. Visad pasitraukimui turime porą valandų laiko.
Vasario 13 d. pradėjome dirbti. Dirbame uoste prie
baidokų iškrovimo ir pakrovimo. Krauname dau-
giausia amuniciją ir maistą. Dėl maisto mums nei
šilta nei šalta, tik progai pasitaikius prisikombinu-
jame rūkalų ir šnapso. Pirmąsias savaites gyvename
ir dirbame be didesnio pavojaus, išskyrus apšaudy-

mą. Oras apsiniaukęs, lėktuvai retai pasirodo. esant
geresniam orui lietuvi bombarduoja uostą, miestą,
bet mūsų kaimelyje ramu. Rūkalų atsargos mažėja,
degtinės nebeturime ir nebegauname. Tik 8 ciga-
retės dienos. Krauname šovinius, maistą, arklių
pašarą, degamąją medžiaglą, bet rūkalų, degtinės
nėra. Kovo 10 d. taisome kelią į uostą, remontuoja-
me apdaužytą uostą, pastatus. Čia darbas lengves-
nis. Iškrovimo, pakrovimo darbus atlieka rusai, len-
kai ir prancūzai belaisviai.

Vieną gražų rytą pamatėme, kad iškrauna įvai-
raus maisto, rūkalų ir gėrimų. Vokiečių sargyba stro-
piai saugo. Prie dviejų belaisvių vienas sargybinis
— vokietis, ar kitos tautybės sargybinis. Buvo ir
mūsiškių. Aš dirbu 5-toje grupėje, už kokių dvi-
dešimties metrų nuo mums rūpimų prekių. Mato-
me, kad pasiimti neįmanoma. Dirbame ir laukiame.
Prie mūsų sušaudomi belaisviai, kuriuos pagavo va-
giant. Tai atbaido mus.

Kalu vinis į uosto laiptus, tačiau daugiau žiūriu
į rūkalus, kaip į darbą. Žiūriu — vokietis sargybinis
ima cigarečių pakelius iš sudaužtos dėžės ir dedasi
į kišenes. Paprašiau, davė pokelį; paprašiau, kad
duotų tiek, kiek sau pasiėmė ir pagrasinau, jei ne-
duos paskūsti. Davė. Vakare pasidalinau su drau-
gais. Kaip gavau, nepasakojau.

Rytdieną užskridę rusų bombonešiai numetė 7
bombas į vandenį ir 2 uosto miestelį Rosenbergą.
Padegė keletą namų. Priešlėktuvinė smarkiai apšau-
do, bet nepataiko. Lėktuvai grįžę apšaudė ir pataiko
į amunicijos krūvą. Mes neriam į slėptuves, apkasus,
nes uostas pilnas amunicijos ir baidokai pilni amuni-
cijos, o kiti — sužeistųjų. Amunicijai sproginėjant,
negalime susikalbėti. Likti uoste neįmanoma. Ne-
belaukdami įsakymo, ieškome saugesnės vietos.
Pabėgėję, kad skeveldros mūsų nepasiektų, sugu-
lam ir laukiame kas bus. Uoste skęsta padegti baido-
kai ir visa kas juose. Nežinau ar tie patys keturi, ar
kiti tęsia bombardavimą. Viena bomba nukrito už
kokių 5 metrų nuo mūsų duobės. Išlipę bėgame,
radę bunkeruką, sulendame ir prabūname jame ke-
letą valandų. Sproginėjimams sumažėjus, išlipę ei-
name namų link. Pakeliui sutikome kitus, mūsų tre-
jukės belaukiančius. Buvo palikę įrankius. Vadas
pasiteiravo ar esą savanorių eiti įrankius parnešti.
Pasisūlėme 12. Būrio vadas ėjo kartu. Sproginėji-
mai čia smarkesni, dega visas uostas. Beveik nieko
nesimato, vien dūmai ir sužeistųjų šauksmai. Matau,
vadas įlindo į rūsį, kiti išsisklaidė. Likau vienas.

Priartėjau prie buvusios darbo vietos. Pasiėmiau duonmaišį, katiliuką, piūklą, šautuvą ir plaktuką. Matau vokiečiai atsiplešę dėžes imasi cigarečių pokelius. Aš taip pat pasigriebęs glėbį cigarečių pasitraukiau, Kitas mūsiškis taip pat pasiėmė. Suskaitęs radau, kad buvau pasiėmęs 324 pokelius, po 20 cigarečių kiekviename. Nieko nelaukdam, skubėjome namo. Grįžtant, sutiktieji išsiprašė pasidalinti su jais, bet šį kartą liko man pakankamai. Kiti parsinešė ir įvairaus maisto. Ilgai dar dalijomės tos dienos pergyvenimais, kol visi sumigome.

Išaušo saulėtas rytas. Širdis nerami, nes žinojome, kad vėl bombarduos, tačiau darome kas įsakyta. Uoste vaizdas žiaurus. Pilnas uostas karių ir sužeistųjų. Renka lavonus ir veža laidoti. Pravalomi keliai. Viską kas po kojom, verčiam į bombų ir sviedinių išmuštas duobes. Pietus atvežė į ten kur dirbam. Žuvo du mūsiškiai — vienas pietus atvežęs, vienas dirbęs. Daug žuvo dirbusių prie baidokų. Pavojui praėjus, keturiose, pasidarę neštuvus, nešame žuvusiųjų lavonus į nuošalesnę vietą išvežimui. Berenkant lavonus, užskrido dar kelios eksadrilės, bet niekas nežuvo. Žuvusiųjų draugų lavonus išvežė į vietą kur buvom apsistoję. Atsiradęs ltn. Z. padėjo mums susistvarkyti. Į kitą vežimą sukrauname įrankius. Pakeliui susitinkame draugus, keli lengvai sužeisti.

Grįžę apsitvarkom. Liūdėdami žuvusių draugų, nugeriam, pasidalinam įspūdžiais, pasimeldžiam už žuvusius likimo draugus. Šiandien jie, rytoj gal kurie iš mūsų?... Malda buvo labai liūdna. Sugulę dar ilgai galvojome,,

Ryte vėl gražu, saulėta. Vėl vykstme į uostą. 11 val. šešius paskiria laidojimo tarnybon. Vėl namo. Einant per miestą užpuola lėktuvai. Neturime kur pasislėpti. Krentame ant šaligatvių ir laukiame savo eilės... Bet dar ne mūsų eilė. Sprogo medis ir lėkdamos jo dalys užkrito man ant kojų ir smarkiai sutrenkė. Paeiti, nors ir sunkiai, dar galėjau. Grįžę radome apdaužytą gyvenamąjį namą. Užmušti du vokiečiai ir vienas mūsiškis. Sudaužyta ambulatorija, raštinė. Pasikrovę dviejų dienų žuvusius, išvažiavome į kapines, įrengtas prie H. miesto. Teko važiuoti per miestą. Nuvažiavę laukėme eilės, kad galėtume iškrauti. Žuvusius atvežė vežimais, sunkvežimiais. Vežė ir krovė vieną šalia kito ilgoje bendroje duobėje. Paguldėme ir mes savo draugus ir pažįstamus. Dirba daugiausia belaisviai ir civiliai, tur būt prancūzai ir lenkai. Vokiečių kunigas be sustojimo kartoja tuos pačius laidotuvių maldos žodžius. Kuopos vadas vokiečių ir mūsų ltn. Z. taria atsisvei-

kinimo žodžius. Jis prašo, kad tai būtų paskutinės mūsų aukos... Užkasus, pažymi numeriu. Pavakary parvežė dar vieną kuopos žuvusį ir keletą sužeistų, kuriems ligoninė nereikalinga.

Ryte teiravosi kas moka stogus dengti. Pasiėmiau mokąs, vienintelis iš visų, mat, kai namuose dengė čerpėmis stogą, aš nešiojau ant stogo čerpes. Leidę pasiimti padėjęją, paliko mane namie. Pasiėmiau sužeisto draugo brolių ir aštuonias dienas neskubėdami dengėme. Čia saugiau, bet visai saugios vietos prie fronto nėra.

Iš uosto kasdien parveža sužeistų ir užmuštų. Baigus dengti stogą, vėl siunčia į uostą mudu kaip specialistus prie bunkerio statybos. Po kelių dienų frontas visai priartėjo ir apsupo mus iš visų pusių. Kovo 19 d. persikėlėme į antrą miesto pusę, arčiau uosto. Mūsų buvusioj vietoj frontas. Miestas smarkiai apšaudomas. Čia irgi nuolat krenta sviediniai, bombos. Visur dūmai, gaisrai, sproginimai, neapsakomas triukšmas. Pirmą dieną naujoj vietoj paliko mane pastatyti virtuvę ir arkliams pastogę. Už poros dienų vėl į uostą. Iš ryto dirbome, lyginome bombų išmuštas duobes. Dėjome lentgalius, vertėme į jas kas tik pakliuvo, visokias mašinas, užmuštus arklius, vežimus, motociklus, dviračius, kad tik kiek užlyginus kelią pravažiavimui. Privažiavimas labai svarbus, nes laivais evakuojamas apsuptasis plotas — katilas. Keliasi įvairūs daliniai. Apie mūsų perkėlimą nėra kalbos, mes privalom padėti ir likti. Miglai pakilus, vėl užskrido eskadrilės daužyti griuvėsių ir visko kas dar juose juda, nesudegę. Sveikesnio namo nėra, vien tik griuvėsiai. Puolame į pirmąjį rūšį, nes bombos jau krenta. Pavojui praėjus tęsiame darbą. Kitam pavojui užėjus, slepiamės ant viršaus pastatytų slėptuvių. Šalia slėptuvės krentančios bombos mus užvertė žemėmis, pagaliais. Galintieji išlindę, atkasėme kitus, bet nemanau, kad visus. Likę vyrai bėga kur tik gali, kur mažiau pavojaus. Aš kažkodėl niekad neskubėjau. Matau vienas iš mūsiškių sėdi slėptuvės priangyje atidengta krūtine. Pasišaukiu dar du mūsiškis, ištiesėme paklodę, uždėjome sužeistąjį ir skubiai į pirmos pagalbos punktą. Pažinau, kad nešame vieną mano pažįstamą iš S. miestelio "Berta" vadinamo. Vėl bombos ar sviediniai, nebeatskiriu. Nunešame sužeistąjį į punktą. Daktaras ar felčeris pasižiūrėjęs rado, kad jau miręs. Sviediniai krenta prie pat ambulatorijos. Aplink pilna užmuštų. Kartu su jais ir mūsų "Bertą" apverčia žemėmis. Bandome ieškoti, nerandame. Bombos krenta be sustojimo, dūmų ir parako kvapas. Sulen-

dam į rūšį, Norėtume grįžti į namus, bet neleidžia išlįsti. Pataikęs momentą išlindau ir jau bėgte iš uosto rajono. Pakeliui užklupo dar dvi eskadrilės. Saviškius radau rūsiuose. Teiravausi kas sužeistas ar užmuštas?

Ryt dieną į darbus neiname. Mano būrio likučiai palikti nakties pamainai. Kitų būrių likučiai išėjo. Manėme, kad čia bus kiek ramiau, bet ir naktį sviediniai nenustojo kritę, o parpliai be paliovos mėtė fosforines bombas. Kur fosforinės pataikindavo, uždegdavo, kildavo gaisras. Kelias dienas mūsų dirbančiųjų nė vieno neužmušė, tik 6 sužeidė.

Frontas jau uosto miestelyje. Gynimasis uosto rajone. Gauname žinią, kad ir mus kels iš čia. Džiaugiamės, kad paliksime šį pragarą. Visi esame uoste. Jokios tvarkos. Niekas nebedirba. Mūsų frontan nestato, tupime rūsyje. Čia saugu nuo skeveldrų, laukiame kol pataikys į slėptuvės viršų ar išlaisvins "ivanai". Dar mūsų neiškelia. Išvaro dar duobių užtaisyti, kelius pravalyti. Visi keliai užversti karių lavonais, arkliais ir visokia karo medžiaga. Žinoma, mūsų visų nesuranda, bet atrastieji dirbame. Ir ko tik čia neišmėtyta: foto aparatai, laikrodžiai, revolveriai, cigaretės, cigarai, maistas, niekam niekas nebereikalinga. Viską metame į duobę, kad tik greičiau užlyginus ir atgal į saugesnę vietą. Praleidžiame dar vieną naktį. Nuo bombų, sviedinių linguoja mūsų rūsyje. Dūmai, parakas, akys ir dantys tik žiba. Visi tokie juodi, apžėlę, vienas kito nebeatpažįstame. Bombos ir sviediniai jau krenta ant mūsų, girdisi paskutiniai pageidavimai, poteriai, maldos, prašymai likusiems gyviesiems pasakyti kur likome...

Gauname žinią, kad po pietų mūsų eilė išsikelti į kitą pusę Pilliau. Esame devyni. Galvojame, jei šiandien nebūsime iškelti, žūsime ar pakliūsime rusams į nelaisvę. Mes trys nutariame mesti vadovybę, pakliūti uostan ir kaip nors išsikelti, nes pažadais nebetikime. Taip mums begalvojant užsidega mūsų rūšio griuvėsiai, dūmai veržiasi vidun, esam priversti bėgti į kitą. Lendame lauk, bet ir čia dūmų nemažiau. Aplinkui dega. Prieš mane lipantis sustojo, nes užkliuvo kuprinė. Kada aš pasiekiau viršų, nemačiau kur sulindo mano draugai. Šliauždamas pasiimu cigarečių, maisto, kurio visur pilna ir ropomis uosto link, kuris gal už kokių 400 metrų. Girdžiu, kad šalia manęs kretingiškis klausia ką manęs daryti. Pasakiau, jis paseka mane. Ant baidokų viršaus krauna sužeistuosius. Juos traukia ir neša sanitarai ir kariai. Patariau savo bendrui užsidėti vokietį ant nugaros ir sekti mane. Aš vokietį ant nugaros, o gal ir nevokietį, nes pavardės neklausiau.

Užlipęs ant denio paguldžiau sužeistąjį ir pats atsigulčiau šalia. Aplinkui sužeistieji šaukia, dejuoja, blaškosi, mėto rankas ir kojas į šalis. Tą patį darome ir mudu, vaizduojame, kad esame sužeisti, nes esame kruvini nuo sužeistųjų. Tik spėjome sugulti, mūsų baidokas atsistūmė nuo kranto. Sviediniai krenta aplink, bet į baidoką nepataiko. Plaukiame toliau, atrodo taip pamažu. Kad tik greičiau, kad tik toliau. Palikome rūsiuose draugus iš L.S. ir kitų vietovių, negalėdami jiems padėti, palikome juos mirčiai, nelaisvei...

Saulė teka. galvoju vėl prasidės pragaras. O gal ir pasibaigs šiandien. Prisimenu visus: klupo, guli, visi juodi, suvargę. Gaila. Ašaros byra. Už vieno sužeisto guli mano bendrakeleivis žemaitis, mažai pažįstamas, bet šiuo metu tikras brolis. Mes plaukiame tolyn. Už kelių valandų priplaukėme Pilliau uostą. Nieko nelaukdami, pasišaliname nuo denio ir į laukus, apsiraminti, pagalvoti ką toliau daryti. Žiūriu 8 val. ryto. Čia daug ramiau, saugiau, nors tik 14 km teskkiria nuo ten iš kur atplaukėm. Esu juoidas, apžėlęs. Ne

Saulė teka. Galvoju vėl prasidės pragaras. O gal ir pasibaigs šiandien. Prisimenu visus: klūpo, guli, visi juodi, suvargę. Gaila. Ašaros byra. Už vieno sužeisto guli mano bendrakeleivis žemaitis, mažai pažįstamas, bet šiuo metu tikras brolis. Mes plaukiame tolyn. Už kelių valandų priplaukėme Pilliau uostą. Nieko nelaukdami, pasišaliname nuo denio ir į laukus, apsiraminti, pagalvoti ką toliau daryti. Žiūriu 8 val. ryto. Čia daug ramiau, saugiau, nors tik 14 km teskkiria nuo ten, iš kur atplaukėm. Esu juodas, apžėlęs. Nė mama nebepažintų. Dūmuose ir žemėse be poilsio išbuva porą savaitių. Šiandien 1945 kovo 23 d. Kiek pailsėję, nuėjome į Orts komendantūrą užsiregistruoti, Paklausia iš kur. Pasi sakėme. Daugiau neklausinėjo. Pasiuntė į barakus, gavome kavos. Kito maisto turėjome pakankamai. Užkandome, apsiprausėm, pasikeitėm kai kuriuos drabužius ir pasidarėme vėl panašūs į žmones. Išėjau už barakų į pievas, atsigulčiau ir tuoj užmigau. Gal už valandos prižadino sirenos. Bombonešiai jau virš galvų. Slepuiosi, bet nėra tikrai tinkamos vietos. Priešlėktuvinė numušė du bombonešius, kurie nuskrenda už kokio km į vandenį. Likusieji 6 grįžta, nes pastebėjo uoste kariuomenės judėjimą. Aš pakėičiau savo "slėptuvę". Bombos vėl krenta. Laukiu kada ant manęs užkris... Barakai jau dega. Gerai, kad ten nelikau. Po kokių 10 minučių sproginiai nutilo. Daug užmuštų, sužeistų. Kelios bombos pa-

taikė į amunicijos krūvas. Nebematau kur mano draugas L. dingo. Pašūkavęs, paieškojęs — neradau. Traukiu toliau nuo miesto, bent dienos metui. Netikėtai susitinku pažįstamą J. iš mūsų bataliono. Abu spaudžiame toliau. Pasirodo, kad ir jis taip padarė, kaip mudu su draugu, tik dieną anksčiau. Po kelių dienų sužinojau, kad tokiu būdu pasitraukėme aštuoni.

Negana, kad lėktuvai bombarduoja, bet ir sviediniai iš antros pusės vandenyno krenta. 5:30, pavakaryje, sužinome, kad Rosenbergas jau rusų rankose. Ten staiga viskas nutyla. Sudie, mieli draugai, likot rusams, jei dar gyvi. Naktį praliedžiame kartu su J. laukuose. Apsikloti mažai kuo turėjome, o naktys dar šaltos, miegoti teko mažai, nes vis tie “parpliai” pažadindavo.

Auštant nueiname į buvusių barakų rajoną. Gauname 4 dienų davinį ir esame “pakviesti” į 35 karių grupę prie artilerijos. Taigi, pasidariau artileristu. Nuveda mus apie 15 km ir pristato vienam viršilai, kuris mus išskirsto. Mudu su J. pakliūname prie vieno pabūklo, nešame ir paduodame sviedinius, kurie tokie sunkūs. Kitų “auslenderių” grupėj nematyti. Tai praliedome naktį. Parpliai be paliovos bėrė fosforą, bet mūsų grupės nekludė. Matau, kad čia tikrai turėsiu likti... Pradėjome galvoti kaip pasišalinti, bet tai irgi labai pavojinga, kaip elgėsi su dezertyrais matėme pakelėse. Dieną paleidžia mus poilsiu, pasitraukiame į kuopų miškelį. Pamiegojė ir kiek pailsėję užkandam ir slankiojam tarp kelyje judančių kariuomenės dalinių. Netikėtai susitinkame vieną saviškį lietuvių puskarininkį, kuris Rosenbergą buvo palikęs 4 - 5 dienas anksčiau. Kuriame daliniui šiuo metu priklausė — nesužinojome. Grįžome prie dalinio. Pusė dalinio vyrų išsiųsti statyti sau bunkerio. Kita pusė liko gulėti. Gavome pietus. Vakare, grįžus bunkerio statybininkams, visus su daiktai išrikiavo ir pavedė apie du km, priskyrė prie kito dalinio, kuriame buvo apie 200 vokiečių. Žygiuojam toliau, Karaliaučiaus į Klein Blumenau mišką, kur buvo visų persikėlusių iš anapus surinkimo vieta.

Prie kelio pastebėjau kareivį su lietuviška trišpalve ant rankovės. Užkalbinęs sužinojau, kad čia pat stovi lietuvių kuopa. Nuo vokiečių tuojau pasitraukiau ir prisirašiau prie lietuvių kuopos savisaugos dalinių, grįžusių iš Rusijos. Ten randu keletą ir iš mano dalinio, anksčiau persikėlusių. Taip pat susitikau iš savo apylinkės vieną viršilą ir kitą pažįstamą. Sužinojau, kad jų dalinys keliamas į Daniją. Vieną vakarą pasikrovėme ir pajudėjome Danijos

link, bet išlipome Karaliaučiuje, vėl į katilą, į dalinį apsupimą Velykų rytą. Tai buvo 1945 m. balandžio pirmoji, melagių diena.

Jokio davinio negavome. Velykas atšventėme kaip kas galėjome ir valgėme kas ką turėjome. Manau vistiek buvome laimingesni, nei tie, kurie anapus liko. Mes dar gyvi ir laisvi.

Balandžio 3 d. pradėjome kasti aplink Karaliaučių apkasus. Gyvenome atskiruose nameliuose darbininkų rajone. Dienos ūkanotos, lėktuvų pavojaus nebuvo, Tik smarkiai be sustojimo apšaudė. Berods po 3 dienų trečiam būriui grįžtant iš darbo, sviedinys pataikė tiesiai į vidurį, keturis užmušė, septynius sužeidė. Naktį šiame rajone jau vyko kautynės. Pasitraukėme apie 7 km kiton miesto pusėn. Čia taisėme kelią, užlygindami duobes. Mūsų kuopą įstato į apkasus. Kelių niekas nebelygina. Per porą dienų iš mūsų kuopos žuvo 11, sužeistų dvigubai. Štabas ir kitos mūsų bataliono kuopos liko mieste, tur būt jau žuvę ar paimti nelaisvėn. Vyksta didžioji ofensyva. Karaliaučių jau paėmė. Keturias dienas virš miesto pilna rusų lėktuvų. Visas miestas dega, rūksta. Kiek ten žuvo karių, civilių? Mes be štabo, be maisto. Maistą ir kitką pasirūpiname patys. Vėl pusę dienos taisome kelią, pristatome artilerijai šovinius, Lėktuvų pilna. Savijauta bloga, nes sviediniai sproginėja aplink, užmušdami draugus, pažįstamus. Kovos tebevyksta. Valgome arklieną, viską ką surandame.

Balandžio 7 d. vokietis leitenantas padavė žiūrą ir liepė lipti į labai aukštą elektros stulpą, išžvalgyti apylinkę ir telefonu pranešti kas matyti. Diena vėjuota, stulpas linguoja, lėktuvai šaudo iš kulkosvaidžių, bet be įsakymo nenulipsi, gali tik iškristi...

Vakare traukiamės toliau Fishausen link. Aplink viskas dega. Priešlktuvinė naudojama vietoj artilerijos. Mūsų eilės retėja. Žuvusius užkasę pastatome kryželį ir, jei lietuvis, mažai kam įskaitomą lietuvišką pavardę. Dar esame maždaug pusė kuopos gyvų. Girdime, kad kiti toliau nesitraukė, pasidavė rusams.

Per naktį pasitraukėme apie 5 km nuo fronto. sustojom poilsiu pakelėj viename miškelyje. Sugulėm kur kam papulė. Šaliakelio miškelyje daug slėptuvių-bunkerukų. Įlendu į vieną. Guli žmogus, nieko nesako, Gulu šalia ir greit užmiegu. Ryte pabundu, saulutė šviečia pro langą, šalia guli negyvas civilis, nežinia kokios tautybės. Tos slėptuvėse, matyt, buve apsistoję civiliai. Užtikome maisto, patalinės ir kitokių daiktų.

Išlendu iš bunkeriuko saulėtą balandžio 9-tos dienos rytą, 11 val. Girdžiu balsus. Įsiklausau — rusiškai, jie jau ant kelio prie tankečių kalbasi. Miegodamas nepajutau, kada mūsų kuopa pajudėjo toliau, kaip ir šalia mano draugas... Greitai patraukiau mišku link Fishausen. Už keleto kilometrų miške ant kelio vėl matau vokiečių dalinius. Prisistatau ir pasakau, kas atsitiko, ir kur yra rusai. Man padėjo ir patarė trauktis ir prisijungti prie savo kuopos likučių. Atvykęs į Fishausen, prisistačiau registravimo punkte. Gavau kelių dienų davinį ir ėjau ieškodamas savo dalinio. Pakelėje sutikau palaidų karių būryje keletą, su kuriais buvau tame pačiame dalinyje persikėlus į Piliau. Jie lengvai sužeisti, dabar paskirti į mano kuopos buvusį batalioną. Jie nežino, kad mūsų batalionas liko Karaliaučiuje. Dabar visi vykstame į mūsų kuopą. Įsitaisom vežimą ir visi trys važiuojame link Piliau prie savo kuopos likučių. Stai ga užpuola lėktuvai, mes puolame į pakelės griovius, arklukas lieka ant kelio. Sudaužė mūsų vežimuką, užmušė arkluką. Aplinkui daug užmuštų, sužeistų. Lėktuvai nuskrido toliau. Mano kuprinė mažai nukentėjo, o draugas savosios visai nerado. Svarbiausia — likome gyvi ir sveiki. Po kelių “donner vetter” žygiuojame toliau...

Viename namelyje pernakuojame. Rytą radę du dviračius, vėliau dar vieną, pavažiavome keletą kilometrų. Prie Piliau apkasuose radome savo kuopą.

Prie Piliau vienoje kautynėse pajutau, kad nebeturiu po šalmu kepurės. Užsidėjau kitą. Naktį pabudau pirmosios pagalbos punkte. Nebuvau sužeistas, tik atkasė mane iš sviedinio išmuštos smėlio krūvos. Jeigu nebūtų atkasė, būčiau uždusęs. Po kelių dienų kautynių mūsų kuopos likučius perkėlė poilsiui. Čia mums pranešė, kad, kaip Karaliaučiaus gynėjus, visą kuopą kels į Daniją. Persikeliam į antrą pusę Piliau, į Neringos smiltynus. Iš čia kelsimės į Daniją. Kalba, kad Danijoje karas jau pasibaigęs. Aišku pakliūsime pas anglius, apie tai jau seniai svajojau, aišku, jei išliksiu gyvas.

Žygiuojame Dancigo link. Ilimės namų rūsiuose. Naktį tankai įsiveržė į mūsų kaimelį. Prieš tai dieną jie smarkiai bombardavo. Miestelyje ginamės panceraustais. Mus apsupa. Išvažiavimas į Daniją pakibo ore, nes nėra praėjimo. Naktį tikras pragaras. Prasimušame iš apsupimo. Sviediniai ir parpliai naikina viską. Žygiuojame, tikriau šliaužiamo į už keturių kilometrų esantį Hella, Dancigo rajone. Čia laivais kelia kariuomenę į Daniją. Šią naktį iš mūsų

grupės sužeidė 8, 3 sunkiau, bet dar visi žliaužiamo. Randame prieplauką, bet dar ne Hella, ir ne mums, dar turime žygiuoti apie 10 kilometrų. Dienos metu puola lėktuvai, naktį parpliai ir sviediniai. Praeiname dar keletą prieplaukų, vis ne mums, bet kol dar gyvi turime vilties pasiekti tikrąją prieplauką. Balandžio 29 d. esame 18 km nuo Dancigo. Praneša, kad mus valtimis perkels per Vokiečių įlanką į Hella. Pagaliau Helloje.

Sklinda gandai, kad Vakarų frontas kapituliavo. Čia ramiau, mažiau bombardavimų ir apšaudymų. Jaučiame, kad greit pasibaigs mūsų vargai. Vis laukiame kada kels į Daniją, tačiau dar ne mūsų eilė. Tiekimas silpnas, baigiame atsargas. Aplink pušys, smėlis ir tūkstantinės kariuomenės bei pabėgėlių minios. Visi laukiame eilės...

Gegužės 4 d. drauge su kitais einu į sandėlį paimti kuopai davinio. Buvome berods šeši. Sandėlyje įvairiausių gėrybių, kurių mūsų pilvai taip pageidauja. Pradėjo krauti mums skirtą davinį. Žiūriu kaip ką “nukombinuoti”. Patraukiau vieną maišą prie bendros krūvos, niekas nepastebėjo. Vėliau atrišęs radau, kad konservuoti rugiai ir žirniai, tai mums labai vertingi produktai. Po kelių minučių prisitraukiau cukraus maišą. Kitą slepiu už milinės ar į kišenės. Radau ir rūkalų. Grįžę pasidalinome turtą. Visi man dėkingi už sukombinavimą. Kitą dieną, girdėjau, buvo daug stropiau saugoma. Mes verdamės rugius, žirnius, užsibarstome cukrumi, gulime pasislėpę bunkeryje, rūkome, kas turime... Penkta laukimo diena. Gegužės 6-tą paskelbė, kad Hitleris žuvęs. Laukiame paliaubų. Ryte skelbimas, kad Hitlerio vietininkas maršalas Doenitz paskelbė paliaubas — kapituliavo, bet su rusais taikos dar nėra. Frontas tebeverda, žudynės tebevyksta. Smarkiai apšaudė mūsų miestelį. Pilnas miškėlis užmuštų ir sužeistų. Medžiai nulaužti. Niekas nelaido užmuštų, visų tikslas kuo greičiau pasitraukti iš šio pragaro. Sužinome, kad Berlynas užimtas. Gegužės 7 d. įsakymas vykti į prieplauką išvykimui. Nuvykę laukėme dar maždaug tris valandas. Pranešė, kad kels mus naktį, nes dienos metu per didelis lėktuvų pavojus. Grįžtame į saugesnę, senąją vietą. Vakare pranešė, kad rytdieną teks laidoti žuvusius, o iškels mus vėliau... Didelis nusiminimas ir piktumas apėmė visus. Sugulame. Naktį prikėlė. Antrą valandą naktį privalome būti uoste. Nė vienas nemiegame, laukiame, pasiruošę vykti. Didelis kariuomenės traukimas nuo Dancigo. Pilnas pusiasalis kariuomenės. Jaučiu, kad bus negerai. Nueiname

į uostą, laukiame iki 6 val. ryto. Pranešimas, kad iškels po pietų. Jaučiame, kad paliksime rusams.

Gegužės 8-tos rytas. Skaičiuojama, kad pusiasalyje 40,000 kariuomenės, kiek civilių nežinom. Jokios trvarkos. Kariai meta ginklus. Plėšia maisto sandėlius. Niekas nesako kada mus kels. Praneša, kad 23 val. vokiečiai kapituliavo ir rusų fronte. Po pietų nors lėktuvai skraidė, bet nebombardavo, neapšaudė. Taika!

Niekas mūsų neveža. Likimas mūsų pačių rankose. Vyksta savižudybės. Nenorėdami pakliūti rusams, žudosi karininkai ir kariai. Nusišauna ir mūsų kuopos ryšininkas kapitonas Kazanas ir keturi lietuviai kariai.

Aš už kuprinės ir einu uosto link, norėdamas įsitikinti ar kurios galimybės išvykti nėra. Veža tik marinus, jūrininkus, pakrančių sargybas. Grįžtu atgal. Matau toličiau jūroje stovi laivas — kreiseris. Pakrančių valtimis į jį veža jūrininkus. Grįžtu vėl į uostą. Atsistojau į jūrininkų eilę, tačiau sargybiniai su automatais nuvarė šalin. Pastebėjęs vieną baidoką su maistu, prisikraunu kuprinę ir duonmaišį. Žiūriu į jūrą, saulėlydį, prisidengiu kepure akis, kad geriau matyčiau kas dedasi uoste. Pamatau, kad mano kepurė jūrininko, Prisiartinu pakrante prie valtys, stoju į eilę, priešais stovinčio pasiteirauju koks jo dalinio pavadinimas, numeris, paaiškindamas, kad tik prieš savaitę esu priskirtas, todėl nieko nežinau. Jis mane išvadinęs "fariktu", pasako, kad batalionas 112, 81 būrys. Užrašau tuos duomenis ir patenku į vidų. Po manęs esančius nepatikrintus ant valtys galo pakėlė ir sukritome į vidų viens ant kito. Valtys ėmė po 100 jūreivių. Viso 2000 nes buvo keliolika valčių. Atvežė į kreiserį, kuris paskutinis plaukė iš Kurlando. Valtyje linksma, šaukia, dainuoja, geria ir man duod. Dairausi aplink ieškau pažįstamų, kurie sekė mane, draugai T. B. A.. Jų nematau, greičiausiai liko ant kranto.

Stumiamės nuo kranto, girdžiu, kad lipant į kreiserį dar bus patikrinimas. Priplaukus jokio patikrinimo. Įlipau ir aš, kuprines palikom ant denio. Lipu žemyn, įsitaisau ant vamzdžių. 10 val. Už valandos paliaubos. Kas liko, liko. Sužinome, kad plauksime į Kielio uostą, anglų užimtoje zonoje. Susirandu pažįstamus T. ir B. A. nematyti. Išlipu ant denio. Bangos didelės, šviečia rusų prožektoriai nuo krantų ir apšaudo. Plaukiame visu greičiu. Stebiu kaip išspruksime. Pranešimas — mūsų laivų vilkstinę vežasi rusų laivai nuo Bornholmo salos, kuri jau jų rankose. Rusai nenori paleisti, nes pagal paliaubų

sąlygas visa karinė medžiaga ir kariuomenė lieka vietoje. Šoviniai sproginėje aplink vandenyje, bet mūsų nekliudo, mums lemta pabėgti. Apie 7 val. ryto laivas sumažino greitį, vėliau visai sustojo, kad atvėstų motorai, nes jau buvome anglų zonoje.

IV Nelaisvėje. Pranešimas ginklus sumesti į vandenį. Gaila buvo, bet vyrai pabučiavę ginklus metė į vandenį. Džiaugsmas, kad pabėgome nuo rusų. Per radiją paskutinės naujienos: "Karas pasibaigė". Likau gyvas ir sveikas. Draugų daug žuvo, bet yra du lietuviai iš tos kuopos, kuri liko Hella pusiasalyje. Mano draugai maisto visai neturėjo. Niekas maisto nedavė, visi gyveno kaip sugebėjo, valgė ką turėjo, arba nevalgė. Aš maisto turėjau pakankamai, todėl galėjau padėti draugams. Gerai, kad apsirūpinau paskutinę valandą. Mano žiniomis Hella pusiasalyje prieš išplaukimą buvo aštuonių kuopų likučiai, apie 450 lietuvių. Pavakary vėl pajudėjom, palikdami žaliuojančias Danijos pakrantes. Gegužės 11 d. laivas sustojo. Priplaukė anglų kariai, jūreiviai internavo laivą ir visą įgulą, mes belaisviai.

Gegužės 13 d. pavakariop įplaukėme į Kielio uostą. Matome tik miesto griuvėsius. Išlikę medžiai žaliuoja. Taip norisi kuo greičiau išlipti ir pulti ant žalios žolės ir padėkoti Aukščiausiam, kad leido dar gyventi ir likti sveikam, kad galiu džiaugtis pavasariu. Daugelis draugų ir pažįstamų nebuvo tokie laimingi, užmigo amžinu miegu, pavasario nesulaukė. Naktį praleidome savo kampuose. Aš ant vamzdžių turėjau pakankamai vietos išsitiesti, kiti vos turėjo vietos atsistėti.

Ryte pradėjo leisti išlipti. Kiekvieną anglų kariai smulkiai iškratė. Lieptu, kurį irgi saugojo kariai, lipome į krantą ir į lauko plotą, apsuptą sargybos. Rinkomės čia visi. Pasijutau, kad tikrai esu belaisvis. Išlipant iš laivo neberadau savo kuprinės, kurioje dar turėjo būti 4 kepaliukai duonos ir asmeniniai daiktai, bet nežiūrėjęs kuri storesnė, pasiėmiau. Joje duonos buvo tik du kepaliukai, bet kito maisto daugiau ir šiaip neblogesnių įrankių. Tik mano pradėtas dienoraštis liko kitoje. Šitoje kuprinėje radau šachmatus, kas man vėliau daug padėjo praleisti laiką, pamiršti alkį ir pernešti vargus. Susitikau dar du lietuvius, tad esame jau penki. Popiet jau esame 29, kurie gal buvome laimingesni ir gal apsukresni, kad galėjome pabėgti. Iš 450-ties tai mažas skaičius. Iš mano kuopos esame 9.

Kadangi kreiseris plaukė iš Kurlando, jame jau buvo per 200 latvių. Mes 29 prisijungėme prie jų. Pridėjus vokiečius, susidarė arti 3000 vyrų. Apie 3

val. p. p. mūsų grupė "march group 5" pajudėjo. Pirmą dieną atžygiavom 30 km per Schleswig Holsteiną. Žygiuojame maždaug valandą ir tada leidžia pailsėti pagriovyje 10 minučių. Vos spėji ištiesti kojas, jau ir vėl šaukia žygiuoti. Nespėjančius atsistoti saragybiniai šauna virš galvų, gąsdina. Taip pat retkarčiais pašaudo, kai kiek iškrypstame iš rikiuotės. Sargybiniai važiuoja tankėtėmis ir motociklais. Kadangi visi esame vokiečių uniformose, be beveik jokių lietuviškų ar latviškų ženklų, lenkai, rusai, belaisviai ar civiliai, kurie buvo atvežti darbams, randa laiką vokiečiams atkeršyti. Daugelyje vietų mus užpuldavo. vyko masinės muštyns. Būdavo daug sužeistų iš vienos ir kitos pusės. Man irgi pribėgęs, nežinau nei kas, užsimojo pagaliu, bet aš suspėjau jam įspirti kur daugiausia skauda... taip susiriesdamas ir sukrito... Einant vienoje vitovėje susitikau dar iš Lietuvoje buvusio bataliono tautietį Z., sakėsi dirbęs pas ūkininką, ten jis ir liko. Naktį praleidome laukuose ant jaunų dobilėlių. Nors sunku eiti, pavargę, visokie nepritekliai, bet bent saugiau, nei sviediniai, apkasai, bombos ir rusai mūsų nebaido.

Gražus gegužės 16 d. rytas. Pasiekėme lagerio zoną, tam skirtą teritorijos plotą. Nors 70 km žygi pradėjome beveik pilnoje aprangoje (išskyrus karinę medžiagą), bet atėjome beveik nieko neturėdami,

nes dėl karščių, nuovargio, alkio, kad lengviau būtų eiti, viską metėme pakelėje. Šioje vietovėje vienus paliko, likusiems apie 2000 liepė žygiuoti toliau. Sargyba netokia stipri, liko tik palydovai. Kasdien atskirdavo po kelias kuopas.

(*Bus daugiau*)

Nedaugel mūsų

Maironis

*Nors mūsų, broliai, nedaugel yra,
Tačiau tvirti mes, jei riš vienybė;
Į darbą stokim vyras į vyrą:
Sujungtos rankos suteiks stiprybę,*

*Didžios nelaimės spaudžia tėvynę,
O priešas laukia jos prapuolimo,
Kapuose bočiai, kurie ją gynė,
Mes gi prislėgti nusiminimo.*

*Tačiau, tėvynė dar nepražuvus;
Nušvis vėlei garbė spindėjus;
Nuslinks ta šmėkla, kaip ir nebuvus;
Saulutė džiugins vėl patekėjus.*

OKUPUOTI LIETUVIAI VERŽIASI Į PREKYBĄ, VERSLĄ

Okup. Lietuvoje *Švyturio* nr. 22, 1988 lapkričio mėn. laidoje, atspausdino tokius skaičius:

TSRS piliečių besiversiančių individuali individualia darbine veikla skaičius 1988 m. pirmąjį įpusmetį (tūkstantį žmonių)

Lietuvos TSR — 38,9
Latvijos TSR — 14,7
Estijos TSR — 20,4
Baltarusijos TSR — 20,4

Visoje Tarybų Sąjungoje iš dešimties tūkstančių gyventojų 18 žmonių užsiėmė individualia darbine veikla. Lietuvoje — 106 žmonės; Latvijoje — 55; Estijoje — 53; Tadžikijoje —

9, Kazachijoje — 11, Uzbekijoje ir Azerbaidžene — 12.

TSRS Statistikos komitetas

Pagal tuos duomenis, lietuviai meta valstybinius darbus ir pereina į asmeninį biznį, prekybą, amatus. Palyginus su kitomis tautybėmis — lietuviai vyrauja, daugiau negu dvigubai viršija latvius, estus. Asmeninė ar su giminėmis, artimaisiais vystoma prekyba gali išvesi į didelius, neribotus laimėjimus, finansinį tvirtumą. Tolygiai atsipalaiduojant nuo slegiančių komunizmo replių. Sau "ant savęs dirbantieji", gali gyventi mažiau priklausomai nuo sovietų, o tai daug, tai veda į laisvą, nepriklausomą veiklą, į platesnius atsiekimus, drąsesnius

galvojimus, laisvesnę įžvalgą.

Dabar Sovietų Sąjungoje, kaip praneša iš ten atvykę, beveik nėra prekių, Sovietų Sąjungoje labai blogoje ekonomiškoje padėtyje, jos gyventojai nusivylę, taigi nusivylę ir komunizmu, komunistine santvarka. Yra manančių, kad Sovietų Sąjunga (Sovietų Rusija) gali pradėti trupėti, kraštas po krašto atskilti, sąvaip tvarkytis. To labai sunku atsiekti esant ekonominiai suveržtiems. Čia paskelbti duomenys rodo, kad Sovietų Sąjunga iš visų pavergtų tautų lietuviai daugiausia siekia savarankiškumo. Tegul likimas ir visi kas tiktai gali jiems padeda.

P. Tilvikas

CICERO "KLLPĖDOS" JŪRŲ ŠAULIŲ KUOPA

Šiais metais "KLAIPĖDA" jūrų šaulių kuopos vadovybei teks gerokai pasitempti. Ne tik, kad išpuola surengti kai kuriuos minėjimus, bet šiais metais minės ir 25-kerių metų įsikūrimo sukaktį. Valdybos nariai įtemptai dirba paruošiamuosius darbus. Numatomas šleisti ir jubiliejinis leidinys, kuris jau redaguojamas ir tvarkomas.

Vienas iš pirmųjų minėjimų — Klaipėdos Krašto atvadavimas įvyko sausio 15 d. Minėjime dalyvavo Vyt. Didž. rinktinės, Gen. T. Daukanto ir Čikagos ramovėnų vėliavos su palydomis ir šių dalinių vadovais. Po pamaldų Šv. Antano parapijos bažnyčioje, minėjimas buvo tęsiamas salėje. akademinėje dalyje kalbėjo Mažosios Lietuvos Sąjūdžio pirmininkas inž. V. Žiobrys ir Mažosios Lietuvos kovotojas Algis Regis.

Vasario 11 d. Klaipėdos ir Gen. Daukanto kuopų vyrai pakėlė Lietuvos trispalvę prie Cicero miesto administracijos pastatų. Mūsų vėliava čia plevėsavo ištisą savaitę. Sekančią dieną, vasario 12, dalyvauta su vėliavomis Lietuvos nepriklausomybės 71 metų sukakties minėjime.

Loyns Township administracijoje dirba veiklus lietuvis Ed. Šumanas. Jis čia yra asesoriaus pareigose. Jo pastangomis administracija davė leidimą pakelti tautinę vėliavą ir paskelbti proklamaciją Lietuvos reikalui. Edvardas Šumanas, anksčiau gyvenęs Cicero mieste, pakvietė šaulius pakelti mūsų trispalvę. Vasario 18 d. nuvykome ir jo pastangas įgyvendinome. Pagarba p. Šumanui ne tik šiuo atveju, bet visur, kur tik lietuvių veikla reiškiasi. Duok, Dieve, daugiau tokių lietuvių, kurie dirbdami

amerikiečių tarpe neslepia savo kilmės ir tautybės.

Metų pradžia visada ir visur pradedama įvairiais minėjimais, susirinkimais bei posėdžiais. Ir mūsų kuopa vasario 26 d. turėjo metinį narių susirinkimą. Šiam susirinkimui pirmininkavo j. š. s. Bernatavičius, sekretoriavo j. š. E. Rūnimienė. Jo metu buvo perrinkta kuopos vadovybė ir išdiskutuoti einamieji reikalai. Dvi sesės — O. Dumčienė ir K. Rūnimienė davė šaulių priesaiką. Naujus narius prisaikdino p-kas J. Mikulis. Ta proga dar du nauji nariai užpildė įstojimo pareiškimus. Susirinkimo metu kuopos p-kui Juozui Mikuliui buvo įteiktas Šaulių Žvaigždės medalis. Medalį prisegė g. š. J. Skamienė, o atžymėjimo aktą įteikė g. y. S. Paulauskas.

Cicero ir Čikagos vietovėse vei-

Cicero "Klaipėda" jūrų šaulių kuopos valdyba. Sėdi iš k.: S. Paulauskas, N. Skopienė, p-kas Mikulis, J. Skamienė, J. Dekeris. Stovi iš k.: A. Skopas, V. Kulbokas, A. Kizlaitis, A. Ašoklienė, Pranskevičienė, B. Baltrūnas ir A. Ašoklis.

čia dvi jūrų šaulių kuopos, kurios yra susijungusios koordinacinėje NEMUNO rinktinėje. Trečioji j. š. kuopa yra Detroite, tai Švyturio j. š. kuopa. Šios trys jūrų šaulių kuopos artimai bendradarbiauja rengdamos Jūros Dienos bei kultūrinius savaitgalius. Klaipėdos ir Gen. T. Daukanto kuopos Jūros Dieną rengia Union Pier, MI, Švyturio kuopa — jų įkurtoje Pilėnų stovyklavietėje netoli nuo Detroito, MI.

Šiemet, eilės tvarka, Jūros Diena turės suruošti Klaipėda j. š. kuopa. Liepos 9 d. Gintaro vasarvietėje, Union Pier bus pamaldos ir vainiko nuleidimas į Michigan ežero bangas. Šiose apeigose dalyvaus visos trys jūrų šaulių kuopos, Vyt. Didž. rinktinė ir LKVS-gos RAMOVĖ Čikagos skyrius su savo vėliavomis ir atsto-

vais. Tikimės, kad įsijungs DLK Birutės D-ja ir Union Pier Lietuvių D-ja.

Atsimenu, kad anksčiau šiose Jūros Dienose yra dalyvavusi ir PALANGOS j. š. kuopos vėliava iš St. Petersburg, FL. Būtų malonu ir juos matyti šių metų renginyje.

Po visų apeigų Gintaro vasarvietėje, Union Piere, vyksime į International Friendship Gardens, Michigan City, IN. Šiame Tarptautiniame Draugystės Parke yra pasodintos trys eglės, kiekvienam buvusiam nepriklausomos Lietuvos prezidentui. Prezidento A. Smetonos eglė yra jo paties pasodinta. Jos šiuo metu yra išaugusios į didžiulius medžius. Prie kiekvienos eglės yra pastatytas kuklus granito paminklėlis su atatinkamu užrašu.

Čikagos ramovėnai praves iškilmes prie šių eglių ir paminklėlių.

Pagerbę mūsų buvusius valstybininkus — prezidentus sugrįšome į Union Pier ir čia p. p. Cibų rezidencijoje įvykstančioje gegužinėje pailsėsime ir užkąsime.

Pradžioje šio rašinio minėjau, kad Klaipėda j. š. kuopa šiais metais minės 25-kerių metų įsikūrimo minėjimą. Taip, šis minėjimas įvyks rugsėjo 30 ir spalio 1 dienomis Cicero Šv. Antano parapijos salėje. Rugsėjo 30 d. šeštadienį, oficialiosios ir meninės programos dalys. Po to banketas. Sekmadienį pamaldos ir atsisveikinimo pietūs su svečiais atvykusiais iš kitų vietovių ir pamaldose dalyvavusių organizacijų atstovais.

Ap. Skopas

DETROIT, MI., "ŠVYTURIO" JŪRŲ ŠAULIŲ KUOPOS VALDYBOS POSĖDIS

"Švyturio" jūrų šaulių kuopos valdybos posėdis įvyko kovo 3 d. kuopos pirmininko Broniaus Valiukėno namuose.

Posėdį pradėjo, pateikė darbotvarkę ir pravedė kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas,

Sekretorius Romas Macionis perskaitė įvykusio 1988 m. gruodžio 2 d. valdybos posėdžio ir įvykusio 1989 m. sausio 8 d. metinio susirinkimo protokolus, kurie buvo priimti be pakeitimų. Kuopos valdybos nariai pareigų nekeitė — pasiliko visi savo senose pareigose: Bronius Valiukėnas — pirmininkas, Juozas Kinčius — vicepirmininkas, Romas Macionis — sekretorius, Albinas Grigaitis — išdininkas, Algis Macionis — renginių vadovas, Stasys Slizys — kultūros reikalų vadovas, Balys Telyčėnas — "Pilėnų"

stovyklos administratorius, Vacius Slušnys — administratoriaus padėjėjas, Antanas Šiurkas — "Pilėnų" statybos vadovas. Ona Selenienė — kuopos moterų vadovė, Stefanija Telyčėnienė, Sofija Sirutienė, Salomėja Grigaitienė, Ona Abarienė ir Elena Bražiūnienė — moterų vadovės padėjėjos.

Kuopos kapelionas — kun. Kazimieras Simaitis. Revizijos komisija sudaro: Petras Bitleris, Albertas Misiūnas ir Vincas Šebraitis.

Kuopos išdininkas Albinas Grigaitis nušvietė kuopos finansinį stovį, kuris yra geras ir kuopa tvirtai stovi.

Spaudai iš kuopos išdo paskirta aukų: *Draugui, Dirvai, Kariui, L. Lietuvai ir Lietuvių balsui* po 25.00 dol. "Pilėnų" stovyklos sezono atidarymas numatytas gegužės 28 d. ir Jo-

nių šventė "Pilėnuose" birželio 25 d. Šių švenčių programa bus paskelbta vėliau.

"Pilėnų" stovykla leidžiama naudotis ir kitoms organizacijoms: Ją naudosis Skautės "Židinitės" š. m. balandžio 29 - 30 d. d. ir St. Butkaus šaulių kuopa pagal jos pasirinkta datą.

Galima stovyklos esamuose kambariuose ir pernaktoti už atitinkamą auką.

Albinui Grigaičiui pavesta pasirūpinti, kad būtų įvestas į stovyklą telefonas ir įtaisyti garsiakalbiai.

Į kuopa priimti du kandidatai: Vitalis Šeputa ir Elena Kilikevičienė. Postulyje dalyvavo LŠST pirmininkas Mykolas Abarius ir 14 valdybos narių. Posėdžio dalyviai buvo pavaišinti.

Antanas Grinius

Skaitydamas "Tremties trimitą", jausk pareigą paremti "Kario" leidimą

MIAMIO ŠAULIŲ IŠVYKĄ ĮPRASMINO MINĖJIMU

Miamio, FL, lietuvių šaulių "Aušros" kuopa, su savo veikla įžengusi jau į antrą dešimtmetį, kasmet pavasariop surengia pramoginę išvyką į erdvę šaulių Valerijos ir Ipolito Jokšų sodybą, esančią šiaurinėje Miami miesto dalyje.

Šių metų išvyka, įvykusi balandžio 6 d., buvo skirtingesnė nuo ankstesniųjų: joje buvo paminėtas Šaulių sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio mirties 60-metis kartu su Sąjungos 70-ties metų sukaktimi.

Balandžio mėnuo šioje Floridos dalyje paprastai jau būna gan karštas, tačiau balandžio 6-toji šiomet buvo nepaprastai maloni diena: saulėta, gaivaus vėjelio kupina. Todėl ir susirinko gausus būrys šios Atlanto pakrantės tautiečių praleisti gražią popietę su "Aušros" kuopos šauliais.

Apie antrą valandą susirinkusiems susėdus augalotų medžių paunksmėje prie dailiai padengtų ir gėlėmis papuoštų stalų, "Aušros" kuopos šaulių pirmininkas Mykolas Vitkus, užžengęs ant estrados, pasveikino gausiai susirinkusiuosius, primindamas, kad šiomet viso laisvo pasaulio

lietuviai šauliai mini dvi reikšmingas sukaktis — Šaulių sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio mirties 60 metų ir Šaulių sąjungos 70 metų jubiliejų. Aplinkybėms susiklosčius šios dvi sukaktys čia jungiamos į vieną.

Po trumpo žodžio jis paprašė atstojimu pagerbti įnešamas JAV, Lietuvos ir Šaulių vėliavas, o Amerikos himną sugiedoti pakvietė Anitą Kams. Tada jis keliais sakiniais supažindino su Floridoje atostogaujantiu *Kario* redaktoriumi Baliu Raugu, sutikusių su savo kalba įsijungti į šį prasmingą šauliams minėjimą. Prelegentas, padėkojęs už malonų supažindinimą, pastebėjo, jog lyg ir nustebeš, kai išgirdo, kad minėjimas bus gamtoje, bet tuoj prisiminęs, kad ir Lietuvoje dabar didieji įvykiai vyksta Vingio parke bei aikštėse, todėl esą tikrai malonu ir čia šitokiame puikiame sode su žodžiu įsijungti į reikšmingą minėjimą. (Jo pusvalandžio kalba, kiek sutrumpinta išspausdinta š. m. *Kario* kovinės laidos *Tremties trimitė*).

Programos pajavairinimui valdybos vicepirmininkas J. Žebrauskas pa-

darė trumpą paskutinio laikotarpio okupuotos Lietuvos įvykių apžvalgą.

Po to pirmininkas M. Vitkus visiems padėkojo: paskaitininkui, erdvaus sodo šeimininkams Jokšams, už pietų paruošimą šeimininkėms: Onutei Juodikienei, dr. Genutei Stapulionienei, Valerijai Jokšienei, Steputei Radvilienei ir Eugenijai Karesevičienei, Taipgi kasininkui V. Dubauskui su baro patarnautoju A. Bajerčiumi ir gausių laimikių loterijos pravedėjai Rūtai Bačiūnienei.

Sugiedojus Lietuvos himną, vėliavos buvo išneštos. Malonios gamtos aplinkoje, pasivaaišinę gerais pietumis, susirinkusieji nuotaikingai praleido prasmingą popietę.

Dabartinėje "Aušros" šaulių kuopos valdyboje dirba: pirmininkas — Mykolas Vaitkus, vicepirm. — Jonas Žebrauskas, išdininkas — Vytautas Dubauskas, švietimo vadovė — Kunigunda Kodatienė, sekretorė — Eugenija Keresėvičienė, vėliavų vadovas — Petras Skikūnas.

R. G.

GEN. T. DAUKANTO KUOPOS 1989 METŲ VEIKLĄ PRADEDANT

Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa, užbaigusi savo 25 metų veiklos sukaktuvinius metus, pirmuoju šiais metais valdybos posėdžiu įžengė į pavergtoje tėvynėje Lietuvoje galimų įvairių netikėtumų ir jūriniai šauliškoje veikloje Čikagoje Naujųjų metų kelią.

Š. m. sausio m. 27 d. vakarą kuopos valdyba: pirm. E. Vengianskas, vicepirm. ir renginių vad. V. Utara, išdininkas J. Marus, sekretorius J. Urtara, parengimų vad. pavaduotojai N. Martinkus ir M. Gydienė, šaudymo sporto vadovas B. Petrauskas, turto globėjas J. Janušauskas, archyvo ved. G. Kuzmienė, vėliavos tarnybos vad. V. Zinkus, ligonių lankytojas U. Zinkienė, kuopos foto koresp. A. Aleksandravičius ir vald. talk. S. Aleksan-

dravičienė susirinko H. ir N. Martinų vaišingoje pastogėje. Posėdis buvo pradėtas kuopos pirmininko E. Vengiansko praėjusių metų išsamiu kuopos ir valdybos veiklos apžvalginiu pranešimu, kuris dėkojo Valdybos nariams už parodytą pasiaukojimą pareigose, linkėjo geriausios sėkmės ateičiai ir nurodė, kad praėjusiais metais atgimstančioje Lietuvoje sesių bei brolių pasiekti laimėjimai, siekiant Lietuvai laisvės, stato šauliams, taip pat ir Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopai, naujus reikalavimus veikloje. Tėvynei Lietuvai, žengiant laisvėjimo keliu, dabar bus reikalinga jau konkreti visokeriopa parama, kurios tikimasi ir laukiama.

Sekant vietoje pateiktą dienotvarkę, toliau buvo aptartas ir priimtas

1989-siems metams kuopos veiklos planas, pagal kurį metų bėgyje numatyta sušaukti mažiausiai 8-nius valdybos posėdžius, balandžio m. 2 d. — kuopos narių informacinį susirinkimą ir surengti 3 kuopos renginius — balandžio 22 d. pavasarinį, rugsėjo 9 d. — rudeninį ir gruodžio m. 16 d. — tradicinę Kūčių vakarienę. Čikagoje ir už jos ribų nuamatyta 21 kartą su kuopos vėliava ar be jos reprezentuoti Čikagos jūrų šaulius kitų rengiamose šventėse, minėjimuose ir sukaktuvėse. Dalyvauti Vasario 16-sios, Rugsėjo 8-sios, Spalio 9-sios ir Lapkričio 23-sios minėjimuose ir šaulišku sukakčių šventėse. Surengti ar dalyvauti penkiose išvykose — liepos mėn. Union Pier Čikagos — Cicero — Detroito jūrų šaulių metiniame

sąskridyje — Jūros Dienoje, ramovėnų išvykoje prie Lietuvos Respublikos Prezidentų egļučių — International Friendship Gardens, Ind., rugpiūčio mėn. — metinėse kuopos šaudymo varžybose New Buffalo šaudykloje ir prieš Kalėdas, su dovanomis, aplankyti Šv. Šeimos namuose, Lemon, Il. gyvenančius lietuvius senelius. Veikloje glaudžiai bendrauti ir bendradarbiauti su vietos bei apylinkėje veikiančiais šaulių daliniais ir šauliams giminingomis Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų savanorių LKVS "Ramovė" ir LDK Birutės Dr-jos organizacijomis. Kuopos narių informacijai bei ryšio palaikymo reikalams reguliariai, kas antrą mėnesį, leisti gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos valdybos žiniaraščius ir apie kuopos veiklą, lietuviškosios spaudos puslapiuose, lietuvių visuomenę informuoti. Aktyviai reikštis Čikagos rajono jūrų šaulių "Nemuno" rinktinės veikloje ir, reikalui esant, ją tinkamai reprezentuoti. Metams baigiantis, fi-

nansiškai paremti lietuviškąją spaudą, lietuvių radijo programas, Lietuvos laisvinimo veiksmų pastangas, okupuotos Lietuvos atgimiimo pasireiškimus ir išseivijoje lietuviybės palaikymo darbus.

Toliau buvo išklaustas kuopos išdininko J. Maraus pranešimas, pagal kurį gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa stovi ant tvirtų finansinių pagrindų ir, kaip kiekvienais metais, taip ir šiais, yra pajėgi kitų veiklų didesnę sumą paremti. Kalbėta ir artėjančio kuopos narių susirinkimo, organizaciniais, kuopos moterų bei kitais einamaisiais reikalais, kuriais Valdybos nariai, aktyviai dalyvaudami diskusijose, pasisakė ir reikiamus nutarimus padarė.

Prieš baigiant darbingą posėdį, buvo paskirstytos Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos metinės aukos bendroje \$800.00 sumoje. Valdybos nutarimų kalbamos aukos buvo paskirtos: po \$100.00 — Lietuvių fondui, Tautos fondui — VLIK veiklą

paremti ir Šapokos knygai *Lietuvos Istorija* išleisti. Po \$50.00 — Amerikos Lietuvių Tarybai, laikraščiams — *Draugas*, *Lietuvių Balsas*, *Laisvoji Lietuva* ir žurnalui *Karys*. Radijo programoms — "Margutis", B. Brazdžionio ir A. Šlutos vedamoms. \$100.00 palikta nenumatytoms aukoms.

Aptarus dar kelis kitus reikalus ir posėdžiui pasibaigus, dalyvavę jame buvo malonios šeiminkės H. Martinkienės pakviesti prie gražiai paruošto vaišių stalo užkąsti, prie kurio, linksmi tarpusavyje bebendraujant, jaukioje šeimyninėje nuotaikoje buvo pašvaišinta.

Šio darbingo daukantėnų Valdybos posėdžio prasmingų nutarimų aktyvaizdoje, tenka Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopai besireiškančiai Čikagoje ir jos vadovybei palinkėti geriausios sėkmės, tvirtus 1989-siems metams užplanuotus veiklos žingsnius žengiant.

Koresp.

MONTREALIS – KANADA

Lietuvos Karaliaus Mindaugo šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyko 1989 m. kovo 5 d. Aušros Vartų parapijos salėje. Susirinkimą 12 val. atidarė kuopos p-kas Augustas Mylė. Susirinkimo atidaryme dalyvauja ir Jūrų Šaulių Neringa kuopos šauliai-lės.

Inešamos vėliavos: L. K. Mindaugo šaulių kuopos, Vilniaus šaulių rinktinės Kanadoje ir Jūros šaulių "Neringa" kuopos Montrealyje. Šaulių maldą perskaitė Jūros šaulių Neringa kuopos g. š. tėvas J. Aranauskas, S. J. tylos ir susikaupimo minute pagerbiamas Šaulių S-gos įkūrėjas Vladas Pūtvis-Putvinskis, žuvę už Lietuvos laisvę šauliai-šaulės ir mirę šių kuopų nariai. Vėliavos sustatomos į stovus — vėliavų tarnyba nusiima.

Į Garbės prezidiumą pakviečiami kuopos kapelionas kun. g. š. J.

Kubilius, Jūros šaulių Neringa kuopos g. š. tėvas J. Aranauskas, Vilniaus šaulių r-nės Kanadoje v-bos p-kas g. š. J. Šiaučiulis, g. š. Ig. Petrauskas ir Jūros šaulių "Neringa" kuopos v-bos pirmininkas Leonas Balaišis.

Taip pat pristatomas kuopos g. š. Klemensas Čeputis, atvykęs į metinį susirinkimą net iš Ottawos ir kuopos garbės šaulės Monika Trinkuvienė ir Pranė Tekutienė.

Aušros Vartų parapijos komiteto p-kas A. Čeputis įteikia kuopai tautinės vėliavos Lietuvos trispalvės įteikimo aktą. Tai L. K. Mindaugo šaulių kuopos dovana Aušros Vartų parapijos bažnyčiai. Prieš pat 11 val. iškilmingos šv. mišias šaulių intencija. Vėliavą pašventinti nešė kuopos p-kas Aug. Mylė ir Vilniaus šaulių rinktinės Kanadoje p-kas J. Šiaučiulis.

Organizuotai dalyvaujant šauliams su savo dalinių vėliavomis ir parapijos komiteto p-kui A. Čepuliui, M. Lupšienei, inž. Izidorui Mališkai ir kitiems komiteto nariams, vėliavą pašventino L. K. Mindaugo šaulių kuopos kapelionas kun. J. Kubilius, S. J., asistuojant klebonui tėvui J. Aranauskui.

Po pašventinimo apeigų vėliava pastatoma prie altoriaus, šalia Vatikano bažnytinės vėliavos. Seka kuopos kapeliono atnašaujamos mišios šaulių intencija. Pamaldos baigiamos parapijos chorui sugiedojus Lietuvos himną.

Susirinkimą sveikino Garbės prezidiumas. Gautus raštu sveikinimus perskaitė Aug. Mylė: tai kun. Kazimiero Raudeliūno sveikinimas prisijusęs iš Čikagos, A. Jakimavičiaus iš Anglijos, g. š. A. Kenstavičiaus iš Britų Kolumbijos ir Klemenso Če-

pučio iš Ottawos. Sveikinimą nuo šaulių Karosų iš Edmontono perdavė J. Šiaučiulis. Po sveikinimų išnešamos vėliavos.

Į darbo prezidiumą pakviečiami: V. Sušinskas ir P. Gabrys. P-kas V. Sušinskas perskaitė-pristato susirinkimui darbotvarkę. Paskutinio susirinkimo protokolą perskaitė protokolą rašęs P. Gabrys. Protokolas — priimtas be pastabų. Seka pranešimai: referuoja p-kas Aug. Mylė. “Kuopoje turime 64 narius: 44 vyrai ir 20 moterų. Per kadencinius metus turėjome 5 valdybos posėdžius 1988 m. kovo 5 d., dalyvauta Baltic Veteran's League atstovų suvažiavime Toronte, Ontario.

Dalyvauta, gegužės 28 d., Lietuvos namuose Toronte: Vlado Pūtvio šaulių kuopos globoje Vilniaus šaulių R-nės Kanadoj 20-ies metų veiklos paminėjime. O gegužės 29 d. Paminklo už Lietuvos laisvę žuvusiems pastatyto R-nės įniatyva pašventinimo iškilmėse Mississaugoje, Ontario.

Dalyvauta trėmimų į Sibirą birželio 14 dienos paminėjime, kun. Pauliaus Mališkos birželio 19 d primicijų iškilmėse, birželio 26 d. šventėme tradicinę šaulių šventę Jonines pasikviesdami sol. G. Čapkauskienę meninei programai atlikti. Taip pat turėjome ir tradicinę šaulių gegužinę liepos 25 d. Jenny ir S. Remeikių sodyboje.

Suorganizuotas Tautos šventės rugsėjo 8-tos minėjimas rugsėjo 11 d. Talkininkauta Lietuvos kariuomenės šventės minėjime lapkričio 27 d. Ta proga už nuopelnus Lietuvai ir šaulių S-gai buvo apdovanoti: Kostas Toliušis ir Antanas Račinskas, šaulių žvaigždės ordinais ir Petras Ražanas šaulių žvaigždės medaliu.

Gauta dovanos kuopai: Lietuvos trispalvė, padovanojo Monika Grinkuvienė. Vėliavai kotą padovanojo St. Rimeikis. Linių staltiesę Algirdas Babrauskas, Talkininkauta Vasario 16-tos minėjime Vasario 19, 1989. Paremtos lietuviškos institucijos 748-nių dolerių sumoje.

Kuopos p-kas Aug. Mylė, R-nės vėliava, P. Ražanas, kun. J. Aranauskas skaito šaulių maldą, užpakaly jo kuopos vėliava, A. Račinskas, Neringa kuopos vėliava, E. Vaicekauskas. Nuotr. Aug. Kalvaičio

“Nuoširdžiai dėkoju prisidėjusiems — talkininkavusiems šioje kadencijoje kuopos veikloje, ko tikimasi ir sekančiuose metuose”. Pareikšdamas ypatingą padėką Rimeikiams, ir Dikšiams, baigė pranešimą kuopos p-kas Augustas Mylė.

Iždininko: Antanas Žiukas. Kaip matyti iš jo pranešimo kuopos išdostovis geras. Revizijos pranešimą perskaitė komisijos p-kas Albertas Rusinas. Patikrinimas buvo atliktas š/m. vasario 24 d. Kuopos pajamų išlaidų apyskaitos rastos tvarkoje.

Sporto vadovo pranešimas. Kadangi sporto vadovas šaudyme, Balys Kasperavičius nebuvo atvykęs: tai referuoja P. Gabrys. Įvykusiam 1988 m.

rugpjūčio 30 d. Prano ir Valės Dikaičių sodyboje. L. K. Mindaugo š. kp., sporto priziniam šaudyme iš 22 kalibro šautuvų į taikinius už 50 metrų: pirmenybėse dėl Taurių-trofėjų. Pakviečiamas kuopos garbės šaulys šio sporto entuziastas Ignas Petrauskas įteikti šio sporto varžybų R-nės dalinių pirmenybėms.

Be to rugsėjo 20 dienos varžybų R-nės dalinių pirmenybėms.

Seka turto globėjo pranešimas: Antanas Čepulis. Bibliotekos vedėjo ir ligonių lankymo: Augustas Kalvaitis. Visų pranešimai be didesnių diskusijų buvo priimti.

Vilniaus šaulių R-nės suvažiavimo atstovų rinkimai. Suvažiavimas įvyks

Rezultatai:	Gulom	Klupom	Stacion	Viso	
Babrauskas Jonas	94	90	75	259-300	I
Mylė Augustas	94	90	61	245-300	II
Gabrys Petras	88	81	66	245x2-300	III
Urbonas Albinas	95	87	53	235x1-300	IV

Rezultatai:	Gulom	Klupom	Stačiom	Viso	Pastabos
Mylė Augustas	181	185	162	528-600	I
Urbanas Albinas	182	185	138	505-600	II
Gabrys PLetras	170	175	137	482-600	III
Babrauskas Jonas	186	171	116	473-600	IV

1989 m. balandžio 29 -30 dienomis Hamiltone: DLK. Algirdo šaulių kuopos globėjo. Išrenkami šie atstovai. Tai Aug. Mylė, J. Babrauskas, Aug.

Kalvaitis, Monika Šiaučiuilienė ir Antanas Žiukas. Iš R-nės valdybos: J. Šiaučius, Ig. Petrauskas, A. Račinskas ir P. Gabrys. Kelionės išlaidoms

numatyta kiekvienam paskirti po penkiasdešimt dolerių.

1989-tiems metams priimtas valdybos paruoštas veiklos planas. Klausimų — pasiūlymų punkte nieko rimtesnio neatsiradus, susirinkimas uždaromas. Seka abiejų kuopų bendri pietūs. Tai kuopos parengimų vadovės Jenny ir Stasio Rimeikių puikiai paruošti įvairūs patiekalai.

Petras Gabrys

VYTAUTO DIDŽIOJO ŠAULIŲ RINKTINĖS VISUOTINIS NARIŲ SUSIRINKIMAS

Vytauto Didžiojo Rinktinių visuotinis narių susirinkimas įvyko š. m. dsidop 29 d. Rinktinių namų salėje. Susirinkima atidarė rinktinės pirmininko pareigas einantis Alfonsas Paukštė. Invakaciją sukalbėjo rinktinės kapelionas kun. Fabijonas Kireilis. Atsistojimu ir susikaupimu buvo prisiminti ir pagerbti mirusieji rinktinės šauliai-ės. Pirm. Alf. Paukštė susirinkimui pirmininkauti pasiūlė Birutę Jasaitienę ir sekretoriauti Liūda Krolj. Janiną Pileckienę ir Joną Aukščiūną. Susirinkimas plojimu pasiūlymą priėmė. Rinktinių vėliavą pirm. Alf. Paukštė perdavė susirinkimo pirm. B. Jasaitienei, Veiklos pranešimus padarė rinktinės pirmininkas

Pirmininko ir valdybos rinkimai. Nominacijų komisijai pasiūlus į pirmininkus ir daugiau kandidatų neat-siradus buvo išrinktas Alfonsas Paukštė. Rinktinių kapelionu sutiko būti

kun. Fabijonas Kireilis. Kiti į valdybą pasiūlyti susirinkimo patvirtinti: vice pirmininkai — Stepas Lukauskas, Stasys Juodis ir Anelė Kirvaitytė meno ir kultūros reikalams; išdininkė — Janina Pileckienė ir jos pavaduotoja Jadvyga Sasnauskienė; sekretorius — Petras Menkeliūnas ir jo padėjėjas Petras Padvaiskas; moterų vadovė — Sofija Tamulevičiūtė ir jos padėjėjos Aldona Balčiūnienė, Elė Juodienė ir Monika Gudaitienė; bibliotekos vedėja — Rasa Tolienė; tiekimo sk. vadovas — Petras Menkeliūnas; ūkio ir sanitarijos — Juozas Skeivys; ligonių lankymo vadovas — Pranas Aglinskas ir padėjėjas Mykolas Būda; transporto — Kostas Ramanauskas; vidaus tarnyba — Jonas Gabrys, Jonas Šiugždinis ir Povilas Kantas; vėliavų tarnybos vadovas — Juozas Gurevičius; biuletenio išsiuntinėjimui — Galinda Šilingaitė; orkestro vadovas — Kostas Ramanauskas; baro tarnyba

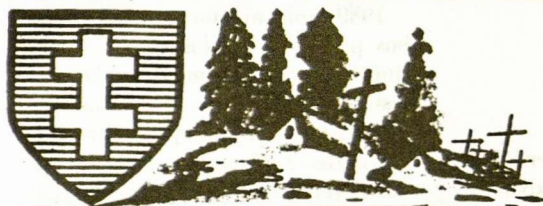
— Pranas Aglinskas, Petras Menkeliūnas, Jr. ir Povilas Taluntis; būrių vadai — 1-mo Viktoras Danėnas ir pav. Vladas Raštyš, 2-ro Juozas Gurevičius ir pav. Povilas Ruikys ir 5-to Augustinas Pocius. Į kontrolės komisiją — Pranas Grigaliūnas, Stepas Rudokas, Petras Noreika ir Vincas Val-kavickas. Į garbės teismą — kun. Jonas Borevičius, SJ, Algis Regis ir Jonas Aukščiūnas. Rinktinių garbės pirm. Vl. Išganaitis pasveikino išrinktuosius ir palinkėjo stiprybės ir ištvermės. Susirinkimo pirm. B. Jasaitienė rinktinės vėliavą perdavė išrinktam pirm. Alf. Paukštei. Sugiedotas Tautos Himnas. Tuo susirinkimas baigtas. Pirmininkas pakvietė susirinkimo dalyvius dar pasilikti ir pasisvečiuoti.

Linkėjime išrinktam pirmininkui ir valdybai kuo geriausios sėkmės ir padėkime jiems.

A. Balčytis

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

ŠAULI - POETĄ A. A. PRANĄ GENĮ PRISIMENANT

Šaulys-poetas Pranss Genys, gimė 1902.II.13 Kalnėnų kaime, Telšių valsčiuje ir apskrityje, kur jo tėvai turėjo ūkį. Jis buvo gimes nesveikas, turėjo dalinai paraližuotas kojas ir vaikščiodavo pamažu, maždaug vienos pėdos dydžio žingsniais. Mokėsi Telšiuose ir ten baigė "Saulės" gimnaziją. Būdamas dar gimnazistu, buvo aktyvus Telšių miesto 225 būrio neriukuotės šaulys ir niekad neapleisdavo būrio narių susirinkimų.

Mažeikių gimnazijoje mokytojavo 1924 - 25 mokslo metais. Dėstė lietuvių kalbą. Buvo moksleivių šaulių būrio globėjas ir patarėjas. Dėl nesveikatos už 1 metų jis iš mokytojo pareigų atsisakė.

Grįžęs į Telšius įsteigė "Alkos" muziejų ir jį išugdė. Rašė eilėraščius į spaudą ir dalį jų išleido atskira knyga. Vokiečių okupacijos metais jis taipgi savo darbo muziejuje nenutraukė. Vertingus muziejaus eksponatus paslėpė ir juos išsaugojo nuo Vokietijon išgabenimo.

Komunistams vėl į Lietuvą 1944 m. grįžus, po kiek laiko šaulys-poetas Pranas Genys buvo areštuotas ir patalpintas į Šilutės darbo lagerį, kur jis 1952 metais mirė. Palaidotas buvo to lagerio kalinių kapinėse Šilutėje. Palaidotų kalinių žemės kalniukai jau menkai matosi. Ant tų kalinių kapinių 1988 kolūkio karvės ganėsi. Ten ilsisi a. a. šaulys Pr. Genys.

Ant Kenstavičius

Mažeikių gimnazijos moksleivių šaulių būrio valdyba 1924 - 25 metais. Sėdi dešinėje šaulys mokytojas Pranas Genys, jo dešinėje kasininkė Adelė Stankūnaitė ir būrio pirmininkas Bronius Strikaitis. Stovi sekretorius Dionyzas Meižys ir būrio vadas Antanas Kenstavičius.

Atkelta iš psl. 220

vienai kadencijai. Ją sudaro: Mykolas Abarius — pirmininkas, Bronius Valiukėnas — vicepirmininkas, Romas Macionis — sekretorius, Antanas Vaitėnas — išdininkas, Balys Telyčėnas — valdybos narys ir St. Butkaus šaulių kuopos pirmininkas Edvardas Milkus — talkininkas.

Revizijos komisija: Matas Baukys,

Vincas Tamošiūnas ir Stasys Šimoliūnas.

Juozas Leščinskas pasakė, kad jis užprenumeravo į Švediją dr. Kraujaliui *Karį* Jis gavo tik vieną egz. ir daugiau negauna. *Kario* jis negauna. Pavesta valdybai susisiekti su administratorium ir tą reikalą išsiaiškinti.

A. Gr.

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI AUKOJO:

\$100.00

Antanas Sperauskas, NY 90 m.
amžiaus gimtadienio proga

\$50.00

M. Šimkus, FL a.a. mjr. J. Šimkaus
atminimui

\$35.56

LKVS RAMOVĖ, Camberos sk.
Australija

\$25.00

Anelė Ambraziejus, IL
LŠST Vlado Putvio šaulių kp., ONT
per išd. S. Rovą

\$13.00

M. Šarauskas, MAN
Ed. Shilling, WI

\$10.00

J. Bulika, IL
Br. Sutkus, NY

\$8.00

J. Bušauskas, ONT
Vl. Navickas, IL
J. Stanaitis, ONT

6.00

O. J. Naujokaitienė, WI

\$5.00

Br. Mackevičius, ONT

\$3.00

Ig. Muliolis, OH
B. Svilas, MA
P. Tamulionis, OH
Vkt. Vidugiris, CA
A. Žiukas, QUE

Visiems ačiū už dosnumą!

VAJUS NESUSIMOKĖJUSIEMS

Dar 9% "Kario" skaitytojų nesu-
mokėjo prenumeratos mokesčio už
praeitus metus.

Prašytume be atskiro įspėjimo
prieš vasaros atostogas atsilyginti.

Dėkui!

Yra paruošta spaudai LIETUVIŲ RAITELIŲ III KNYGA

KARALIAUS KARAI

Autorius Z. RAULINAITIS

Karaliaus Mindaugo valdymo laikotarpis, 1253 – 1263 m., buvo neilgas, tačiau karų, žygių ir kautynių tada būta daug: pradedant lietuvių raitelių žygiais į Naugardo žemes, jotvingių karais su Volinija, prūsų — su kryžiuočiais, ir baigiant Mindaugo kovomis su Livonijos ordinu ir Rusia.

KARALIAUS KARAI bus vertinga dovana pasiųsti į okupuotą Lietuvą, kur žmonės taip yra ištroškę pažinti savo tautos istoriją!

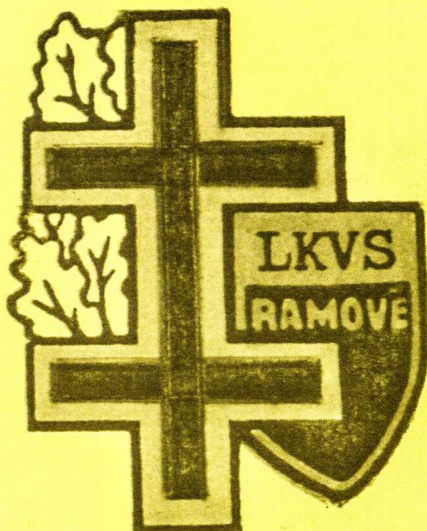
KARIO skaitytojai yra prašomi aukomis paremti šios knygos išleidimą. Aukotojai bus įrašyti knygoje. Pelnas skiriamas KARIUI paremti.

Siųsdami auką, pažymėkite — knygai "Karaliaus karai".

KARYS

**341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207**

"KARIO" PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St.,
North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. —
V. A. Aušrotas, St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALST.

BROCKTON, MA —
A. Šeduikis, 990 N. Main St.

CHICAGO, IL —

"Gifts International", "Parama", "Patria"
Gifts & Electr.

DETROIT, MI —

V. Čižauskas (Šv. Antano parapijos
Spaudos kioskas).

WATERBURY, CT —

"Spauda"

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman
Road, London E 2. ORF, England

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Raiffeisenstr. 4.

Spausdina:

FRANCISCAN PRESS
341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207